

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародні економічні відносини

29 Міжнародні відносини

292 Міжнародні економічні відносини

Форма навчання: **денна**

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «**Міжнародна торгівля товарами: взаємодія України та ЄС**»

(назва теми)

здобувача **Бевз Анастасія Володимирівна**

(підпис)

Науковий керівник: *к.е.н, доцент - Вінська О.Й.*

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: *д.е.н, професор Федірко О.А.*

(підпис)

Київ 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародні економічні відносини

29 Міжнародні відносини

292 Міжнародні економічні відносини

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)

Освітньо-професійної програми

_____ Федірко О.А.

« ____ » _____ 20 ____ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Федірко О.А.

« ____ » _____ 20 ____ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Бевз Анастасія Володимирівна

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему «Міжнародна торгівля товарами: взаємодія України та ЄС»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «12» вересня 2024 р .№ 1528-ст.

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах

Дані сайтів СОТ, ЮНКТАД, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейського Союзу, Євростату, Державної служби статистики України; публікації журналів; наукові праці; звіти міжнародних організацій та Інтернет ресурсів.

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади дослідження міжнародної торгівлі товарами
Розділ 2	Аналіз розвитку торгівлі товарами між Україною та ЄС
Розділ 3	Проблеми та перспективи розвитку міжнародної торгівлі товарами між Україною та ЄС

Об'єкт дослідження:	процес розвитку міжнародної торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом.
Предмет дослідження:	умови, принципи, особливості, тенденції розвитку торгівлі товарами між Україною та Євросоюзом.
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	дослідження особливостей розвитку міжнародної торгівлі товарами України з Європейським Союзом та визначення перспективних напрямів її подальшого розвитку.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1 розкриті питання:

- сутність, форми, методи і принципи міжнародної торгівлі товарами;
- трансформація міжнародної торгівлі товарами в умовах глобалізації та цифровізації;
- методичні підходи до оцінювання ефективності регулювання міжнародної торгівлі товарами.

У розділі 2 розкриті питання:

- еволюція торгівельних відносин між Україною та ЄС;
- аналіз трансформації структури торгівлі товарами між Україною та ЄС;
- оцінка факторів, що впливають на міжнародну торгівлю товарами між Україною та ЄС.

У розділі 3 розкриті питання:

- виклики у торгівельних відносинах між Україною та ЄС в умовах війни;
- перспективні напрямки розвитку торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом.

**Завдання підготував
науковий керівник**

_____ **Вінська О.Й.**
(підпис) (ініціали, прізвище)

«_____» _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

_____ **Бевз А.В.**
(підпис) (ініціали, прізвище)

«_____» _____ 20__

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 84 сторінок, 21 таблиць, 19 рисунків, 12 формул, список використаних джерел з 65 найменувань, 2 додатки.

«Міжнародна торгівля товарами: взаємодія України та ЄС»

Об'єктом дослідження є процес розвитку міжнародної торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом.

Предметом дослідження є умови, принципи, особливості, тенденції розвитку торгівлі товарами між Україною та Євросоюзом.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – дослідження особливостей розвитку міжнародної торгівлі товарами України з Європейським Союзом та визначення перспективних напрямів її подальшого розвитку.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- визначити сутність, форми, методи і принципи міжнародної торгівлі товарами;
- виявити трансформацію міжнародної торгівлі товарами в умовах глобалізації та цифровізації;
- систематизувати методичні підходи до оцінювання ефективності регулювання міжнародної торгівлі товарами;
- визначити еволюцію торгівельних відносин між Україною та ЄС;
- проаналізувати трансформації структури торгівлі товарами між Україною та ЄС;
- оцінити фактори, що впливають на міжнародну торгівлю товарами між Україною та ЄС;
- визначити виклики у торгівельних відносинах між Україною та ЄС в умовах війни;
- запропонувати перспективні напрямки розвитку торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом.

Практичне значення отриманих результатів. Досліджено торгівельну діяльність між Україною та Європейським Союзом. Оцінено перспективи і шляхи покращення національного експорту товарів до ЄС.

Описана і застосована методика проведення аналізу даних може бути використана на практиці під час оцінки експорту та імпорту та іншої торгівельної діяльності.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2025.

Ключові слова: міжнародна торгівля, міжнародна торгівля товарами, філія, іноземна дочірня компанія, кооперативний метод.

В і д г у к
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувачки факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Бевз Анастасії Володимирівни

на тему: **«Міжнародна торгівля товарами: взаємодія України та ЄС»**

1. Актуальність теми: Агресивна війна росії завдає великої шкоди національній економіці України та є викликом для її торговельних відносин з Європейським Союзом. Окупація, знищення та пошкодження виробничих потужностей завдали суттєвих втрат українському бізнесу. Напади на інфраструктуру підвищили собівартість продукції та змусили шукати нові логістичні шляхи для її експорту. Змінилася також географічна та товарна структура торгівлі, що призвело до посилення ролі єдиного ринку ЄС для українських експортерів. Зважаючи на отримання статусу країни-кандидата на членство в ЄС та тимчасове заняття обмежень в торгівлі, визначення перспективних напрямів розвитку торговельних відносин з Європейським Союзом є корисним для України. Вищезазначене свідчить про особливу значущість обраної теми.

2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: охарактеризовано трансформацію міжнародної торгівлі товарами в умовах глобалізації та цифровізації; систематизовано методичні підходи до оцінювання ефективності регулювання міжнародної торгівлі товарами; проаналізовано еволюцію торговельних відносин між Україною та ЄС та зміну її структури; оцінено фактори, що впливають на міжнародну торгівлю товарами між Україною та ЄС.

3. Наявність самостійних розробок автора: розраховано прогностичні показники обсягів експорту та імпорту товарів між Україною та ЄС; визначено виклики у торговельних відносинах між Україною та ЄС в умовах війни та запропоновано перспективні напрямки розвитку торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: мають важливе теоретичне і практичне значення, оскільки можуть бути використані у розробці стратегії диверсифікації експорту товарів з України в ЄС.

5. Наявність недоліків: суттєвих недоліків не виявлено.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Робота є самостійним науковим дослідженням і рекомендується до захисту з високою позитивною оцінкою. Оцінка наукового керівника - 50 балів.

Науковий керівник:

Вінська О.Й.

доцентка кафедри
європейської економіки і біз-
несу, доц., к.е.н.

Рецензія

на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувачки вищої освіти

Бевз А. В.

Тема: «Міжнародна торгівля товарами: взаємодія України та ЄС»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення: є надзвичайно актуальною у зв'язку зі зростаючою економічною, політичною та стратегічною важливістю інтеграції України до ЄС. Євросоюз є найбільшим торговельним партнером України, на який припадає значна частка її експорту та імпорту, тому важливо дослідити товарну та географічну структуру торговельних відносин між ними, й виявити можливості її подальшої диверсифікації.

Якість проведеного дослідження: авторка детально аналізує теоретичні аспекти, пов'язані з міжнародною торгівлею товарами. У роботі розглянуті торговельні відносини між Україною та ЄС, їх географічна та товарна специфіка. Також, авторка розглянула виклики для міжнародної торгівлі з ЄС під час війни в Україні та запропонувала перспективні напрями її диверсифікації.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи: позитивним є те, що авторка доволі детально проаналізувала торгівлю товарами між Україною та Європейським Союзом за 10 років та дослідила еволюцію торговельних відносин з ЄС з 1991 року. Крім цього, авторка запропонувала перспективні напрями збільшення експорту з України в ЄС.

Зауваження: аналітична інформація могла бути більш розгорнутою, а пропозиції щодо подальшого розвитку торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом могли бути розглянуті більш детально, але це не знижує загального позитивного враження від роботи.

Практична значимість висновків і рекомендацій: полягає у тому, що розроблені авторкою висновки можуть бути використані урядом України задля зміцнення торговельних відносин з ЄС, сприяння сталому зростанню експорту та посилення ролі України як важливого торговельного партнера ЄС.

Рецензент:

к.е.н., доцент,
доцент кафедри соціоекономіки
та управління персоналом
КНЕУ ім. Вадима Гетьмана

Тарас КИЦАК

ЗМІСТ	
СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАЧКИ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ	7
1.1. Сутність, форми, методи і принципи міжнародної торгівлі товарами	7
1.2. Трансформація міжнародної торгівлі товарами в умовах глобалізації та цифровізації	15
1.3 Методичні підходи до оцінювання ефективності регулювання міжнародної торгівлі товарами	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС	28
2.1 Еволюція торгівельних відносин між Україною та ЄС	28
2.2 Аналіз трансформації структури торгівлі товарами між Україною та ЄС	37
2.3 Оцінка факторів, що впливають на міжнародну торгівлю товарами між Україною та ЄС	49
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС	54
3.1 Виклики у торгівельних відносинах між Україною та ЄС в умовах війни	54
3.2 Перспективні напрямки розвитку торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом	63
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	85

Скорочення та умовні позначки

ЄС - Європейський Союз

СОТ – Світова організація торгівлі

ЮНКТАД – Конференція ООН з торгівлі та розвитку

ООН - Організація Об'єднаних Націй

ПВЗВТ – Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі

АТМ - Регламенту про автономні торгові заходи

АЕО - Авторизований економічний оператор

ВСТУП

Актуальність теми. Наразі в Україні триває жорстока війна з росією, яка завдає великої шкоди національній економіці та є викликом для торгівельних відносин між Україною та Європейським Союзом. Війна значно вплинула на виробництво та торгівлі товарів, завдавши певних перешкод для українського бізнесу. Більшість виробників були змушені змінювати логістичні напрями експорту товарів, через заблоковані морські порти та окупацію певних територій. Також, деякі бізнесмени втратили інфраструктуру для виробництва товарів і змушені були зменшити кількість виробництва. Через завданні проблеми війною, цікаво дослідити наскільки це вплинуло на обсяг і вартість експорту товарів. Аналіз динаміки торгівлі товарами за десять років та аналіз товарної і географічної структури є важливим для економіки України для визначення напрямків розвитку торгівельних відносин з Європейським Союзом.

Крім цього, Україна отримала статус кандидата на членство ЄС, що збільшить торгівельну взаємодію між Україною та країнами Євросоюзу. Розуміння поточної ситуації на європейському ринку товарів та пошук перспективних напрямків розвитку можуть допомогти у подальшій інтеграції з Європейським Союзом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження розвитку міжнародної торгівлі товарами між Україною та ЄС робили наступні науковці: Айрапетова М. визначила сутність міжнародної торгівлі товарами; Ільхан В. дослідив чотири ключові елементи; Казакова Н.А., Шуба М.В. класифікувала форми та методи міжнародної торгівлі; Т.М. Циганкова, Т.В. Кальченко, Л.П. Петрашко, Ярмач О.В., Черняєва А.О. дослідили тенденції розвитку міжнародної торгівлі; Н.І. Горбаль, М.Б. Шлайфер оцінили ефективність зовнішньоекономічної діяльності; О.В. Кубатко, Т. В. Піноменко досліджував торгівельну політику України та ЄС, Я. Охріменко надав переваги та недоліки від вільної торгівлі України з ЄС; М. Лизун, К. Віталішова, К. Борсекова дослідили трансформацію торгівельних потоків між Україною та Євросоюзом; Д. Морозов проаналізував розвиток переробної промисловості в Україні. П. Яворський, О. Шепотило, О.

Ніколаєва, М. Хорунжа, О. Гаманюк та С. Таран запропонували перспективні напрямки для українського бізнесу; С. Переверзева дослідила антикризове управління торгівельно-економічними відносинами України та Європейського Союзу.

Метою роботи є дослідження особливостей розвитку міжнародної торгівлі товарами України з Європейським Союзом та визначення перспективних напрямів її подальшого розвитку.

Основні завдання:

- визначити сутність, форми, методи і принципи міжнародної торгівлі товарами;
- виявити трансформацію міжнародної торгівлі товарами в умовах глобалізації та цифровізації;
- систематизувати методичні підходи до оцінювання ефективності регулювання міжнародної торгівлі товарами;
- визначити еволюцію торгівельних відносин між Україною та ЄС;
- проаналізувати трансформації структури торгівлі товарами між Україною та ЄС;
- оцінити фактори, що впливають на міжнародну торгівлю товарами між Україною та ЄС;
- визначити виклики у торгівельних відносинах між Україною та ЄС в умовах війни;
- запропонувати перспективні напрямки розвитку торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом.

Об'єктом дослідження є процес розвитку міжнародної торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом.

Предметом дослідження є умови, принципи, особливості, тенденції розвитку торгівлі товарами між Україною та Євросоюзом.

Методи дослідження. У першому розділі використовуються теоретичний, історичний та діалектичний. У другому розділі використовувалися кількісні та якісні методи. У третьому розділі застосовувалося прогнозування та SWOT-аналіз.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретичні та методичні твердження допоможуть зрозуміти сутність міжнародної торгівлі товарами та які розрахунки існують для визначення на скільки успішно розвивається торгівля товарами. Практична значущість полягає в аналізі даних та прогнозуванні розвитку експорту та імпорту товарів на три роки вперед. Також, у визначені перспективних напрямків експорту товарів та як диверсифікувати експорт продукції.

Апробація результатів дипломної роботи та публікації. Основні теоретичні та практичні результати роботи були опубліковані в збірнику доповідей 91-ї щорічної студентської наукової конференції «Інноваційні проекти для економічного відродження та конкурентного розвитку України». Назва тез: «Зовнішня торгівля України з ЄС: тенденції, проблеми, перспективи

Інформаційна база дослідження є дані сайтів СОТ, ЮНКТАД, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейського Союзу, Євростату, Державної служби статистики України; публікації журналів; наукові праці; звіти міжнародних організацій та Інтернет-ресурсів.

Структура роботи складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ

1.1 Сутність, форми, методи і принципи міжнародної торгівлі товарами

Міжнародна торгівля товарами є найбільш раннім типом глобальної економічної взаємодії. Ще з давніх часів і по сьогодні торгівля товарами є невідкладною частиною нашого життя. Кожен з нас бере участь у торгівельних відносинах, тому цікаво дослідити торгівельні зв'язки на міжнародному рівні.

Міжнародна торгівля надає можливість обмінюватися товарами та працювати разом для подолання викликів. Взаємозв'язок і співпраця між країнами сприяють збільшенню обсягів торгівлі в усьому світі. Міжнародна торгівля дозволяє країнам спеціалізуватися на виробництві товарів, в яких вони мають перевагу - це призводить до підвищення ефективності та продуктивності. Крім того, міжнародна торгівля надає споживачам ширший вибір товарів за конкурентними цінами.

Завдяки міжнародній торгівлі країни стають більш взаємозалежними та мають стимул для підтримки взаємовигідних і мирних відносин. Торгівельні угоди та організації, така як Світова організація торгівлі (СОТ), допомагають державам регулювати світову торгівлю та вирішувати суперечки між собою.

Перш ніж визначити поняття міжнародна торгівля товарами, доречно було б дослідити сутність міжнародної торгівлі. Поняття «міжнародна торгівля» розглядається як комерційна діяльність, яка перетинає національні кордони рядом експертів та науковців. У таблиці 1.1 нижче викладені судження авторів щодо цього поняття:

Таблиця 1.1 – Порівняльний аналіз визначення поняття «міжнародна торгівля»

Джерело	Визначення поняття	Коментар автора
Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Барановська М.І. та ін., Міжнародна торгівля	Міжнародна торгівля - це комерційна діяльність між резидентами різних країн, які можуть бути представлені фізичними та юридичними особами, компаніями, ТНК, некомерційні організації тощо.	З цієї точки зору, міжнародна торгівля – це торгівельні відносини між фізичними та юридичними особами з різних країн.
Дахно І., Міжнародна торгівля	Міжнародна торгівля - це засіб за допомогою якого країни світу розвивати і поглиблювати спеціалізацію своїх економік, підвищувати продуктивність праці і ефективно використовувати ресурси.	Це поняття підтверджує, що міжнародна торгівля є засобом розвитку економік країн світу.
Пахуча Е.В., Місце і розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин	Міжнародна торгівля є сполучною ланкою в складній світовій економічній системі, яка інтегрує майже всі країни в єдиний міжнародний механізм.	На думку автора, міжнародна торгівля є важливим зв'язком у глобальній системі, об'єднуючи майже всі країни в одну структуру.
Diaz D., What is international trade and its importance?	Міжнародна торгівля створює глобальний ринок, від якого залежить процвітання світової економіки.	З цієї точки зору, міжнародна торгівля впливає на процвітання світової економіки.
Heakal R., International (Global) trade: definition, benefits, criticisms	Міжнародна торгівля надає можливість країнам розширювати свої ринки та купувати товари, які раніше були недоступні всередині країни.	На думку автора, міжнародна торгівля дозволяє споживачам отримати товар, який не виробляється всередині країни.
Pettinger T., The importance of international trade	Міжнародна торгівля між країнами є важливим фактором підвищення рівня життя, створення робочих місць та забезпечення споживачів широким асортиментом товарів.	Це визначення демонструє, що міжнародна торгівля піднімає рівень життя, надає робочі місця та забезпечує різноманітний вибір товару.
JE McConnell , International Encyclopedia of Social & Behavioral Sciences	Міжнародна торгівля – це фізична та електронна передача товарів і послуг через національні кордони.	З цієї точки зору, міжнародна торгівля дозволяє обмінюватися товарами та послугами незважаючи на кордони.

Джерело: зроблено автором на основі [1-7]

Загалом, міжнародна торгівля – це обмін товарами, послугами між суб'єктами з різних країн. Вона відіграє важливу роль у міжнародному економічному середовищі та впливає на взаємодію між державами.

Проаналізувавши визначення міжнародної торгівлі, можна визначити суть міжнародної торгівлі товарами, що полягає в обміні продукцією між різними країнами з метою задоволення попиту та отримання доступу до ресурсів,

недоступних всередині країни. Вона сприяє глобальному співробітництву і взаємозалежності між державами.

Міжнародна торгівля дозволяє обмінюватися різними продуктами харчування та полегшує доступ до унікальних і особливих товарів з різних куточків світу [8].

На думку Мануела Айрапетова, міжнародна торгівля товарами – це відносини, пов’язані з купівлею та продажем товарів за кордоном між людьми з різних країн [9].

Організація економічного співробітництва та розвитку зазначає, що «міжнародна торгівля товарами включає всі товари, які доповнюють або зменшують запаси матеріальних ресурсів країни, потрапляючи на її економічну територію (імпорт) або залишаючи її (експорт)» [10].

Ознайомившись з різними визначеннями науковців можна дійти висновку, що міжнародна торгівля товарами – це історично перша і головна галузь міжнародних економічних відносин, яка дозволяє споживачам отримувати товари незважаючи на кордони.

Міжнародна торгівля товарами через національні кордони є важливою частиною глобальної економіки. Вона дозволяє країнам розширювати свої ринки для товарів, які вони не можуть виробляти всередині країни. Міжнародна торгівля складається з чотирьох основних елементів на яких орієнтуються політики та підприємства.

Найважливіший елемент міжнародної торгівлі товарами - це обмін товарами. Імпорт та експорт забезпечують торгівельний обмін між державами та надають доступ споживачам до різноманітних товарів. Тарифи та нетарифні бар’єри використовуються задля захисту національної промисловості та отримання прибутку. Торгівельні угоди між державами визначають торгівельні відносини та стандарти міжнародної торгівлі. Крім цього, торгівельні угоди сприяють збільшенню торгівельних відносин та зменшенню бар’єрів. Ці всі елементи і складають ключову частину торгівельних відносин [11].

Товари є важливою частиною нашого життя без якої ми не можемо обійтись. Оскільки обмін товарами є важливою складовою продовольчої та харчової безпеки в світі. Експерт з міжнародної торгівлі, професор Джеймс Картер зазначив, що «Товари, що продаються, відіграють ключову роль у підтримці глобальної продовольчої безпеки, забезпечуючи надійне постачання основних продуктів харчування через кордони»[8]. Наразі є країни які стикаються з відсутністю продовольчої безпеки, через погані кліматичні умови та низьку кількість виробництва продуктів харчування. Наприклад: деякі країни Африки постійно мають проблему з забезпеченням продуктів, через погані кліматичні умови та бідність. Тому важливо обмінюватися товарами задля харчової безпеки в світі та вирішення проблеми з голодом.

На міжнародному ринку торгівля товарами передбачає обмін первинною продукцією або вторинною. Первинна продукція — це необроблені товари або сировина, які мінімально оброблюються перед продажем на ринку. Наприклад: сировина та природні ресурси, такі як нафта, мінерали та сільськогосподарська продукція. Вторинна продукція – це предмети, які були оброблені або виготовлені. Наприклад: одяг, машини, косметика, продукти харчування та інші товари [12]. Найбільше країни намагаються продавати готової продукції, тому що вона дорожча чим просто сировина. Чим більше країна виготовляє та продає готової продукції, тим вона успішніша на ринку.

Міжнародна торгівля товарами може мати різні форми, все залежить від специфіки за якою їх відрізняють. Різноманітні форми сприяють доступності споживачів до різного виду продукції та розширюють можливості для торгівельних відносин між країнами. Знання різних форм міжнародної торгівлі товарами є важливим для підприємців, споживачів та політиків, щоб орієнтуватися на міжнародному ринку. Науковці виокремлюють за специфікою міжнародної торгівлі товарами такі форми: за критерієм об'єкта (види товарів), за регулюванням міжнародними організаціями (СОТ, ЮНКТАД, та іншими) та державами, міжнародний обмін товарами (експорт/імпорт та інші) та взаємодією суб'єктів, як це видно на рисунку 1.1.

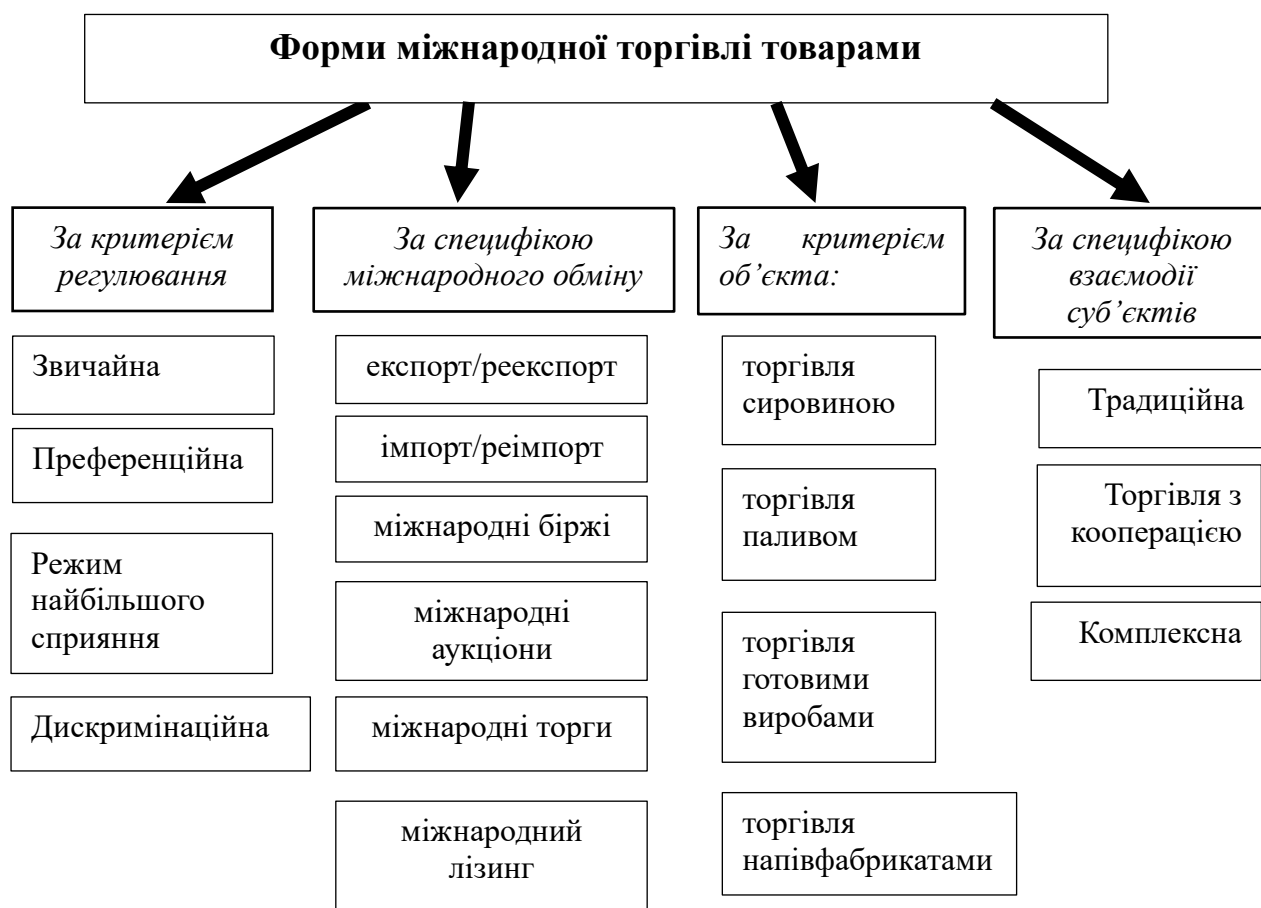

Рисунок 1.1 – Форми міжнародної торгівлі товарами

Джерело: зроблено автором на основі [12-13]

Отже, міжнародна торгівля товарами класифікується за різними формами все залежить від специфіки поділу. Ці форми торгівлі полегшують транскордонний обмін товарами і сприяють економічному зростанню, та розподілу ресурсів між державами.

Світовий досвід показує, що виробники мають різні варіанти організації зовнішньоекономічної діяльності при реалізації продукції. На цей вибір впливає кілька факторів, включаючи масштаб виробництва, тип пропонованої продукції, характеристики ринку в різних регіонах, роль компанії в міжнародному поділі праці та її доступ до глобальних ринків. Методи міжнародної торгівлі товарами можна розглядати як організаційні структури та процеси, залучені до здійснення зовнішньоекономічної діяльності учасниками міжнародного ринку. Вони розрізняються за способами торгівельного обміну. Існують такі методи ведення міжнародної торгівлі товарами: прямий, непрямий, кооперативний, зустрічна, інституційний, цифровий (табл.1.2).

Таблиця 1.2 - Методи міжнародної торгівлі товарами

Методи	Спосіб здійснення торгового обміну між учасниками
Прямий метод	здійснення торгівлі між резидентами різних країн.
Непрямий метод	участь в торговій операції посередника.
Кооперативний метод	в якості посередника виступає деяка бізнес-структура (наприклад: транспортно-експедиторська компанія).
Зустрічна торгівля	передбачає взаємний залік зустрічних вимог і зобов'язань.
Інституційний метод	передбачає здійснення торгових операцій через організовані товарні ринки: біржі, аукціони, торги.
Цифровий метод	можливість глобального доступу до потенційних ринків.

Джерело: зроблено автором на основі [12,13]

Прямий метод передбачає ведення торгівлі через створені філії та дочірні компанії на зовнішніх ринках, якими переважно користуються великі корпорації. Філія — це автономний підрозділ, який веде власний бізнес закордоном, водночас представляючи корпорацію. «Іноземна дочірня компанія – це юридична особа, яка зареєстрована в іншій країні, не в якій розташована материнська компанія. Іноземні дочірні компанії повинні дотримуватися місцевих законів і правил щодо оподаткування, відповідності, реєстрації тощо. На відміну від представництва або філії, іноземна дочірня компанія зберігає материнську компанію від будь-якої відповідальності, яка може виникнути на міжнародному ринку [14].»

Непрямий метод спирається на посередників і зазвичай застосовується малими та середніми підприємствами. Кооперативний метод – це співпраця з якоюсь бізнес-структурою. Зустрічна торгівля складається із взаємних зобов'язань, умови яких визначені відповідною угодою. Інституційний підхід передбачає здійснення торговельних операцій через спеціалізовані установи, що сприяє встановленню об'єктивного балансу між ціною та якістю продукції. Підприємці використовують біржі, аукціони, торги для продажу своєї продукції. Цифровий метод з'явився завдяки Інтернету, пропонуючи значні переваги, такі як економія часу та коштів, а також можливість доступу до потенційних ринків у всьому світі. Наразі існують різні платформи для продажу онлайн. Наприклад: Amazon, Alibaba, Walmart та інші. Загалом, методи міжнародної торгівлі товарами відображають способи здійснення торгівлі між учасниками на міжнародному ринку. Підприємці можуть здійснювати торгівлю за допомогою посередників, бізнес-структур та спеціальних інститутів.

Принципи міжнародної торгівлі включають такі поняття, як вільна торгівля, тарифи, дискримінація, прозорість та чесна конкуренція. Переміщення товарів через кордон регулюється правилами та положеннями, встановленими міжнародними організаціями, такими як Світова організація торгівлі. Ці принципи спрямовані на сприяння торгівлі, сприяння економічному зростанню та забезпечення чесної конкуренції між державами (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Принципи міжнародної торгівлі товарами організації СОР
Джерело: зроблено автором на основі [15]

Принципи СОР є організаційно-правовою основою міжнародної торгівлі та спрямовані на розвиток чесної вільної торгівлі. Для лібералізації торгівлі організація зазначає, що потрібно зменшити кількість торговельних бар'єрів, а саме митні тарифи, квоти та нетарифні торгові бар'єри.

Крім цього, організація СОР наполягає на відміні дискримінації в міжнародній торгівлі. Проте, існують певні винятки які зазначені СОР: «країни можуть укласти угоду про вільну торгівлю, яка поширюватиметься лише на товари, що продаються всередині групи, дискримінуючи товари ззовні. Або вони можуть надати країнам, що розвиваються, особливий доступ до своїх ринків. Або країна може встановити бар'єри проти продуктів, якими вважається нечесна торгівля з певних країн. А в сфері послуг країнам дозволено, за обмежених обставин, дискримінувати. Але угоди дозволяють ці винятки лише за суворих умов» [15].

Іноколи держави використовують недоречно певні торговельні бар'єри, щоб зменшити кількість імпорту. Це може призвести до торговельних війн між

державами. Тому СОТ здійснює регулярний нагляд за торговельною політикою країн, щоб заохотити прозорість як усередині країни, так і на міжнародному ринку [15].

Організація СОТ сприяє чесній конкуренції. Вона слідує, щоб не було демпінгу та щоб справедливо надавалися субсидії. Існують національні режими та Правила недискримінації (MFN) для забезпечення справедливих умов торгівлі. Організація намагається встановити правила, що є справедливим, і як уряди можуть реагувати на нечесну торгівлю, за допомогою додаткових імпорتنих мит [15].

СОТ сприяє розвитку країн, що розвиваються. Заради полегшення виходу країн з перехідною економікою до ринкової організація створює положення, які сприяють цим країнам. За допомогою положень організації найменш розвинутим країнам легше торгувати на міжнародному ринку, тому що їм надається спеціальна допомога та торгові поступки [15].

Отже, міжнародна торгівля товарами – це обмін та продаж продукції учасниками ринку з різних країн світу. Міжнародна торгівля товарами має форми, які класифікуються за такою специфікою: регулювання, міжнародного обміну, за критерієм об'єкта, взаємодії суб'єктів. За допомогою цих форм учасники ринку мають різноманітні можливості торгівлі товарами. Існують такі методи міжнародної торгівлі товарами: прямий, непрямий, кооперативний, зустрічна, інституційний та цифровий. Методи торгівлі показують які є способи обміну товарами між покупцями та споживачами і як вони взаємодіють між собою. Також, про можливість використання різних посередників для полегшення торгівлі товарами. Принципи міжнародної які існують способи обміну і товарами зазначені в документах СОТ і слідує за дотриманням цих принципів, також, ця організація. Принципи СОТ спрямовані на лібералізацію торгівлі, торгівлі без дискримінації та сприяють чесній конкуренції на міжнародному ринку. Також, за допомогою положень організації вона сприяє розвитку торговельних відносин країн, що розвиваються та допомагає їм співпрацювати на міжнародному ринку.

1.2 Трансформація міжнародної торгівлі товарами в умовах глобалізації та цифровізації

Міжнародна торгівля товарами змінюється роками як і все в світі. На трансформацію міжнародної торгівлі товарами впливають такі зміни, як науково–технічний прогрес у виробництві, глобалізація, яка посилює взаємозалежність між країнами, динамічний розвиток виробництва, посилення міжнародної конкуренції, інтеграція та військова агресія або нестабільна політична ситуація.

Перш ніж вияснити трансформація міжнародної торгівлі товарами, важливо розуміти, як країни торгували історично. Економісти протягом тривалого часу розробляли теорії, щоб пояснити механізми міжнародної торгівлі (табл.1.3).

Таблиця 1.3 - Теорії міжнародної торгівлі товарами

Часові рамки	Теорії	Засновники	Конкурентні переваги
1600 рр.	Теорія меркантилізму	Т. Маном, Ч. Дейвіантом, Ж. Батістом Колбертом, В. Петті	Протекціоністська політика держави
1700рр.	Теорія абсолютних переваг	А. Сміта	Абсолютні рівні витрати виробництва
1700 -1800рр.	Теорія порівняльних переваг	А. Сміта, Д. Рікардо	Відносні рівні витрати виробництва
1900 рр.	Теорія співвідношення факторів виробництва	Е. Хекшер, Б. Олін	Відмінність у факторах виробництва і їх ефективне застосування
1948 р.	Теорія вирівнювання цін на фактори виробництва	П. Самуельсон	Вирівнювання абсолютних та відносних цін на гомогенні фактори виробництва.
1961 р.	Теорія подібності країн або теорія перехресного попиту	С. Ліндер	Пояснює міжнародну торгівлю не з боку пропозиції товарів, а з боку попиту на них.
1966 р.	Теорія життєвого циклу товару	Р. Верноном	Нові вироби спочатку будуть вироблятися у країнах, де ці товари були вивчені та розроблені.
1970–1980 рр.	Теорія конкурентних переваг	М. Портера	Продуктивність у використанні факторів на різних стадіях конкурентоспроможності

Джерело: розроблено автором на основі [16-18]

Ці теорії допомагають економістам пояснити моделі міжнародної торгівлі товарами. Також, уряди та компанії використовують ці теорії для розуміння тенденцій в глобальній торгівлі, так і для розробки стратегії.

Розглянувши теорії міжнародної торгівлі товарами доречно було, також ознайомитися з історичними етапами розвитку торгівельних відносин і як вони трансформувалися в умовах глобалізації та цифровізації. Історичні періоди розвитку міжнародної торгівлі товарами відображають еволюцію людського суспільства, технічний прогрес і зміни геополітичної динаміки. Від давніх торгових шляхів до епохи цифрових технологій. Міжнародна торгівля товарами значно розвивалася протягом століть, проходячи через різні історичні етапи, які сформували глобальний ринок. Наразі існують такі тенденції розвитку торгівлі товарами: зростання цифрової торгівлі, еволюцію морської торгівлі, зростання торгівлі пластиком, збереження залежності від сировини, боротьба з викидами. Також, спостерігається збільшення продажів онлайн та створення інтернет платформ для продажу, які полегшують торгівельні відносини між країнами.

Також, за багато років змінилися ланцюги постачання товарів. З'явилося більше можливостей для пересування товарів, а саме літаки, залізниця та машини. Проте, як і колись морський шлях переважає. За даними ЮНКТАД у 2022 році за допомогою кораблів перевозиться близько 80% торгівлі товарами. Після винаходу стандартного транспортного контейнера перевезення товарів стало ще зручніше і полегшало перевезення товарів. Контейнери забезпечивши безперервне транспортування товарів залізницею, дорогою та морем. З 2010 по 2022 рік пропускна здатність світових контейнерних портів збільшилася на 56% [19].

Крім цього, зміни відбулися і у структурі торгівлі товарами. Зріс продаж високотехнологічних продуктів і зменшалася частка сировинних товарів. За допомогою технологій виробники можуть швидше адаптувати товари до вимог споживачів. А через появу глобалізації країни стали більш взаємозалежними та почали співпрацювати між собою – це призвело до збільшення можливостей для бізнесу. Також, створенням цифрових технологій полегшився обмін торгівлі товарами, через існування різних міжнародних онлайн платформ. Підприємці, можуть легко вийти на любий ринок іншої країни через електрону комерцію. Також, полегшився прохід товарів через кордон іншої країни, через онлайн документацію (табл.1.4).

Таблиця 1.4 -Тенденції розвитку міжнародної торгівлі товарами

Назва етапу	Часові рамки	Особливості торгівельних процесів	Регулювання
Стародавня торгівля	3000 р. до н. е. – 206 р. до н. е.	Торгівля переважно велася через бартерні системи та стародавні торговельні шляхи.	Кодекс Хаммурапі, датований 1754 роком до н. е., надає першу документацію про торгові правила та практику.
Середньовічна торгівля	206 р. до н. е. – 220 р. н. е.	Існування стародавніх торговельних шляхів, такі як Шовковий шлях. Ця мережа сприяла торгівлі між Азією, Європою та Африкою. Це сприяло обміну цінними товарами, такими як шовк, прянощі, дорогоцінні метали.	Гільдії контролювали ціни, якість і стандарти товарів, а місцева влада встановлювала тарифи та контролювала доступ на ринок.
Епоха досліджень	15-17 ст.	Європейські дослідження привели до відкриття нових торговельних шляхів, включаючи відкриття морських шляхів до Азії та Америки.	Торгівля регулювалася різними засобами, такими як королівські хартії, монополії, надані торговим компаніям, таким як Британська Ост-Індська компанія.
Меркантилізм і колоніалізм	16-18 ст.	Європейські держави засновували колонії для експлуатації ресурсів і створення торговельних мереж, що призвело до зростання меркантилізму.	Захисні тарифи та колоніальну експансію.
Промислова революція	18-19 ст.	Технічний прогрес та індустріалізація призвели до збільшення виробництва та розширення світової торгівлі.	Перевага політики протекціонізму та зародження політики фритредерства.
Початок Першої світової війни	друга половина XIX ст.	Науково-технічний прогрес у виробництві товарів, який забезпечив зниження ваги одиниці товару, підвищення якості збереження продукції під час транспортування.	Посилення протекціоністських тенденцій. Перехід від захисного до наступального протекціонізму.
Повоєнний	50—60—ті роки	Глобальні зусилля були докладені для розвитку міжнародної торговельної співпраці.	Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ), заснована в 1947 році, була спрямована на зменшення торговельних бар'єрів і сприяння економічному зростанню. У 1995 році ГАТТ перетворилася на Світову організацію торгівлі (СОТ), яка контролює торговельні угоди та вирішенням торговельних суперечок.
Глобалізація та цифрова ера	кінець 20-го та початок 21-го століть	Зростання взаємозалежності, зменшення торговельних бар'єрів. Науково-технічний обмін. Зростання Інтернету та платформ електронної комерції революціонізувало спосіб здійснення бізнесом транскордонних операцій. Сприяння глобальній торгівлі через онлайн-ринки, об'єднуючи покупців і продавців з різних куточків світу.	Перехід від тарифного до нетарифного регулювання. Неопротекціонізм. Поява тенденцій до створення замкнених економічних блоків.

Джерело: зроблено автором на основі [19-22]

Дослідивши і ознайомившись з історичними етапами міжнародної торгівлі, можна відзначити, що з кожним етапом відбулися певні зрушення. Від початку бартерної системи торгівлі до електронної комерції. Значні зміни у міжнародній торгівлі відбулися після підписання Генеральної угоди з тарифів і торгівлі яка зменшила торговельні бар'єри. Після створення Світової організації торгівлі у 1995

році, як регулятора міжнародної торгівлі, збільшилася співпраця між країнами. Глобалізація та цифровізація значно вплинули на розвиток міжнародної торгівлі товарами, полегшивши спосіб здійснення торгового обміну між учасниками. Глобалізація збільшила взаємозв'язок між країнами та сприяла торгівлі шляхом зменшення бар'єрів та покращення транспортної та комунікаційної інфраструктури. Крім цього, глобалізація значно вплинула на міжнародну торгівлю товарами, сформувавши новий ринок з перевагами та недоліками (табл.1.5).

Таблиця 1.5 – Переваги та недоліки глобалізації для міжнародної торгівлі товарами

Переваги глобалізації	Недоліки глобалізації
Доступ до глобальних ринків	Посилення конкуренції
Культурний обмін та інновації	Непропорційне зростання
Інтеграція ланцюгів поставок	Екологічні проблеми
Доступ до спеціалізованих ресурсів	Експлуатація ресурсів
Збільшення транскордонних інвестицій	Незбалансована торгівля

Джерело: розроблено автором на основі [23-25]

Як ми можемо спостерігати глобалізація значно змінила міжнародну торгівлю товарами принісши багато вигоди та викликів. Вона пропонує ширший доступ до ринку, технологічний обмін, доступ до сировини та збільшення прямих інвестицій, ці переваги підвищують прибутковість бізнесу та приносять користь споживачам. Такі недоліки, як посилення конкуренції, експлуатація сировини менш розвинутих країн, незбалансована торгівля та забруднення навколишнього середовища, призводять до несправедливої торгівлі та завдають шкоди менш розвинутим країнам. Впроваджуючи чесну торгівлю між країнами та сприяючи сталому розвитку, країни можуть отримати вигоду від глобалізації та пом'якшити негативні наслідки від глобалізації.

Інтеграція є важливою та невід'ємною частиною глобалізації, яка об'єднує економіки країн. Процес економічної інтеграції сприяє об'єднанню бізнесу різних країн та полегшує виробництво товарів. Економічну інтеграцію можна класифікувати за п'ятьма рівнями, кожен з яких присутній на глобальному ринку та показує рівень взаємозалежності між країнами, наскільки він високий чи низький, як це зазначено на рис. 1.3.

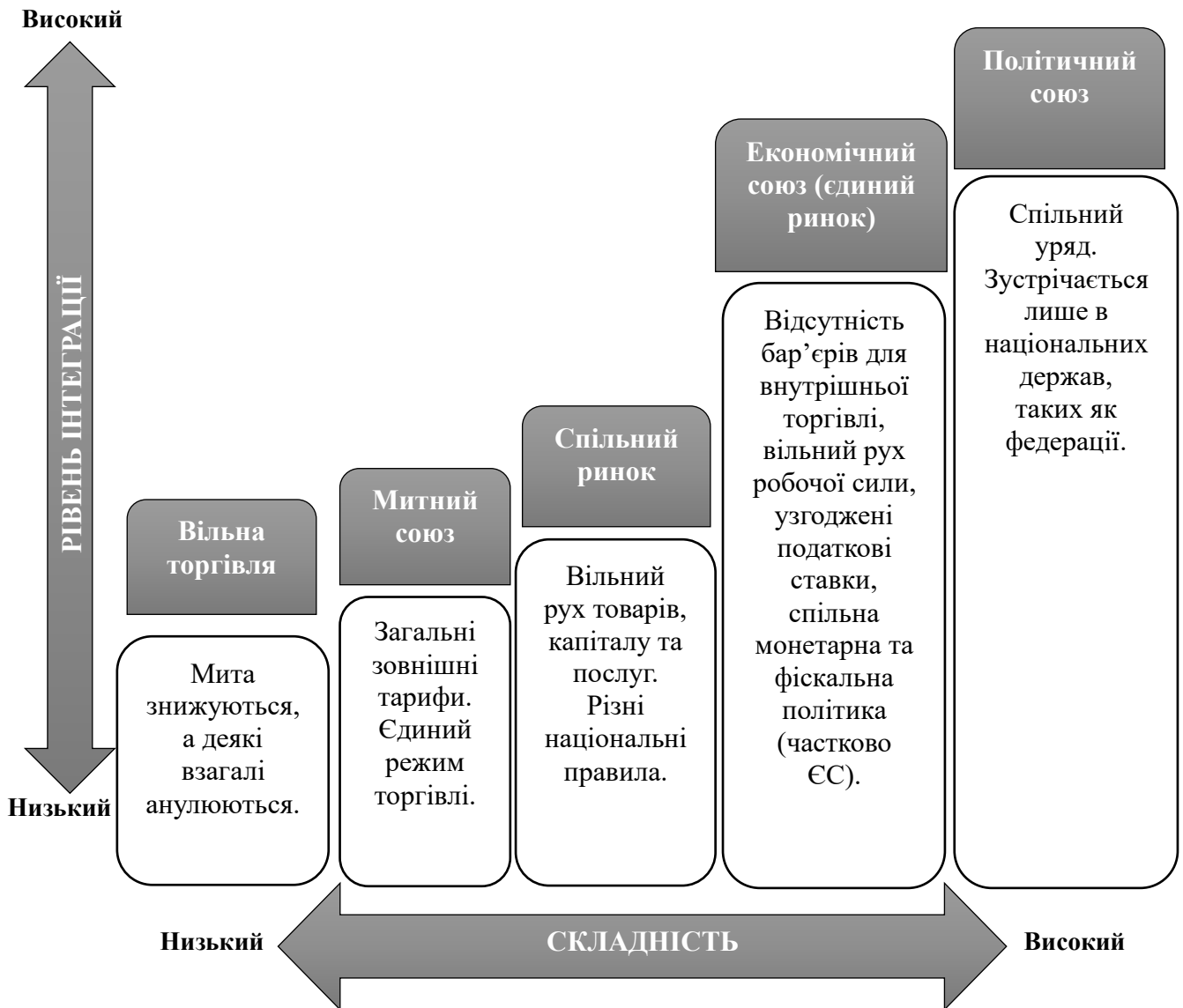

Рисунок 1.3 – Рівні торгівельної інтеграції

Джерело: [26]

З рисунку 1.3 видно, що з кожним етапом інтеграції міжнародна торгівля товарами стає більш полегшений обмін товарами між країнами. Наприклад, якщо країни об'єднуються в єдиний економічний союз, то зникають будь-які торговельні бар'єри для обміну товарами. Частково Європейський Союз є прикладом економічного союзу. Проте, коли економіка стає більш інтегрованою, її важче регулювати. Крім цього, суверенітет країн значно обмежений при високій інтеграції, такій як політичний союз [26].

Загалом, глобалізація надає багато можливостей для розвитку бізнесу та за допомогою інтеграції обмін товарами між країнами стає більш простішим. Після появи глобалізації та з нею науково-технічного розвитку утворилася Цифровізація.

Цифровізація ще більше трансформувала міжнародну торгівлю, уможлививши електронну комерцію, цифрові платежі, онлайн-ринки та ефективне управління ланцюгом поставок. Ці досягнення полегшують підприємствам вихід на глобальні ринки, оптимізують логістику та охоплюють клієнтів у всьому світі, тим самим сприяючи торгівлі та економічному зростанню. Однак у цьому контексті також виникають такі проблеми, як конфіденційність даних, кібербезпека, цифровий розрив і регулятивна складність.

За допомогою цифровізації, країни, що розвиваються, мають величезний потенціал для економічного зростання, створення робочих місць і скорочення бідності. Проте, вони стикаються зі значними перешкодами у використанні цих можливостей, такими як висока концентрація ринку, невідповідне законодавство та інфраструктура, брак фінансових ресурсів та відсутність цифрових навичок [19].

Крім цього, завдяки цифровізації, стало легше проходити кордон, застосовуючи ІТ технології. Електронний обмін митною декларацією підвищує ефективність процедур прикордонного контролю та зменшує торгові витрати на глобальні ланцюги поставок. А впровадження передових технологій, таких як аналітика великих даних, штучний інтелект і блокчейн, підвищує ефективність, прозорість та надає можливість управляти торговими трансакційними процесами. Особливо, електронна комерція вирішує проблеми, з якими стикаються малі та середні підприємства, зменшуючи високі витрати, пов'язані з продажем товарів та відкривають нові можливості у сфері міжнародної торгівлі [27].

За дослідженням ООН щодо сприяння розвитку цифрової та сталої торгівлі (UNTF), електронна комерція поділяється на дві підгрупи: «без паперова торгівля» та «транскордонна без паперова торгівля». Перша підгрупа передбачає відхід від традиційних паперових паперів, та перенесення всіх даних на електронні сервіси. Друга підгрупа зосереджена на сприянні обміну документів в електронній формі пов'язаних з торгівлею. Для визначення, наскільки країни розвиваються за цими двома підпунктами та хто є лідерами цифрової торгівлі в світі, ООН створила новий показник, який називається індексом цифровізації торгівлі (TDI). В таблиці 1.6 розглянуті заходи, які розглядаються в Індексі цифровізації торгівлі [27].

Таблиця 1.6 - Перелік заходів зі сприяння цифровій торгівлі, які розглядаються в Індексі цифровізації торгівлі

Підгрупи	Заходи
Без паперова торгівля	Автоматизована митна система
	Підключення до Інтернету доступне для митниці та інших органів контролю торгівлі
	Електронна система єдиного вікна
	Електронне подання митних декларацій
	Електронна заявка та оформлення дозволу на імпорт та експорт
	Електронне подання морських вантажних маніфестів
	Електронне подання авіавантажних маніфестів
	Електронна заявка та видача преференційного сертифіката походження товару
	Електронна оплата митних платежів і зборів
	Електронна заявка на повернення митних платежів
Транскордонна без паперова торгівля	Закони та правила для електронних транзакцій
	Визнаний центр сертифікації
	Електронний обмін митною декларацією
	Електронний обмін сертифікатом походження
	Електронний обмін санітарним та фітосанітарним сертифікатом
	Бездокументарне інкасування платежу з документарного акредитива

Джерело: [27].

Індекс цифровізації торгівлі відображає, наскільки добре країна виконує заходи електронної комерції та розраховується як загальний бал реалізації, поділений на максимально досяжний бал. Індекс є орієнтиром для країн, які прагнуть оцінити та покращити прогрес у електронній комерції, забезпечуючи повне розуміння мінливого середовища та сприяє розвитку цифрової торгівлі [27].

Отже, з роками міжнародна торгівля товарами значно змінилася. З кожним періодом спостерігаються певні тенденції та зростання торгівельних відносин. Цифрова ера та глобалізація сприяли утворенню глобального ринку та створення онлайн ринків, що призвело до збільшення і покращення торгівельних відносин. Крім цього, за допомогою створення онлайн платформ підприємцям стало легше виходити на міжнародний ринок, а також зменшилися певні торгівельні бар'єри для підприємців. Наразі існує Індекс цифровізації торгівлі, який показує наскільки країни сприяють розвитку електронної комерції. Крім цього, наскільки митна система полегшена і перенесена на онлайн ресурси для полегшення обміну товарами.

1.3 Методичні підходи до оцінювання ефективності регулювання міжнародної торгівлі товарами

Міжнародна торгівля товарами регулюється складною системою норм, спрямованих на сприяння торгівлі та забезпечення дотримання стандартів на міжнародному ринку. Оцінка ефективності цих правил вимагає системного підходу, який охоплює різні методологічні підходи: якісні та кількісні методи, порівняльний аналіз.

Якісні методи передбачають збір нечислових даних для розуміння концепцій міжнародного торгівельного ринку та для оцінення ефективності регулювання торгівлі. Ці методи, як правило, включають інтерв'ю, аналіз нормативних документів, спостереження та збір даних у вигляді тексту, зображень, відео. Для розуміння ефективності регулювання торгівельних відносин та виявлення проблем у міжнародній торгівлі товарами, дослідники залучають зацікавлених сторін, таких як торговельні експерти, політики, бізнесменів та регуляторів. Якісне дослідження може виявити, які правила та закони торгівлі в різних країнах та як культурні, історичні та економічні чинники впливають на торгівельні відносини. Цей метод може допомогти виявити проблеми в регулюванні міжнародної торгівлі товарами та дослідити чинники, які не можуть бути досліджені лише кількісними даними [28].

Кількісні методи використовуються для аналізу числових даних, пов'язаних із міжнародною торгівлею товарів. Цей підхід може передбачати використання статистичних та економічних інструментів для оцінки міжнародної торгівлі товарами, доступу до ринку країн та для визначення торгівельних можливостей. «Ціна та обсяг є двома найпоширенішими вхідними даними, які використовуються в кількісному аналізі як основні вхідні дані для математичних моделей[23].» Регулятори використовують дані про торгівлю товарами з міжнародних баз даних, щоб виявити торгівельні зміни, результати торгівлі та для контролю дотримання правил чесної торгівлі. Крім цього, кількісний метод допомагає дослідити вплив

зниження тарифів на міжнародну торгівлю товарами за допомогою регресійного аналізу [29].

Кількісний метод часто включає основні показники за якими можна дослідити та оцінити загальну динаміку на ринку, проаналізувати торгівельні відносини між країнами та зрозуміти товарну структуру на ринку. Ці показники забезпечують комплексну основу для розуміння міжнародної торгівлі товарами, дозволяючи політикам приймати обґрунтовані рішення для покращення та розширення торгівлі на міжнародні ринки (табл. 1.7) [29].

Таблиця 1.7 - Основні показники оцінювання ефективності міжнародної торгівлі товарами

Групи показників	Показники
Абсолютні	Обсяг експорту; обсяг імпорту; зовнішньоторговельний обіг товарів, сальдо зовнішньоторговельного товарообігу.
Відносні	Темпи зростання експорту/імпорту; темпи зростання зовнішньоторговельного обороту; темп приросту експорту/імпорту; темпи приросту зовнішньоторговельного обороту; коефіцієнт покриття імпорту експортом; індекс чистої торгівлі.
Структури	Товарна структура; географічна структура.
Показники інтенсивності	Індекси інтенсивності імпорту та експорту.
Показник протекціонізму	Виявлені торгові бар'єри.

Джерело розроблено на основі [30-33]

Обсяг експорту та імпорту торгівлі товарами наведені безпосередньо національних статистичних даних країн. Звітні дані про обсяг товарів збираються з офіційних державних сайтів, через які можна дізнатися обсяг, вартість та вид продукції яка експортується та імпортується. Якщо дані про обсяг торгівлі товарами країна не повідомляє, то їх можна розрахувати за допомогою квартальних значень СОТ [34].

Зовнішньоторговельний обіг товарів – це економічний показник, який відображає сума вартості експорту та імпорту країни за певний період. Сальдо зовнішньоторговельного товарообігу – це різниця між загальним обсягом експорту товарів і загальним обсягом імпорту товарів для країни або групи країн. Якщо експорт товарів перевищує імпорт товарів, платіжний баланс є позитивним; якщо імпорт товарів перевищує експорт товарів, платіжний баланс є негативним. Якщо експорт товарів дорівнює імпорту товарів, баланс вирівнюється [35].

За допомогою відносних показників можна виміряти темпи зростання торгівлі товарами та порівняти їх між собою. Відносні показники показуються у вигляді індексів або коефіцієнтів. Формули для розрахунку відносних показників наведені в табл. 1.8.

Таблиця 1.8 - Відносні показники оцінювання ефективності міжнародної торгівлі товарами

Показники	Формули для розрахунку
Темпи зростання експорту	$TP_{\text{екс.}} = \frac{E_1}{E_0} \times 100\%,$ де E_1 – обсяг експорту в звітному періоді; E_0 – обсяг експорту в базовому періоді. (1.1)
Темп зростання імпорту	$TP_{\text{імп.}} = \frac{I_1}{I_0} \times 100\%,$ де I_1 – обсяг імпорту в звітному періоді; I_0 – обсяг імпорту в базовому періоді. (1.2)
Темпи зростання зовнішньоторговельного обороту	$TP_{\text{ЗТО}} = \frac{ЗТО_1}{ЗТО_0} \times 100\%,$ де $ЗТО_1$ – обсяг зовнішньоторговельного обороту в звітному періоді; $ЗТО_0$ – обсяг зовнішньоторговельного обороту в базовому періоді. (1.3)
Темп приросту експорту	$ТПР_{\text{екс.}} = TP_{\text{екс}1} - TP_{\text{екс}0},$ де $TP_{\text{екс}1}$ – темп росту експорту в звітному періоді; $TP_{\text{екс}0}$ – темп росту експорту в базовому періоді. (1.4)
Темп приросту імпорту	$ТПР_{\text{імп.}} = TP_{\text{імп}1} - TP_{\text{імп}0},$ $TP_{\text{імп}1}$ – темп росту імпорту в звітному періоді; $TP_{\text{імп}0}$ – темп росту імпорту в базовому періоді. (1.5)
Темпи приросту зовнішньоторговельного обороту	$ТПР_{\text{ЗТО}} = TP_{\text{ЗТО}1} - TP_{\text{ЗТО}0},$ де $TP_{\text{ЗТО}1}$ – темп росту зовнішньоторговельного обороту в звітному періоді; $TP_{\text{ЗТО}0}$ – темп росту зовнішньоторговельного обороту в базовому періоді. (1.6)
Коефіцієнт покриття імпорту експортом	$\text{Коеф}_{\text{покр.}} = \frac{\text{Доходи}_{\text{екс.}}}{\text{Витрати}_{\text{імп.}}},$ де $\text{Доходи}_{\text{екс.}}$ – доходи від експорту; $\text{Витрати}_{\text{імп.}}$ – витрати на імпорт. (1.7)
Індекс чистої торгівлі	$I_{\text{чист.торг.}} = \frac{E_i - I_j}{E_i + I_j},$ де E_i – обсяг експорту товару i; I_j – обсяг імпорту товару j. (1.8)

Джерело: [32].

Загалом, відносні показники розраховують темпи приросту імпорту та експорту і як змінювався зовнішньоторговельний оборот з попереднім роком. Також, можна дізнатися коефіцієнт покриття імпорту експортом.

Показники структури міжнародної торгівлі товарами країни слід розглядати з точки зору товарної та географічної сегментації. Таким чином, показники товарної структури дозволяють ідентифікувати обсяги зовнішньої економічної діяльності за основними товарами, а географічна структура характеризується за розподілом обсягу торгівлі за країнами або групами країн.

Показники інтенсивності допомагають визначити, чи країна імпортує чи експортує більше, ніж зазвичай до іншого торгового партнера. Крім цього, ці показники показують наскільки країна упереджена проти або на користь іншої (табл. 1.9).

Таблиця 1.9 - Показники інтенсивності торгівлі між країнами

Індекси	Формули розрахунку	Значення показників
Індекс інтенсивності імпорту	$imp_{ij} = \frac{\left[\frac{M_{ij}}{M_i} \right]}{\left[\frac{X_j}{X_w - X_i} \right]}, \quad (1.9)$ де M_{ij} - загальний імпорт країни i з країни j; M_i - загальний імпорт країни i; X_i, X_j - загальний експорт i та j; X_w - загальна світова торгівля.	Як частка імпорту країни з країни порівнюється з часткою експорту іншої країни у загальній світовій торгівлі. Якщо упередженості немає, має дорівнювати 1. Коефіцієнт менше 1 означає, що країна i імпортує менше від країни, ніж можна було б очікувати, і якщо є упередження проти. Коефіцієнт вище за 1 означає, що країна імпортує більше, ніж очікувано.
Індекси інтенсивності експорту	$ex_{ij} = \frac{\left[\frac{X_{ij}}{X_i} \right]}{\left[\frac{M_j}{M_w - M_i} \right]}, \quad (1.10)$ де X_{ij} - загальний експорт країни i до країни j; X_i - загальний експорт країни i; M_i, M_j - загальний імпорт i та j; M_w - загальна світова торгівля.	Порівняння частки експорту країни до частки імпорту іншої країни у загальній світовій торгівлі. Якщо немає упередженості, має дорівнювати 1. Коефіцієнт менше 1 означає, що країна експортує менше ніж можна було б очікувати та існує упередження. Коефіцієнт, вищий за 1, означає, що експорт країни є вищим, ніж очікувалося, і там є упередження на користь.

Джерело: зроблено автором на основі [33]

Загалом, індекс інтенсивності експорту/імпорту показує чи існує упередженість однієї країни до іншої. Це допомагає виявити наскільки торгівля є чесною та прозорою.

Показник «Виявлені торгові бар'єри» може виявити торговельні бар'єри, яких інакше могло б не існувати. Щоб розрахувати індекс «Виявлені торгові бар'єри» ми беремо співвідношення частки товару k в країні i який імпортується з країни j на частку товару k у світі. Якщо частка товару k в імпорті країни i з країни j нижча, ніж частка товару k у світовому імпорті, це означає, що ймовірно країна i

дискримінує імпорт з країни j . Якщо частки рівні, індекс буде 1 і дискримінації немає. Коли і імпортує з j більше, ніж очікувалося, індекс буде вищим за 1 та країна i , надає преференційний режим імпорту продукту k країні j , дивитися формулу 1.11 [33].

Виявлені торгові бар'єри (Revealed Trade barriers, RTB) розраховуються за формулою:

$$RTB_{ik} = \frac{\left[\frac{m_{ijk}}{M_{ij}} \right]}{\left[\frac{M_k}{M} \right]},$$

де m_{ijk} - імпорт товару k із країни i країною j ; (1.11)
 M_{ij} - загальний імпорт із країни i по країні j ;
 M_k - загальний світовий імпорт товару k ;
 M - загальний світовий імпорт.

Порівняльний аналіз передбачає вивчення різних законодавчих рамок у країні чи регіоні для виявлення найкращих практик, щоб бути конкурентоспроможним та відповідати тенденціям ринку. Цей підхід може підкреслити, як різні регуляторні середовища впливають на результати торгівлі та наскільки вони відповідні. Порівнюючи країни зі схожими економічними умовами, але різними підходами до регулювання, дослідники можуть зробити висновки про ефективність різних стратегій регулювання міжнародної торгівлі товарами. Наприклад, дослідження, яке порівнює митні правила двох країн, може виявити, що спрощені процеси в одній країні призводять до швидшого торговельного потоку між країнами які мають такі самі правила. Порівняльний аналіз є важливим методом дослідження, який дозволяє вдосконалити регулятивні норми [34].

Порівняльний аналіз передбачає вивчення різних нормативно-правових баз у країнах або регіонах для аналізу конкурентів та переймання досвіду. Порівнюючи країни зі схожими економіками, але різними підходами до регулювання та здійснення торговельних відносин, дослідник можна зробити висновки щодо ефективності регулювання міжнародної торгівлі товарами. За допомогою цього методу можна порівняти не тільки нормативні правила, а й торговельну динаміку різних країн та які товарні групи мають переваги у експорті. Одним із прикладів

порівняльного аналізу міжнародної торгівлі товарами є індекс «Виявлена порівняльна перевага» [33].

Виявлена порівняльна перевага – це індекс, який допомагає визначити, чи має країна порівняльний показник переваги в певній категорії товарів. Встановити, чи має країна порівняльну перевагу в певному товарі потрібно розглядаючи ресурсоємність усіх товарів у всіх країнах (формула 1.12) [33].

Виявлена порівняльна перевага (Revealed comparative advantage, RCA) розраховується за формулою:

$$RCA_{ik} = \frac{\left[\frac{X_{ik}}{X_i} \right]}{\left[\frac{X_k}{X} \right]} \quad [1.12]$$

де X_{ik} - експорт товару k країною i ;
 X_i - загальний експорт країни i ;
 X_k - загальна світова торгівля товаром k ;
 X - загальна світова торгівля.

Якщо товар k становить більшу частку експорту країни, ніж частка товару k світового експорту, індекс буде вищим за 1, і можна сказати, що країна має перевагу в товарі k , оскільки він експортує більше цього продукту ніж можна було б очікувати від середнього показника. Якщо індекс дорівнює 1, це означає, що два співвідношення рівні. Якщо індекс менший за 1, k має меншу частку експорту країни, ніж можна було б очікувати то порівняльний показник показує на невикористаність у товарі k [33].

Отже, ефективність регулювання міжнародної торгівлі товарами, охоплює різні методологічні підходи. Для аналізу використовуються такі методи, як якісні та кількісні методи, порівняльний аналіз. Якісні методи - це аналіз нормативних документів та чинників які впливають на торгівельні відносини. Кількісні методи використовують такі показники для оцінки розвитку ринка, як абсолютні, відносні, товарні та географічні структури, показники інтенсивності та показник протекціонізму. Порівняльний аналіз сприяє вивченню правових-норм різних країн та застосувати кращу для своєї держави.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

2.1 Еволюція торгівельних відносин між Україною та ЄС

Торгівельні відносини між Україною та ЄС були ще започатковані з моменту незалежності України. Країни ЄС є основними торгівельними партнерами, які займають вагомую частку від загального обсягу торгівлі України. Розташування України та сусідство з чотирьома членами ЄС сприяють та полегшують торгівельні відносини з ЄС. Крім цього, на розширення та поглиблення торгівельних відносин між Україною та ЄС впливають політичні рішення, які сприяють посиленню економічної інтеграції.

З часу здобуття Україною незалежності у 1991 році торговельні відносини України з ЄС зазнали значних змін. Ця еволюція відбулася через геополітичні зміни в Європейському Союзі та прийняття законів України, щодо євроінтеграції. Торговельні відносини між Україною та ЄС можна розділити на кілька основних етапів, виділяючи складності та позитивні рішення, що формує поточну ситуацію.

У перші роки після здобуття незалежності України торгівля перебувала під значним впливом росії та іншими країнами колишнього Радянського Союзу. Україна мала торгівельні відносини з росією через доступ до експортних ринків та цьому слугували історичні, географічні чинники. Проте, необхідність географічної диверсифікації стала очевидною через збільшення політичного та економічного впливу з боку росії. Це усвідомлення зблизило Україну з Європою та призвело до незворотного курсу до ЄС, особливо після вторгнення росії на територію України. Євросоюз став великою можливістю та підтримкою для експорту української продукції, після вторгнення ворога. Україна з кожним роком розширювала, свої торгівельні відносини з Європейським Союзом, як зазначено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Основні історичні події торгівельних відносин між Україною та ЄС

Назва етапу	Часові рамки	Торгівельна політика
Перші роки	1991-1993 рр.	Міністр закордонних справ Нідерландів від імені ЄС визнав незалежність України. 2 липня 1993 року у Постанові «Про основні напрями зовнішньої політики України», де Україна перше заявила про власні євроінтеграційні прагнення.
Договірно-правова співробітництва Україна-ЄС	1994-2004 рр.	14 червня 1994 р. (набула чинності 1 березня 1998 р.) «Угода про партнерство та співробітництво» між Україною та ЄС. 10 грудня 1999 р. Європейська Рада ухвалила «Спільну стратегію партнерства» між Україною та ЄС. 15 березня 2001 р. визнається право України стати членом ЄС.
План дій Україна-ЄС	2005-2008 рр.	План є частиною Європейської політики сусідства, метою якої є поглиблення політичних та економічних зв'язків.
Східне партнерство	2009 р.	«Східне партнерство» передбачає оновлення існуючих угод про партнерство ЄС з його східними сусідами та створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі та полегшення візового режиму між ЄС та його східними сусідами.
Прийняття закону України про зовнішню політику	2010-2013 рр.	1 липня 2010 року Україна прийняла закон «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», в статті 11 Закону зазначено, що однією з засад міжнародної політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір із метою набуття членства в ЄС».
Глибока та всеосяжна зона вільної торгівлі	2014 р.	16 вересня 2014 р. Європейський Парламент та Верховна Рада України синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Основною метою угоди є зниження тарифів та привести законодавство України у відповідність до Європейських стандартів.
Вплив війни на торгівлю між Україною та ЄС	з 2014 року і далі	ЄС надав підтримку Україні, включаючи фінансову допомогу та торгові поступки, після військового вторгнення росії в Україну.
Повномасштабне вторгнення	з 2022 року і далі	Після повномасштабного вторгнення росії в Україну, ЄС дозволив Україні експортувати більше товарів без мита.

Джерело: зроблено на основі [36-39]

Намір України розбудовувати торгівельні відносини з ЄС був оприлюднений набагато раніше. Україна вперше оголосила про євроінтеграцію у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України». У документі йшлося, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських співтовариствах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. Для підтримання стабільних

відносин з Європейськими співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, реалізація якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства в цій організації [40]».

Наступним кроком до зміцнення торгівельних відносин з Євросоюзом було підписання «Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (УПС)» 14 червня 1994 р., яка вступила в дію 1 березня 1998 р. Ця Угода започаткувала торгівельні відносини України з країнами Європейського Союзу. УПС містила в собі 7 пріоритетів співробітництва, одним з найголовніших була торгівля [41].

Далі важливою подією стало розроблення проекту «План дій Україна-ЄС» у 2005 році. План був спрямований на зміцнення політичного діалогу та стимулювання економічного співробітництва. За допомогою плану Україна досягла певних здобутків, які зазначені на рисунку 2.1. Проте, торговельні відносини все ще були обмеженими: Україна в основному експортувала сировину та імпортувала промислові товари.

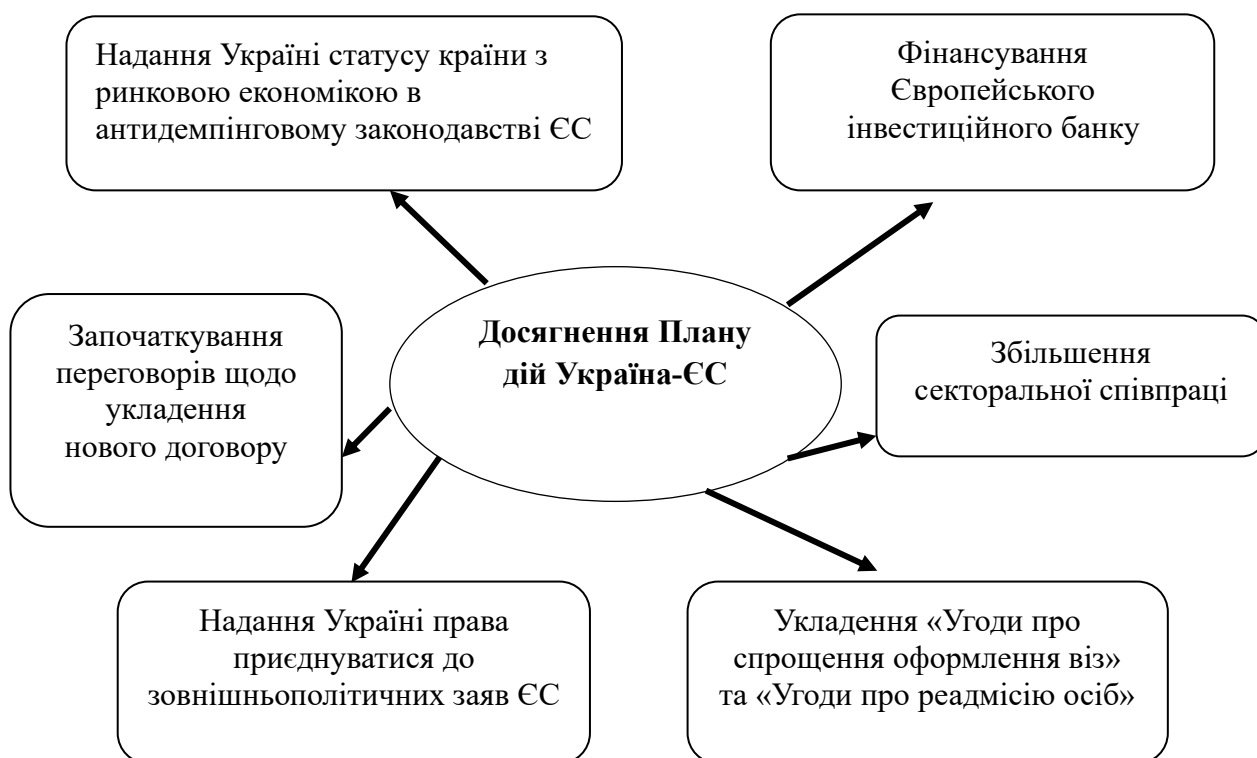

Рисунок 2.1 - Ключові здобутки у розвитку торгівельних відносин України та ЄС протягом терміну Плану дій
Джерело: розроблено автором на основі [41].

Переломним моментом торгівельних відносин України з ЄС було підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Вона визначає нову модель відносин між Україною та ЄС на засадах «політичного союзу та економічної інтеграції» та стає стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні. Угода про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, визначатиме правові основи вільного руху товарів, між Україною та ЄС, а також матиме на меті поступове досягнення нормативно-правової бази до стандартів ЄС [37].

Важливою частиною Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВ ЗВТ). Ця Угода забезпечує основу для значної лібералізації торгівлі та узгодження нормативно-регуляторної бази між сторонами. Упровадження Зони вільної торгівлі в Україні має як і певні можливості так і загрози для вітчизняного бізнесу (рис. 2.2).

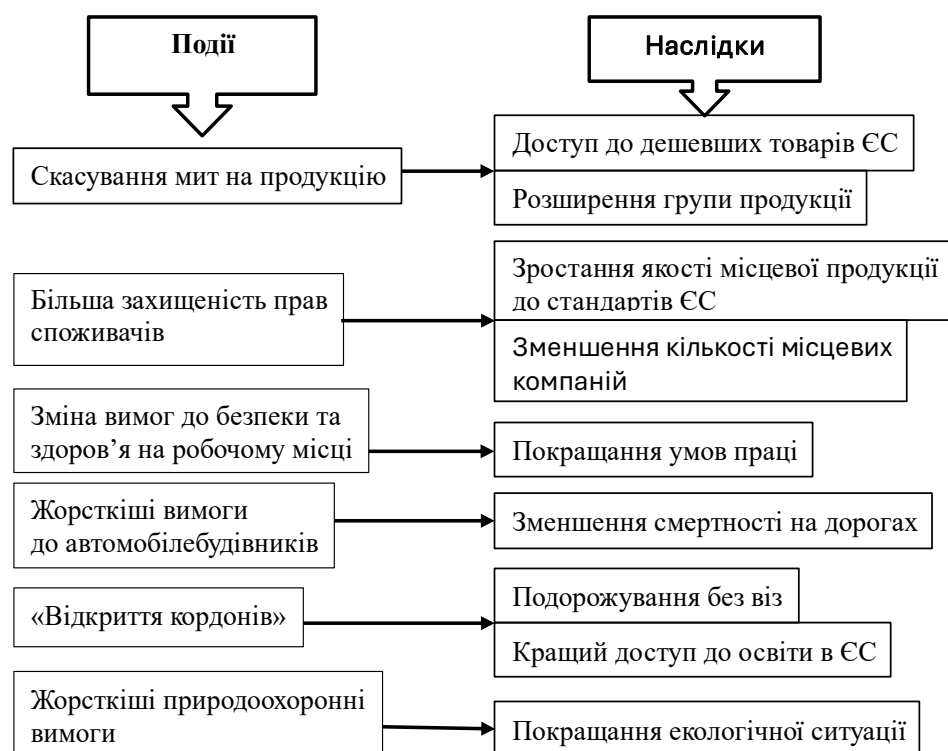

Рисунок 2.2 - Систематизація можливостей та загроз під час упровадження Зони вільної торгівлі в Україні

Джерело: розроблене автором на основі [41]

Запровадження ЗВТ скасовує тарифи, як імпорتنі так і експортні. Це створює нові можливості для вітчизняних виробників та збільшує кількість

експорту. З іншого боку через велику конкуренцію на ринку ЄС та високотехнологічне виробництво товарів, вітчизняним виробникам може бути важко конкурувати з європейськими виробниками. Крім цього, товари місцевих виробників не завжди відповідають європейським стандартам.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну, ЄС полегшила умови експорту для українських підприємців підписавши Регламент «Про тимчасову лібералізацію торгівлі, яка доповнює торгові поступки, що застосовуються до української продукції відповідно до Угоди про асоціацію». За регламентом визначено: «тимчасове призупинення дії всіх тарифів, передбачених Додатком I-A до Угоди про асоціацію; тимчасове призупинення антидемпінгових мит на імпорту товарів походженням з України; тимчасове призупинення застосування глобальних захисних заходів щодо імпорту походженням з України [43] ».

Наразі відбуваються переговори, щодо членства України в Євросоюз. Україна подала заявку на членство в ЄС 28 лютого 2022 року. А 23 червня 2022 року Європейський Союз надала Україні статус кандидата на вступ разом із певними рекомендаціями. Вступ України в ЄС буде сприяти збільшенню та покращенню торговельних відносин. Крім того, вступ до ЄС підвищить довіру європейських споживачів до українських товарів. Також, відкриє нові ринки для продажу українських товарів та зменшить митні тарифи. Збільшить інвестиції в українську економіку.

Проте, наразі існують проблеми з вступом України до Європейського Союзу. По перше, не вся економічна сфера відповідає європейським стандартам. Деякі технології та технічні засоби є застарілими у вітчизняних суб'єктах господарювання і їм важко буде конкурувати з європейськими виробниками. По друге, не всі продукти сільського господарства проходять фітосанітарну експертизу. По третє, деякі держави-члени ЄС створюють спротив вступу України в Європейський Союз, прикладом є Угорщина та мітинги в Польщі. Але найбільшою перешкодою вступу України до ЄС є війна з росією, через яку знищуються українські міста, страждає вітчизняний бізнес, заблоковані логістичні маршрути та ускладнилися політичні відносини з деякими країнами Європейського Союзу. Крім

цього, проблемою є те що в Україні існує корупція та погана судова система, що призводить до не довіри з боку Євросоюзу.

Ознайомившись з історичними подіями розвитку торгівельних відносин між Україною та Європейським Союзом від початку незалежності, варто ознайомитися з динамікою торгівлі товарами між ними. Оскільки, на торгівлю вплинуло багато подій як і позитивних так і негативних (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Динаміка торгівлі товарами України з ЄС-27, та рештою світу протягом 2014-2023 років, млрд дол. США

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Загальний експорт товарів	53,9	38,13	36,36	43,26	47,33	50,05	49,19	68,07	44,14	36,18
Експорт до ЄС	17,0	13,02	13,5	17,53	20,16	20,75	18,6	26,79	27,89	23,39
Загальний імпорт товарів	54,43	37,52	39,25	49,61	57,19	60,8	54,34	72,84	55,3	63,57
Імпорт з ЄС	21,07	15,33	17,14	20,8	23,22	25,0	23,86	28,95	26,96	32,49
Загальне сальдо	-0,53	0,61	-2,89	-6,35	-9,86	-10,7	-5,15	-4,77	-11,2	-27,4
Сальдо по торгівлі товарами з країнами ЄС	-4,07	-2,31	-3,64	-3,27	-3,06	-4,25	-5,26	-2,16	0,93	-9,1

Джерело: зроблено автором на основі [45]

Після набуття чинності «Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ПВЗВТ)» у 2016 році ми можемо спостерігати, що торгівля між Україною та ЄС значно зросла. Європейський Союз є одним із найбільших торгових партнерів України, на нього припадає значна частка загального імпорту та експорту України. Найбільший обсяг експорту товарів з України до ЄС був у 2022 році який становив 27,89 млрд дол. США, що зріс на 1,1 млрд дол. (на 4,1 %) порівнюючи з 2021 роком. США На зростання експорту у 2022 році до Євросоюзу вплинуло підписання «Регламенту про автономні торгові заходи (АТМ)», як підтримка України після повномасштабного вторгнення з боку росії. Україна найменше експортувала до Європейського Союзу у 2015 році – 13,02 млрд дол. США, що знизився на 3,98 млрд дол. США (на 30,6%) порівнюючи з 2014 роком. На зниження експорту до ЄС у 2015 році вплинув початок російсько-української війни у лютому 2014 року. У 2023

році експорт скоротився на 4,5 млрд дол. США (19,2 %) порівнюючи з 2022 роком. Експорт знизився до Європейського Союзу у 2023 році через закриття кордонів польськими фермерами та складну військову ситуацію в країні. Найбільший обсяг імпорту був у 2023 році – 32,49 млрд дол. США, порівнюючи з 2022 роком то імпорт зріс на 5,53 млрд дол. США (20,5 %). Найменше імпорту з ЄС надійшло у 2015 році – 15,33, що на 5,74 млрд дол. США. (37,44 %) менше чим у 2014 році на це вплинуло, також, початок війни в Україні у 2014 році (рис. 2.3).

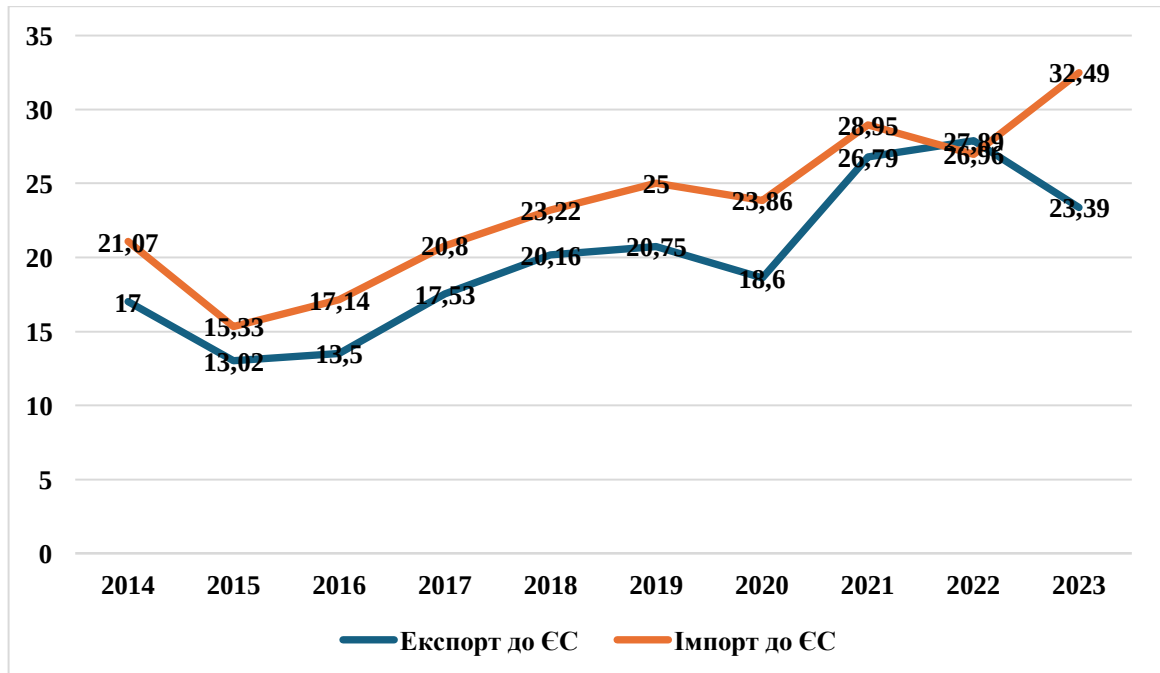

Рисунок 2.3 –Динаміка зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС 2014-2023 років, млрд дол. США

Джерело: зроблено автором на основі [45]

Як ми бачимо на графіку експорт та імпорт з кожним роком поступово зростали до 2020 року. На спадання зовнішньої торгівлі товарами між Україною та ЄС у 2020 році вплинула пандемія коронавірусу, через яку постраждала економіка всього світу. Потім, торгівля між Україною та Євросоюзом почала зростати після пандемії, але в 2022 році почалося повномасштабне вторгнення, що негативно вплинуло та завдало шкоди торгівельним відносинам між Україною та ЄС.

Торгівельний баланс між Україною та Європейським Союзом зазнав значних змін, протягом десяти років. Зазвичай він був негативним, але 2022 році баланс вперше був позитивним, як зазначено на рисунку 2.4.

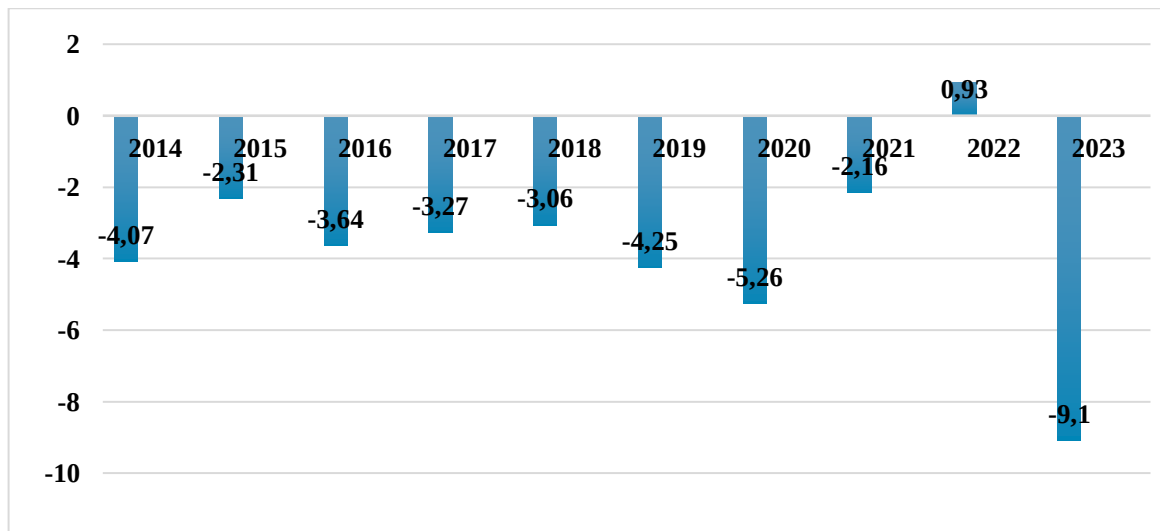

Рисунок 2.4 – Динаміка торговельного балансу товарів між Україною та ЄС 2014-2023 років, млрд дол. США

Джерело: зроблено автором на основі [45]

На рисунку 2.3 видно, що торгівельне сальдо товарами між Україною та ЄС є негативним майже кожного року з 2014 до 2023 року, через те що імпорт переважає експорт. Негативне сальдо означає низьку конкурентоспроможність товарів країни в Євросоюзі. Тільки у 2022 році є позитивне торгівельне сальдо, порівнюючи цих 10 років. Це як ковток чистого повітря під час війни та надія на збільшення експорту товарів з України до ЄС (рис. 2.5).

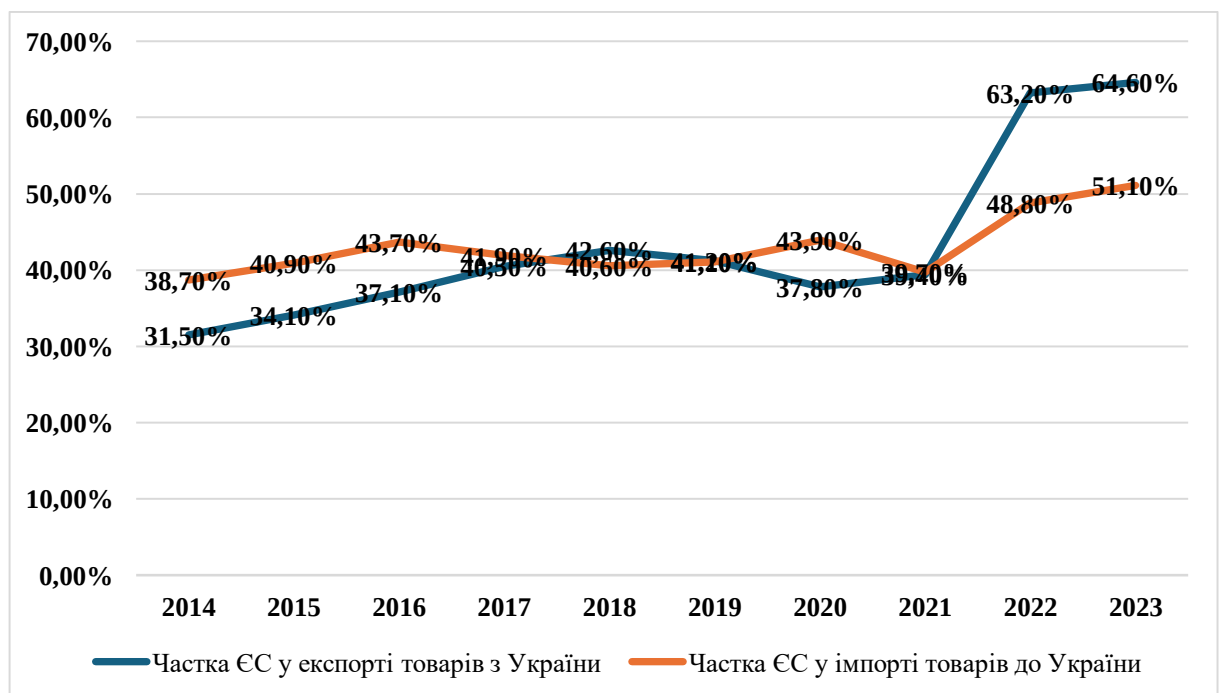

Рисунок 2.5 - Частка ЄС у торгівлі товарами України протягом 2014-2023 років, %

Джерело: зроблено автором на основі [45]

Наразі Європейський Союз залишається основним і найбільшим торговельним партнером України. Особливо після підписання ПВЗВТ частка ЄС в експорті та імпорті товарів України значно зросла. У загальному експорті товарів частка країн Євросоюзу в середньому становила 43,2% у 2014-2023 роках. За експортом товарів з України найбільша частка припадала на Євросоюз у 2023 році – 64,60 %. Найменша частка ЄС у експорті товарів з України була 2014 року – 31,5%. У загальному імпорті товарів частка ЄС становила в середньому 43,04% у 2014-2023 роках. За імпортом товарів з України найбільша частка припадала на ЄС у 2023 році – 51,10 %. Найменша частка Євросоюзу у експорті товарів з України була у 2014 році – 31,50.

Ми можемо спостерігати, як з кожним роком частка Європейського Союзу у торгівлі товарами з Україною постійно зростає. Особливо частка зросла у 2022 році та 2023 році порівнюючи з попередніми. На це вплинули такі фактори, як підписання «Регламенту про автономні торгові заходи (АТМ)», проблеми з логістикою до інших торговельних партнерів через повномасштабне вторгнення з Росією: закриті небо та військові загрози для перевезення товарів морськими шляхами. Тому, ЄС займає велику частку у зовнішній торгівлі товарами України.

Отже, торговельні відносини з Європейським Союзом розпочалися ще з початку незалежності України. З кожним роком торгівля товарами зростала через укладання угод між двома сторонами. Наразі Україна готується до вступу в ЄС. Це надасть нові можливості та переваги для України в усіх галузях, особливо це сприятиме зростанню торгівлі між двома сторонами. Також, ЄС надала торгові поступки після початку повномасштабної війни в Україні – це допомогло вітчизняним експортерам вистояти під час війни в країні та досі бути конкурентоспроможними на європейському ринку. За динамікою торговельного балансу торгівля товарами між Україною та ЄС за 10 проаналізованих років мала негативне сальдо, тільки у 2022 році воно було позитивним. Експорт товарів постійно змінювався то зростав, то спадав. Імпорт товарів, також піддавався змінам, проте з кожним роком було певне зростання з 2014 до 2023 року. Найвищий показник експорту та імпорту був у 2023 році, протягом цих десяти років.

2.2 Аналіз трансформації структури торгівлі товарами між Україною та ЄС

Структури торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом зазнала знаних трансформацій, через геополітичні зміни в Україні та прагнення вступу до ЄС. На перелом торгівельних відносин між Україною та Євросоюзом вплинуло багато факторів: підписання Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі, війна з росією та потенціал України до вступу в ЄС. Членство України в Європейському Союзі буде вирішальним зміцненням торгових відносин та для нашої країни відкриються нові шляхи для торгівлі та інвестицій. Тому цікаво дослідити, як змінювалася торгівля між двома сторонами.

У 2023 році Україна посідає 16 місце та є найбільшим торгівельним партнером Європейського Союзу з часткою експорту 64,60 % та з часткою імпорту 51,10%. Від періоду незалежності України, відбулося багато подій які вплинули на географічну та товарну структуру. Прикладом є підписання Угоди про асоціацію ЄС яка значно змінила торгівельні відносини і позитивно вплинула на зміну структур. «Загальна торгівля товарами між ЄС та Україною сягнула 61,9 млрд євро у 2023 році, тобто торгівля товарами зросла більш ніж удвічі з моменту набуття чинності ПВЗВТ у 2016 році [45]». Однак, через війну України з росією структури значно змінилися під впливом негативних наслідків від війни. Також, на зміну структури торгівлі товарами вплинув «Регламент про автономні торгові заходи (АТМ)» який набув чинності 4 червня 2022 року та був продовжений на наступні роки 6 червня 2023 року та 6 червня 2024 року відповідно, який збільшив кількість експорту сільськогосподарської продукції.

Географічна структура є важливим показником, для розуміння наскільки диверсифікована торгівля товарами України з ЄС і з якими країнами потрібно збільшити торгівельні відносини. Хто входить в п'ятірку лідерів за експортом та імпортом протягом 10 років, та яку вони займають частку від загального експорту та імпорту з Євросоюзу (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Найбільші Європейські країни-імпортери з України за 2014-2023 рр., % від експорту до ЄС

Країни-імпортери з України									
2023		2022		2021		2020		2019	
% від всього експорту товарів до ЄС									
Польща	20,4	Польща	23,8	Польща	19,5	Польща	12,5	Польща	15,9
Румунія	16,1	Румунія	13,8	Італія	12,7	Німеччина	7,96	Італія	11,7
Німеччина	8,64	Угорщина	8,13	Німеччина	10,7	Італія	1,33	Німеччина	11,5
Іспанія	8,59	Німеччина	8,1	Нідерланди	8,44	Нідерланди	7,15	Нідерланди	8,92
Італія	6,58	Італія	5,92	Іспанія	6,27	Угорщина	4,89	Угорщина	7,52
% від загального експорту товарів									
Польща	13,16	Польща	2,47	Польща	7,68	Польща	4,74	Польща	3,36
Румунія	10,39	Румунія	8,74	Італія	5,09	Німеччина	3,00	Італія	4,94
Німеччина	5,58	Угорщина	5,14	Німеччина	4,22	Італія	2,70	Німеччина	3,49
Іспанія	5,53	Німеччина	5,12	Нідерланди	3,32	Нідерланди	2,54	Нідерланди	3,36
Італія	4,26	Італія	3,74	Іспанія	2,47	Угорщина	1,85	Угорщина	2,66
2018		2017		2016		2015		2014	
% від всього експорту товарів до ЄС									
Польща	16,2	Польща	15,5	Польща	16,3	Італія	15,2	Польща	15,6
Італія	13,0	Італія	14,1	Італія	14,3	Польща	15,2	Італія	14,5
Німеччина	11,0	Німеччина	10,0	Німеччина	10,5	Німеччина	10,2	Німеччина	9,4
Угорщина	8,2	Нідерланди	9,6	Угорщина	7,8	Іспанія	8,0	Угорщина	8,9
Нідерланди	8,0	Угорщина	7,6	Нідерланди	7,4	Угорщина	7,0	Іспанія	6,9
% від загального експорту товарів									
Польща	5,75	Польща	6,29	Польща	6,05	Італія	5,19	Польща	4,89
Італія	5,22	Італія	5,71	Італія	5,31	Польща	5,19	Італія	4,58
Німеччина	3,69	Німеччина	4,05	Німеччина	3,91	Німеччина	3,49	Німеччина	2,95
Угорщина	2,81	Нідерланди	3,88	Угорщина	2,89	Іспанія	2,73	Угорщина	2,80
Нідерланди	3,55	Угорщина	3,07	Нідерланди	2,72	Угорщина	2,39	Іспанія	2,17

Джерело: зроблено автором на основі [45]

Найбільше Україна експортувала товарів до Польщі, вона залишилася лідером, з 2014 до 2023 років. Найбільший показник експорту з 2019-2023 рр. був у 2022 році 6,65 млрд дол. США. У 2022 році експорт до Польщі знизився на 1,89 млрд дол. США (28,4%), через перекриття кордону польськими фермерами та зіпсування торгівельних відносин між цими державами. Тільки у 2015 році перше місце зайняла Італія. Друге місце серед країн-імпортерів займала Румунія у 2022 та 2023 роках майже з однаковим показником - 3,86 млрд. дол США.. Проте, у 2021 та з 2016 по 2019 роках 2 місце займала Італія. Тільки у 2020 році на другому місці була Німеччина і вартість експорту становив 1,48 млрд дол. США.. Третє місце між собою розділила Німеччина, Італія та Угорщина. Варто зазначити, що з 2014 року

по 2019 рік Німеччина займала третє місце приблизно з однаковою часткою 10%. Четверте місце за кількістю експорту з України займали Іспанія, Угорщина, Нідерланди та Німеччина, займаючи приблизно 8% від усього експорту до Євросоюзу. На п'ятому місці за обсягом імпорту з України за 5 років були Італія у 2023 – 2022 рр., Іспанія у 2021 та 2014 році та Угорщина у 2020-2019 рр., 2017 та 2015 рр., Нідерланди у 2016 та 2018 роках.

За імпортом до України географічна структура також змінювалася протягом десяти років. Країни-експортери відрізняються від країн імпортерів. В таблиці 2.4 зазначені країни-лідери за експортом в Україну.

Таблиця 2.4 - Найбільші Європейські країни-експортери в Україну за 2014 - 2023 рр., % від імпорту з ЄС

Країни-експортери в Україну									
2023		2022		2021		2020		2019	
% від всього імпорту товарів до ЄС									
Польща	20,3	Польща	20,4	Німеччина	21,7	Німеччина	16,3	Німеччина	23,9
Німеччина	15,6	Німеччина	16,9	Польща	17,1	Польща	12,02	Польща	4,11
Італія	7,02	Болгарія	7,72	Італія	9,26	Італія	5,87	Італія	2,07
Болгарія	6,83	Італія	6,68	Франція	6,08	Франція	4,4	Франція	1,65
Чехія	5,56	Румунія	5,56	Угорщина	5,42	Угорщина	3,65	Угорщина	1,25
% від загального імпорту товарів									
Польща	10,3	Польща	9,93	Німеччина	8,62	Німеччина	7,14	Німеччина	9,97
Німеччина	7,96	Німеччина	8,25	Польща	6,81	Польща	5,28	Польща	6,84
Італія	3,59	Болгарія	3,76	Італія	3,68	Італія	2,58	Італія	3,45
Болгарія	3,49	Італія	3,25	Франція	2,42	Франція	1,93	Франція	2,75
Чехія	2,82	Румунія	2,71	Угорщина	2,16	Угорщина	1,60	Угорщина	2,08
2018		2017		2016		2015		2014	
% від всього імпорту товарів до ЄС									
Німеччина	24,2	Німеччина	25,8	Німеччина	25,2	Німеччина	25,4	Німеччина	25,2
Польща	14,5	Польща	15,7	Польща	15,7	Польща	15,1	Польща	14,6
Італія	7,9	Італія	8,8	Франція	8,9	Угорщина	11,5	Італія	28,8
Франція	6,1	Франція	6,4	Італія	7,9	Італія	6,4	Угорщина	28
Велика Бри- танія	5,3	Угорщина	5,5	Угорщина	4,7	Франція	5,8	Франція	24
% від загального імпорту товарів									
Німеччина	10,46	Німеччина	10,99	Німеччина	11,00	Німеччина	10,61	Німеччина	9,85
Польща	6,36	Польща	6,95	Польща	6,85	Польща	6,18	Польща	5,64
Італія	3,55	Італія	3,29	Франція	3,89	Угорщина	4,29	Італія	2,77
Франція	2,59	Франція	3,14	Італія	3,46	Італія	2,61	Угорщина	2,68
Велика Бри- танія	1,56	Угорщина	2,32	Угорщина	2,04	Франція	2,37	Франція	2,33

Джерело: зроблено автором на основі [45]

Лідерами серед експорту в Україну є Німеччина у 2014-2021 рр., але у 2022 році лідером стала Польща. Друге місце за обсягом експорту, також між собою розділюють Польща та Німеччина. Третє місце серед країн-експортерів до України займала Італія з 2017 по 2021 рік, та у 2023 і 2014 роках. У 2022 році на третьому місці була Болгарія, у 2016 Франція та у 2015 році була Угорщина. На четвертому місці з 2017 по 2021 роки була Франція, у 2022 році Італія та 2023 році була Болгарія. На п'ятому місці за обсягом експорту з 2019-2021 рр. була Угорщина, у 2022 році була Румунія та у 2023 році була Чехія.

Отже, лідери за експортом та імпортом відрізняються за місцем. Проте, у 2022 та 2023 лідером як і за експортом так і за імпортом була Польща. Хоча експорт з України до Польщі скоротився у 2023 році через конфлікти на кордоні, Польща залишається одним із головних торговельних партнерів для України.

Дослідивши географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами з країнами Європейського Союзу, варто ознайомитися з товарною структурою і проаналізувати її, як вона змінилася після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році, порівнюючи з попереднім роком, та набуття її чинності у 2016. Крім цього, цікаво дослідити як змінилася диверсифікація товарних груп після повномасштабного вторгнення з боку росії та підписання «Регламенту про автономні торгові заходи (АТМ)» у 2022 році, який відмінив всі мита на експорт української продукції. Через підписання регламенту обсяг та імпорт до Євросоюзу значно зріс у 2022 році. Проте, через збільшення експорту сільськогосподарської продукції, фермери сусідніх країн почали бути незадоволеними, через не змогу конкурувати з українськими виробниками. Оскільки, українська продукція в рази була дешевша чим європейська. Крім цього деякі європейські країни забороняли український експорт сільськогосподарських товарів у 2023 році, через велику кількість експорту у 2022 році та через протести національного виробника. Через зміни торговельної політики між Україною та Європейським Союзом протягом цих років, темпи зростання різних товарних груп значно відрізнялися. Наразі існує негативна тенденція українського експорту сировини, а не готової продукції. Тому варто дослідити зміну товарної структури. В таблиці 2.5 зробило дослідження

основних товарних груп за українським експортом до ЄС і як він змінювався протягом десяти років.

Таблиця 2.5 - Основні товарні групи українського експорту до країн ЄС, частка % від загального експорту ЄС

Товарна група	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Чорні метали	22,9	20,2	19,9	18,2	18,4	15,2	13,5	20,3	10,0	9,2
Зернові культури	10,6	12,5	9,5	9,8	11,0	12,7	9,6		16,8	19,6
Електричні машини і устаткування	9,7	11,0	11,9	11,7	11,8	11,1	11,9	9,6	8,3	6,4
Руди, шлаки та зола	9,3	7,4	7,1	8,8	9,0	8,5	7,8	11,2	8,5	7,1
Насіння і плоди олійних рослин	5,4	5,0	4,5	6,2	5,8	7,4	6,7	5,5	10,4	8,3
Жири та олії тваринного або рослинного походження	5,0	5,2	8,9	8,4	5,7	7,4	9,9	8,8	11,0	12,7
Деревина і вироби з деревини	4,8	5,5	5,8	4,8	5,2	4,8	5,3	5,4	5,8	5,3

Джерело: зроблено автором на основі [45]

Ознайомившись з динамікою експорту з України до ЄС за певні роки в яких відбувалися важливі торгівельні події, можна спостерігати їх вплив на зміну торгівельної структури. Найбільші показники експорту продукції були у 2022 році, а найменші у 2015 році. У 2014 році лідерами експорту були Чорні метали (72), Зернові культури (10), Електричні машини і устаткування (85), Руди, шлаки та зола (26) та Енергетичні матеріали (27). У 2016 році лідери змінилися на Чорні метали (72), Електричні машини і устаткування (85), Зернові культури (10), Руди, шлаки та зола (26) та Жири та олії тваринного або рослинного походження (15). Після початку повномасштабного вторгнення лідерство товарних груп дуже змінилося. Лідерами у 2022 та 2023 році стали Зернові культури (10), Жири та олії тваринного або рослинного походження (15), Насіння і плоди олійних рослин (12), Чорні метали (72) та Руди, шлаки та зола (26). У 2022 та 2023 році Україна найбільше експортувала зернові культури, а не чорні метали як у попередніх роках. За експортом чорні метали спустилися на четверте місце, на це вплинуло повномасштабне вторгнення. Також, ми можемо спостерігати збільшення товарів сільськогосподарської продукції та зменшення товарів промисловості. Крім цього, ми бачимо зменшення зернових культур у 2023 році порівнюючи з 2022 роком,

через мітинги проти сільськогосподарської продукції з України. Але найбільшою проблемою є те що лідером в експорті України до ЄС є сировина а не вироблені товари. Наразі поки ця проблема залишається і немає певних успіхів. Проте, є і позитивна торгівельна динаміка – це збільшення експорту певних товарних груп у 2023 році порівнюючи з 2014 роком.

Зросла частка таких товарних груп в експорті з України до ЄС, порівнюючи 2023рік з 2014 роком:

- Зернові культури – на 62,45%.
- Насіння і плоди олійних рослин –на 55,2%.
- Електричні машини і устаткування - на 1,34%.
- Деревина і вироби з деревини - на 23,26%.

При цьому знизилася частка таких товарних груп в експорті з України до ЄС, порівнюючи 2023рік з 2014 роком:

- Чорні метали – на 87,96%.
- Енергетичні матеріали - на 73,33%.
- Руди, шлаки та зола – на 3,01%.

Проаналізувавши роль товарних груп в експорті з України до ЄС, можна зробити висновки, що в 2023 році збільшився експорт сільськогосподарських культур та електричні машини і устаткування, порівнюючи з 2014 роком. Тоді як знизився експорт у 2023 році мінеральних продуктів та чорних металів, на відміно від 2014 року. Загалом структура товарних груп експорту з України до ЄС значно розвинулися від початку підписання ПВЗВТ та під час повномасштабного вторгнення з боку росії. Проте, через мітинги та перекриття кордонів з боки Польщі експорт товарів у 2023 році значно знизився, особливо постраждала сільськогосподарська продукція.

Структура імпорту товарів з ЄС до України не зазнала значних змін з 2014 року до 2023 року. Імпорт деяких товарних груп збільшився, а деякі навпаки знизилися. В таблиці 2.6 наведені основні товарні групи українського імпорту та яку частку від загального імпорту з Європейського Союзу вони займали протягом десяти років.

Таблиця 2.6 - Основні товарні групи українського імпорту з країн ЄС, частка % від всього імпорту до ЄС

Товарна група	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Енергетичні матеріали; нафта та продукти її перегонки	18,0	22,2	14,8	14,6	13,7	10,8	6,9	11,0	24,0	20,4
Котли, машини, апарати і механічні пристрої	10,8	10,2	14,1	14,2	13,9	13,3	13,3	13,3	7,1	8,2
Фармацевтична продукція	8,7	6,5	6,6	6,2	6,1	6,3	7,7	7,0	4,8	4,7
Полімерні матеріали, пластмаси	7,0	7,1	6,5	6,1	6,0	5,4	5,7	6,2	5,0	4,8
Електричні машини і устаткування	6,7	7,1	7,1	7,6	8,2	8,4	8,4	7,0	5,6	5,0
Наземні транспортні засоби, крім залізничних	5,7	5,4	8,5	10,4	9,6	13,0	11,6	11,3	10,8	11,3
Папір та картон	3,5	3,4	3,2	2,7	2,7	2,4	2,5	2,4	2,0	2,0

Джерело: зроблено автором на основі [45]

Лідерами серед імпорту товарів з ЄС 2014 та 2016 роках лідером серед імпорту з Євросоюзу до України стали Енергетичні матеріали, далі були Котли, машини, апарати і механічні пристрої; Наземні транспортні засоби, крім залізничних; Електричні машини і устаткування та Фармацевтична продукція. У 2022 році та 2023 році структура імпорту товарів трішки змінилася Енергетичні матеріали; Наземні транспортні засоби, крім залізничних; Котли, машини, апарати і механічні пристрої; Електричні машини і устаткування та Полімерні матеріали, пластмаси. Також, у 2023 році збільшилось кількість імпорту добрива з ЄС, порівнюючи з попередніми роками.

Отже, ми можемо спостерігати, що майже в кожному році з проаналізованих, лідерами серед імпорту були Енергетичні матеріали, через потребу українців і недостатню кількість ресурсів нафти в Україні. Крім цього, механічні пристрої та наземні транспортні засоби, також, є лідерами серед імпортованих товарів. Також, відбулися певні зміни обсягу та вартості імпорту товарів в товарній структурі з Євросоюзу до України порівнюючи 2023 рік з 2014 роком. Тому, варто проаналізувати які зміни відбулися за десять років.

Знизилася частка таких товарних груп в імпорті з ЄС до України, порівнюючи 2023 рік з 2014 роком:

- Папір та картон - зменшилися на 50,88%.
- Фармацевтична продукція - знизилася на 52,6%.
- Котли, машини, апарати і механічні пристрої - імпорт зменшився на 25,94%.
- Полімерні матеріали, пластмаси – зменшилися на 14,1%.
- Електричні машини і устаткування - знизилася на 7,93%.

При цьому зросла частка таких товарних груп в імпорті з ЄС до України, порівнюючи 2023 рік з 2014 роком:

- Енергетичні матеріали – імпорт збільшився на 54,53%.
- Наземні транспортні засоби, крім залізничних – зросла на 25,07%.

Проаналізувавши частки товарних груп в імпорті з ЄС до України, можна зробити висновки, що в 2023 році зменшився імпорт в багатьох категоріях, порівнюючи з 2014 роком. У 2023 році тільки дві товарні групи збільшилися, а саме Енергетичні матеріали та Наземні транспорти – збільшення спричинено повномасштабним вторгненням в Україну. Через війну з росією Україну має потребу у постійному імпорті легкових машин та деталей для їх ремонту. Крім цього, збільшення імпорту енергетичних матеріалів відбулося через ракетні обстріли України, які завдають шкоди енергетичним об'єктам, нафтобазам та збільшення потреб для військових.

Ознайомившись з географічною структурою можна спостерігати, що лідером серед торгівельних партнерів членів Європейського Союзу є Польща. Вона є лідером як і за експортом, так і за імпортом протягом досліджених десяти років. Тому, цікаво дослідити детально торгівельні відносини України з Польщею, і як вони змінювалися за десять років. Які товарні групи експортуються та імпортуються між двома сторонами. Оскільки в 2023 році ми бачимо значне погіршення торгівлі, через мітинги польських фермерів та потрібно проаналізувати як це вплинуло на експорт та імпорт продукції. Нижче, в таблиці 2.7 зображена динаміка торгівлі з Польщею, та яку частку вона займає від загального обсягу торгівлі з ЄС та загального обсягу торгівлі між Україною.

Таблиця 2.7 - Динаміка торгівлі товарами України з Польщею протягом 2014-2023 років

	Експорт товарів			Імпорт товарів			Загальне сальдо
Роки	млрд. \$	%, ЄС	%, заг	млрд. \$	%, ЄС	%, заг. Обс.	млрд. \$
2014	2,64	15,53	4,89	3,07	14,57	5,64	-0,43
2015	1,98	15,21	5,19	2,32	15,33	6,18	-0,35
2016	2,20	16,29	6,05	2,69	15,69	6,85	-0,49
2017	2,72	15,52	6,29	3,45	20,13	8,79	-0,73
2018	3,26	16,17	6,89	3,64	15,68	6,36	-0,38
2019	3,29	15,86	6,57	4,11	13,16	5,41	-0,81
2020	3,27	17,58	6,65	4,14	17,35	7,62	-0,87
2021	5,23	19,52	7,68	4,96	18,51	7,29	0,26
2022	6,65	23,84	15,06	5,49	20,36	9,93	1,16
2023	4,76	20,35	13,16	6,58	20,25	10,35	-1,82

Джерело: розроблено автором на основі [45]

За динамікою торгівлі можна спостерігати позитивне сальдо тільки у 2021 та 2022 роках, протягом десяти років. Решту років сальдо було негативне. Експорт та імпорт значно зростає з 2014 по 2023 рік. Найбільше Україна експортувала до Польщі у 2022 році – 6,65 млрд. дол. США., найменше у 2015 році – 1,98 млрд. дол. США.. Для кращого аналізу побудуємо графік динаміки товарів між Україною та Польщею. Найбільше Україна імпортувала у 2023 році – 6,58 млрд. дол. США., а найменше у 2015 році – 2,32 млрд. дол. США.. Як ми можемо спостерігати у 2015 році торгівельні відносини між Україною та Польщею були значно низькими порівнюючи з 2014 до 2023 років.

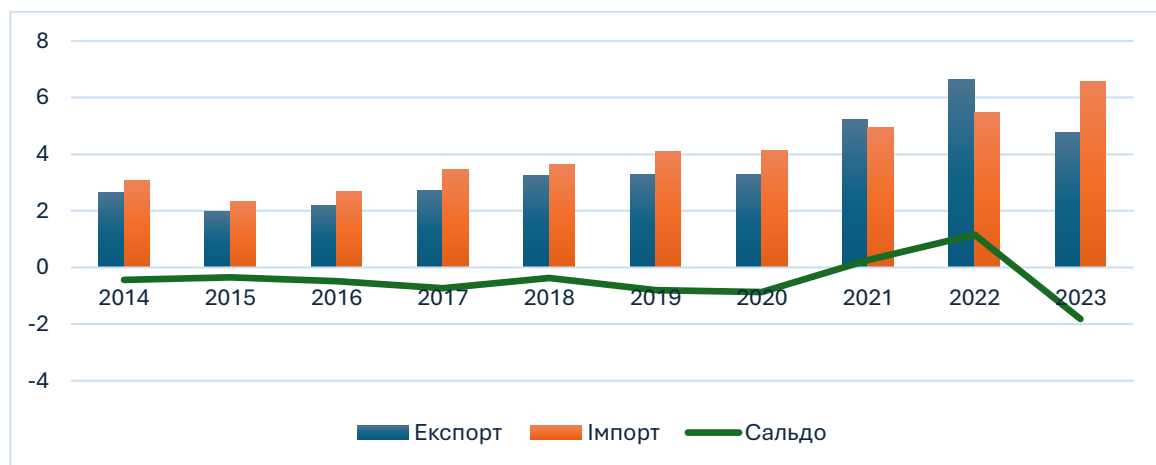

Рисунок 2.6 - Динаміка торгівлі товарами України з Польщею протягом 2014-2023 років, млрд дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [45].

На рисунку 2.6 можемо спостерігати зростання торгівлі з Польщею кожним роком. Тільки у 2015 році відбувся певний спад порівнюючи з 2014 роком, експорт скоротився на 33,33 %, а імпорт скоротився на 32,33%. Порівнюючи 2023 з 2014 роком, то експорт збільшився на 44,54 %, а імпорт зріс на 53,34 %.

Ознайомившись з динамікою торгівлі з Польщею, дослідимо товарну структуру, і як вона змінювалася за десять років. Візьмемо основні товарні групи експорту України та Польщі і порівняємо їх (табл.2.8).

Таблиця 2.8 - Основні товарні групи українського експорту до Польщі з 2014-2023 рр., млн дол. США

Товарні групи	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Чавун і сталь	1200	1270	1230	377	389	485	440	426	355	611
Тваринні, рослинні жири та олії, продукти розщеплення	800	792	381	276	171	127	132	76,4	47,8	60,2
Злаки	640	646	14,4	5,32	26,9	35,6	27,7	26	23,5	15,1
Рудні шлаки і золи	455	499	536	376	416	383	288	193	218	364
Олійне насіння, олійні плоди, зерно, насіння, плоди	480	483	52,1	52,9	99,9	79,7	78,3	100	56	74,1
Деревина та вироби з деревини, деревне вугілля	360	366	332	234	245	267	210	188	178	169
Електротехнічне, електронне обладнання	362	363	416	393	378	377	332	275	279	316

Джерело: розроблено автором на основі [65].

Лідерами серед товарних груп експорту України до Польщі є промислова продукція, сільськогосподарська продукція, вироби з деревини та електронне обладнання. З кожним роком вартість та обсяг експорту товарних груп зростали. Найбільші показники експорту були у 2022 році за всіма товарними групами, а найнижчі у 2015 році. Збільшенню експорту у 2022 році, сприяла підтримка Польщі, після повномасштабного вторгнення. У 2015 показники знизились через нестабільну ситуацію в країні, після початку війни з росією у 2014 році та через окупацію територій збоку росії. Порівнюючи 2023 з 2014 то вартість експорту товарів значно збільшилася.

Зросла частка таких товарних груп в експорті з України до Польщі, порівнюючи 2023 рік з 2014 роком:

- чавун та сталь - на 69,75%;

- тваринні, рослинні жири та олії, продукти розщеплення – на 92,48%;
- Злаки – 97,64%;
- рудні шлаки і золи – 20%;
- олійне насіння, олійні плоди, зерно, насіння, плоди – 84,56%;
- деревина та вироби з деревини, деревне вугілля – 53,056%;
- електротехнічне, електронне обладнання – 12,71%.

Імпорт товарних груп, також зазнав змін протягом десяти років. З кожним роком спостерігається певне зростання. Дослідимо лідерів серед товарних груп за імпортом з Польщі до України (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 - Основні товарні групи українського імпорту з Польщі з 2014-2023 рр., млн дол. США

Товарні групи	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Мінеральне паливо, масла, продукти дистиляції	2310	2080	301	115	118	106	293	272	464	487
Зброя та амуніція, частини та аксесуари	1370	846	23	11,9	44,1	27,5	2,15	11,7	1,57	2,04
Транспортні засоби, крім залізничного, трамвайного	1120	912	758	623	584	448	393	271	160	205
Машини, ядерні реактори, котли	795	550	740	595	630	620	568	456	308	430
Електротехнічне, електронне обладнання	635	601	481	410	398	446	388	301	295	351
Пластмаси	507	446	460	368	361	402	368	322	290	360
Добрива	398	261	226	95,2	118	97,3	41,9	15,8	4,52	6,57

Джерело: розроблено автором на основі [65].

Найбільше Україна імпортує з Польщі такі товарні групи, як мінеральні палива, зброю, транспортні засоби, машини, ядерні реактори, котли, електронне обладнання, пластмаси та добрива. Найбільші показники імпорту були у 2023 році, а найменші у 2015 році. Порівнюючи 2023 з 2014 рр. то частка імпорту значно зросла.

Зросла частка таких товарних груп в імпорті з Польщі до України, порівнюючи 2023 рік з 2014 роком:

- мінеральне паливо, масла, продукти дистиляції – 78,92%;
- зброя та амуніція, частини та аксесуари – 99,85%;
- транспортні засоби, крім залізничного, трамвайного -

- машини, ядерні реактори, котли – 81,69%;
- електротехнічне, електронне обладнання – 44,72%;
- пластмаси – 28,99%;
- добрива – 98,35%.

Як ми можемо спостерігати товарна група товарів експорту та імпорту значно відрізняється. За експортом Україна експортує сільськогосподарські продукцію, металургію та вироби з деревини, а імпортує паливо, зброю та транспортні засоби. За експортом найбільший показники були у 2022 році, а за імпортом у 2023 році. А найменше експортувалося та імпортувалося основних товарних груп у 2015 році.

Отже, географічна структура торгівлі товарами між Україною та ЄС протягом десяти років зазнала певних змін. Найбільшими лідерами серед країн-імпортерів у 2023 році були Польща, Румунія, Німеччина, Іспанія та Італія. Серед країн-експортерів лідерами у 2023 році були Польща, Німеччина, Італія, Болгарія та Чехія. За товарною структурою можна спостерігати збільшення експорту сировини та зменшення готової продукції. Основними товарними групами експорту з України до Європейського Союзу є зернові культури; насіння і плоди олійних рослин; електричні машини і устаткування; деревина і вироби з деревини; чорні метали; енергетичні матеріали та руди, шлаки та зола. Основними товарними групами імпорту з Євросоюзу до України є папір та картон; фармацевтична продукція; котли, машини, апарати і механічні пристрої; полімерні матеріали, пластмаси; електричні машини і устаткування; енергетичні матеріали та наземні транспортні засоби, крім залізничних. Польща є основним торгівельним партнером України. Експорт та імпорт товарів зростає з кожним роком.

2.3 Оцінка факторів, що впливають на міжнародну торгівлю товарами між Україною та ЄС

На міжнародну торгівлю між Україною та ЄС впливає багато різноманітних чинників. До ключових факторів, які впливають на міжнародні торговельні відносини між Європейським Союзом та Україною відносяться тарифні бар'єри, регуляторні стандарти, економічна та міжнародна політика, політична стабільність, логістика та технологічний прогрес.

Угода поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС, яка була підписана у 2014 році між сторонами, передбачила взаємну лібералізацію тарифів. З 1 листопада 2014 року частково набрала чинності. У 2017 році вона набула повного обсягу чинності. З моменту підписання угоди ПВЗВТ, ЄС та Україна мають негайно скасувати частину ввізних мит, які зазначені в Угоді. Для України скасування мит почалося з 1 січня 2016 року, а для ЄС – почалося 23 квітня 2014 р.

За даними Світової організації торгівлі, у 2014 році Євросоюз застосовував ввізні мити щодо товарів з України до нульової ставки для близько 89% тарифних ліній. 23 квітня 2014 року 25% ставок MFN вже були нульовими, а 64% ЄС скасував як АТП. Ці тарифні лінії підпадають під наступні товарні категорії, такі як: продукти рослинного та тваринного походження, готові харчові продукти та хімічні продукти [47]. А з 1 січня 2016 року Україна застосовувала близько 72% тарифних ліній нульової ставки ввізного мита для товарів з ЄС. Близько 38% ставок MFN вже були нульовими до початку дії ПВЗВТ, а 34% Україна скасувала у 2016 році. Ці тарифні лінії належать до наступних товарних розділів: готові харчові продукти та напої; продукти тваринного та рослинного походження; тваринні та рослинні олії та жири, їжа та напої (табл 2.7) [47].

Таблиця 2.7 - Тарифна лібералізація ЄС після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

	Загальна кількість тарифних ліній	Нульові ставки MFN (2014)	Негайне скасування ввізних мит (2014)	Поступове скасування ввізних мит (2015-2023)	Виключені тарифні лінії
Кількість тарифних ліній	9 412	2 359	6 027	627	400
% усіх тарифних ліній ЄС	100%	25,1%	64,0%	6,7%	4,2%

Джерело: [47]

Порівнюючи тарифну лібералізацію яку надала Україні ЄС та навпаки, можна побачити більші поступки з боку України. Наприклад: Україна скасувала 6027 в'їзних мит та Євросоюз 3549 у 2016 році. Також, це стосується нульових ставок та інших тарифних ліній (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 - Тарифна лібералізація України після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

	Загальна кількість тарифних ліній	Нульові ставки MFN (2016)	Негайне скасування ввізних мит (2016)	Поступове скасування ввізних мит (2017-2026)	Виключені тарифні лінії
Кількість тарифних ліній	10 465	3 969	3 549	2 580	367
% усіх тарифних ліній України	100%	37,9%	33,9%	24,7%	3,5%

Джерело: [47]

Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка включає поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ), значно знизила мита для українських товарів. Українські виробники отримали певні переваги у експорті товарів порівнюючи з іншими країнами. Угода ПВЗВТ між Україною та ЄС покращує конкурентоспроможність українського бізнесу на європейському ринку та навпаки. «Загалом для торгівлі товарами угода скасувала більшість мит – ЄС: 98,1% та Україна: 99,1%. Імпортні мита на більшість сільськогосподарських товарів, що імпортуються в ЄС, були знижені до нуля в 2016 році. [49] » Це надало можливість збільшити експорт сільськогосподарської продукції на європейський ринок. Експорт зернових культур збільшився у 2014 році на 5,23% порівнюючи з 2013

роком. Також, у 2016 зріс експорт товарної групи «Жири та олії тваринного або рослинного походження».

Також, за угодою обидві сторони використовували двосторонні тарифні квоти. «ЄС застосовував пільгові тарифні квоти на 36 категорій товарів. Ці продукти включають м'ясо, молочні продукти та цукор. Україна застосовує пільгові тарифні квоти на три види продукції: свинину, м'ясо птиці та цукру, що відповідає 91 тарифній позиції. [47] »

Україна активно користувалася пільговими тарифними квотами. За 2016 рік українські експортери використали 26 із 40 доступних квот. Найбільше було використано квот на такі товари, як: виноградний та яблучний сік, оброблені томати, цукор, мед, цукор, крупи та борошно, птицю, пшеницю, кукурудзу, ячмінь.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС дуже допомогло і підтримало торгівельну спроможність України під час важких часів та початку нападу росії на Україну у 2014 році. Крім цього, це стало новою можливістю для поглиблення зав'язків між Україною та ЄС. [49]

У 2022 році росія здійснила повномасштабне вторгнення на територію України, що завдало великої шкоди економіці держави та забрало багато людських життів. Також, зазнав шкоди бізнес України і страждає дотепер, багато господарств та виробництв були знешкоджені, деякі поля та ліси були закладені мінами і досі деякі залишаються не розмінованими, через нестачу техніки та багато працівників мусили виїхати закордон в пошуках безпечного місця для життя. Крім цього, постраждала логістика: морські шляхи перекриті через збройні кораблі росії та міни які закладені в морі ворогом; закритий повітряний простір через небезпеку та зруйнування найбільшого вантажопідйомного літака Ан-225 «Мрія»; страждає і залізниця через постійні ракетні обстріли. Тому, залишився надземний транспорт для експорту товарів з України, через сусідні європейські держави. Проте, виникли проблеми з транспортуванням товарів через кордон з Польщею, через мітинги польських фермерів проти експорту українського зерна. Такі глобальні зміни та перебої в ланцюгу поставок вплинули на доступність і вартість товарів, якими торгують Україна та ЄС. Крім цього, завдали великої шкоди економіці України.

Найбільшою підтримкою під час повномасштабного вторгнення з боку Європейського Союзу було підписання Регламенту Європейського Парламенту про тимчасові заходи з лібералізації торгівлі 4 червня 2022 року – це рішення було доповненням до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. В Угоді зазначається про призупинення тарифних заходів – ці фактори мали великий вплив на міжнародну торгівлю товарами між Україною та Євросоюзом (табл.2.9).

Таблиця 2.9 - Фактори, що впливають на міжнародну торгівлю товарами між Україною та ЄС

Фактори	Оцінка
Припинення мита для промислової продукції.	Дозволило українській промисловій продукції надходити без додаткових мит та підвищило її конкурентоспроможність.
Призупинення застосування системи вхідних цін для фруктів та овочів.	Українські фрукти та овочі можуть експортуватися до ЄС за більш конкурентоспроможними цінами.
Скасування усіх тарифних квот для сільськогосподарської продукції.	Суттєве зростання експорту продукції, що призвело до блокування кордону незадоволених фермерів з боку Польщі. Та заборона імпорту українського зерна у квітні 2023 року з боку Польщі та Угорщини.
Призупинення антидемпінгових мит на імпорту товарів походженням з України.	Зменшення додаткових витрат для вітчизняних виробників.
Припинення застосування глобальних захисних заходів щодо українських товарів	Європейський ринок став більш відкритим торговельним середовищем, для українського бізнесу.

Джерело: розроблено автором на основі [50].

Загалом, ці фактори створюють сприятливі умови торгівлі товарами для України на європейському ринку, сприяючи економічному зростанню та покращенню двосторонніх відносин. Проте, важливо розглядати вплив цих факторів на економіку обох сторін, щоб вирішити будь-які потенційні проблеми, які виникають.

Внаслідок зняття ввізних мит та квот рекордно збільшився експорт сільськогосподарської продукції з України, порівнюючи з попередніми роками. Проте, 2023 році вона знизилася через заборону Польщі та накладання ембарго. Динаміка експорту української сільськогосподарської продукції зазначена нижче на рисунку 2.8.

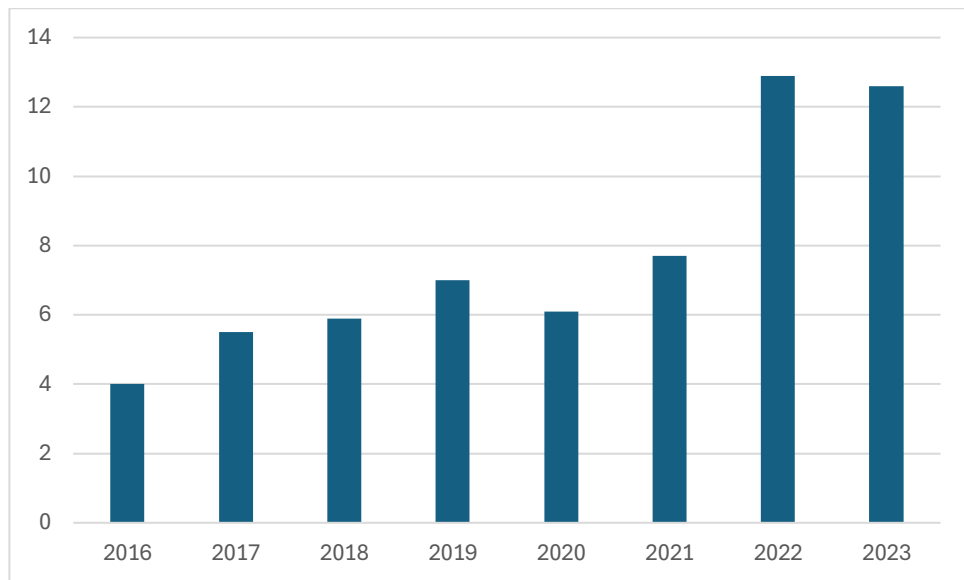

Рисунок 2.8 – Вартість експорту сільськогосподарської продукції з України до ЄС після запровадження пільгового режиму з 2016-2023 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [51]

У 2022 році ми спостерігаємо значне зростання експорту сільськогосподарської продукції з України на 67,5% з попереднім роком, через скасування мит з боку ЄС. У 2023 році хоч і було зменшення експорту аграрної продукції на 2,38%, через перекривання кордонів польськими фермерами, проте експорт все одно перевищує попередні роки.

Крім цього, важливим фактором розвитку торгівлі між Україною та ЄС є технологічний процес. Багато в чому країни Європейського Союзу більш розвинуті чим Україна, це і стосується виробництва товарів. Нажаль, технологічний процес виробництва товарів в Україні відстає від ЄС. Також, це пояснює причину більшого експорту сировини а не продукції до Євросоюзу

Отже, найбільш основними факторами впливу на торгівельні відносини між Україною та ЄС є тарифні бар'єри, політична ситуація в країні та її технологічний розвиток. Оскільки, Україна довгі роки воює з росією то її основним торгівельним партнером залишається ЄС. Підтримка з боку Євросоюзу та зменшення, і скасування певних тарифів допомогло Україні триматися на плаву під час кризи. Наразі Україна збільшила свій експорт до держав ЄС, але деяким українським товарам важко конкурувати на європейському ринку через недостатність технічного розвитку.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

3.1 Виклики у торгівельних відносинах між Україною та ЄС в умовах війни

З 2014 року на території України триває війна з росією. Ворог знищує наші міста, інфраструктуру, завдає шкоди виробничим цехам, логістиці від чого сильно страждає український бізнес. У лютому 2014 року відбулося не законне збройне вторгнення в Крим, після чого він став окупованим росією. Для України - це була велика втрата. Також, постраждала торгівля через зменшення морських портів для логістики та зменшення природних ресурсів для промисловості та горючих корисних копалин.

Наступним викликом для України стало вторгнення росії на Донецьку та Луганську область. Війна на сході завдала великої шкоди зовнішній торгівлі України. У 2014 році загальний експорт товарів скоротився на 14,86%. А імпорт товарів до України скоротився на 41,39 %. Проте, експорт до ЄС трошки збільшився на 1,41 % експорт до країн Європейського Союзу. Хоча і було незначне збільшення експорту товарів з України до ЄС у 2014 році, але він значно знизився у 2015 році на 23,41 %, через військові дії і складну ситуацію в державі. Імпорт товарів до України у 2014 знизився до 22,11% порівнюючи з попереднім роком. Зменшення експорту та імпорту показує на складну ситуацію в державі, після початку військових дій в Україні та зменшення торгівлі з росією та збільшення торгівельних відносин з ЄС. Після початку військових дій у 2014 році Україна з ЄС підписала Угоду про асоціацію України з ЄС, яка дала змогу до економічної інтеграції з Євросоюзом та полегшила торгівлю на Європейському ринку, через зниження мит.

На сьогодні найжахливішим викликом для України є початок повномасштабного вторгнення росією 24 лютого 2022 року. Ворог завдав і завдає великої шкоди всьому населенню України. Кожин день гинуть люди, нищиться інфраструктура, руйнуються міста. Повномасштабне вторгнення завдало великої шкоди торгівлі та ускладнила торгові відносини між Україною та ЄС. Умови військового часу змусили переглянути торгові маршрути між Україною та ЄС, а також підкреслили необхідність довгострокових стратегій для розвитку торговельних відносин між двома сторонами. Крім цього, війна між Україною та росією призвела до напружених торговельних стосунків між деякими європейськими державами, через зміну торговельних маршрутів та зумовила необхідність швидкої адаптації до умов воєнного часу. Найбільші виклики для торговельного співробітництва між Україною та Євросоюзом зазначені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Виклики під час війни у 2022 році для торговельних відносин між Україною та ЄС

Виклики	Значення для України	Значення для ЄС
Порушення ланцюгів поставок	Пошкодження логістики ворогом та перебої в постачанні.	Затримка постачання товарів.
Блокада портів	Перешкоджала можливості України експортувати важливі товари (зерно).	Експорт товарів через сусідні транзитні країни, такі як Польща спричинили до мітингів польських фермерів.
Енергетична криза	Загострила дефіцит енергії, збільшивши витрати для українського бізнесу та зробивши торгівлю з ЄС менш конкурентоспроможною.	Проблеми з експортом енергії, зокрема природного газу, нафти та електроенергії.
Економічна нестабільність	Непередбачуваність ринку, інфляція, девальвація валюти	Зростання цін на товари.

Джерело: розроблено автором на основі [52].

Великої шкоди війна в Україні нанесла логістиці. Більшість торговельних шляхів були заблоковані. Повітряний простір над Україною закрили на початку повномасштабного вторгнення через постійні обстріли ворожими ракетами і БПЛА, а також через літання ворожої авіації на території України. Крім цього, росія

зруйнувала найбільший вантажний літак в світі - Ан-225 "Мрія", який перевозив найбільшу кількість вантажу з одної країни в іншу. Також, через ворожі кораблі в чорному морі було заблоковано морський шлях, яким Україна перевозила найбільше товарів по всьому світі. Через це Україна змушена була перевозити весь свій товар через європейські сусідні країни автомобільним транспортом та залізницею.

Українські залізниці взаємодіють із такими сусідніми державами, як залізницями: Молдови, Польщі, Румунії, Словаччини та Угорщини. Проте, існують багато проблем, через які перевезення залізницею мають обмежену здатність. Українська залізнична інфраструктура не була готова перевозити такий обсяг товарів залізницею, який раніше перевозила морським шляхом і зіткнулася з багатьма перешкодами (рис.3.1).

Рисунок 3.1 - Основні проблеми перевезення експортних українських вантажів через європейські кордони

Джерело: розроблено автором на основі [52]

Укрзалізниця була змушена вирішувати ці технічні перешкоди. Було зроблено ремонтні роботи на коліях, щоб мати змогу перевозити товар залізницею. Також, польський оператор «Polskie Koleje Państwowe Spółka Akcyjna» (PKP S.A.) та АТ «Укрзалізниця» підписали документ про розвиток співпраці вантажних залізничних перевезень між країнами.[53]

Крім цього, ЄС виділить Україні кошти на розвиток прикордонних переходів у рамках програми Connecting Europe Facility (CEF). Вони мають на меті, зокрема, розвиток прикордонних залізничних маршрутів з Польщею: Ягодин – Дорогуськ та Мостиська II – Медика. Загальна сума гранту становить більше 40 мільйонів євро. Очікується, що до 2023-2025 років план також включатиме проекти розвитку європейських колій на ділянках Чоп – Ужгород, Мацеїв – Ковель та створення терміналу Ліски на станції Чоп [52].

Проте, вирішення проблем на залізниці не вирішить головну проблему перевезення великого обсягу товарів через європейський кордон. Через велику кількість транзиту зерна та інших сільськогосподарських товарів через кордон з країнами ЄС, почалися мітинги на Польському кордоні. Місцеві фермери були настільки проти транзиту зерна, що завдавали шкоди товару та перекрили кордон, через, що зменшився експорт зерна. На думку фермерів збільшення імпорту українського зерна впливає на цінову політику на європейському ринку, а саме відбувається зниження вартості товару.

На жаль, через польські протести У квітні 2023 року Польща та Угорщина заборонили імпорт українського зерна та іншої сільськогосподарської продукції у квітні 2023 року. У травні Єврокомісія погодила на заборону до 5 червня. 6 червня ЄС обмежила імпорт чотирьох українських продуктів (пшениці, кукурудзи, ріпаку та соняшнику). 15 вересня 2023 року було застосовано ембарго на експорт українських сільськогосподарських товарів 5 країнами ЄС: Польща, Угорщина, Болгарія, Румунія та Словаччина. При цьому не створюється жодних перешкод для транзитних перевезень [43].

Проте, незважаючи на дозвіл транзитних перевезень Європейською Комісією, польські фермери все одно блокували кордон. Українські фури довго стояли на кордонах з Польщею через перекриття кордонів. Крім того, не тільки це нашкодило експорту товарів, а ще імпорту товарів з ЄС, бо з Польщі також, не зміг виїхати транспорт з товарами. Найбільше постраждав аграрний бізнес, який експортує зернові культури. Польські фермери не давали можливості перевезти його через кордон будь якому транспорту. Навіть вони почали завдавати шкоди

товару, висипаючи його з українського транспорту. Ці злочинні акції протестувальників завдали великої шкоди експорту зерна (рис.3.2).

Рисунок 3.2 – Польський імпорт зернових культур з України між січнем 2022 року і червнем 2023 року, тис. тон

Джерело: [42]

Ми можемо спостерігати, що експорт зерна дуже сильно знизився в 2023 році, порівнюючи з експортом 2022 року. Загалом, у 2022 році, Польща імпортувала 2.5 млн тон українського зерна. Зниження відбулося з квітня після заборони Польщею українського зерна. Найбільше експорту зернових культур було у листопаді 2022 року – 388,7 тис. тон. Це був найбільший обсяг експорту за всі місяці двох років 2022 та 2023 років. Також, на графіку спостерігається значне зниження експорту зернових культур до Польщі у лютому 2022 року, порівнюючи з січнем експорт знизився на 25%. Причиною зменшення експорту стало повномасштабне вторгнення 24 лютого у 2022 році. Однак у березні 2022 року експорт зернових культур збільшився на 93,3% і становив 101,8 тис. тон - це був крок доброї волі з боку Польщі, щоб підтримати Україну після вторгнення росії. Також, після підписання 4 червня 2022 року Регламенту про тимчасові заходи з лібералізації

торгівлі Європейським Парламентом польський імпорту зернових культур з України зріс в липні 2022 року на 29,22% порівнюючи з травнем 2022 року.

Отже, через протести польських фермерів та застосування ембарго 5 країнами Європейського Союзу негативно вплинуло на експорт українських товарів і зменшило його обсяг. Також, це завдало шкоди українській економіці та торговельним відносинам з іншими державами.

Енергетична криза, яка була спричинена ракетними обстрілами по українській енергетиці негативно вплинула на виробництво та експорт та імпорту товарів. Україна була змушена імпортувати велику кількість генераторів з ЄС для роботи українського бізнесу та для життя. Крім цього, через обстріли енергетики зменшилася кількість перевезень залізницею, через недостатній обсяг електроенергії. Крім цього, енергетична криза завдала великої шкоди експорту сільськогосподарської продукції. Дефіцит енергії, високі ціни на нафту та пошкоджена інфраструктура призвели до перебоїв у сільськогосподарському виробництві та транспорті, що призвело до скорочення торгівлі. Енергоємні процеси, такі як виробництво добрив, також постраждало, і це призвело до збільшення імпорту добрива з ЄС та зменшенню експорту з України, а також вплинуло на врожайність (рис. 3.3).

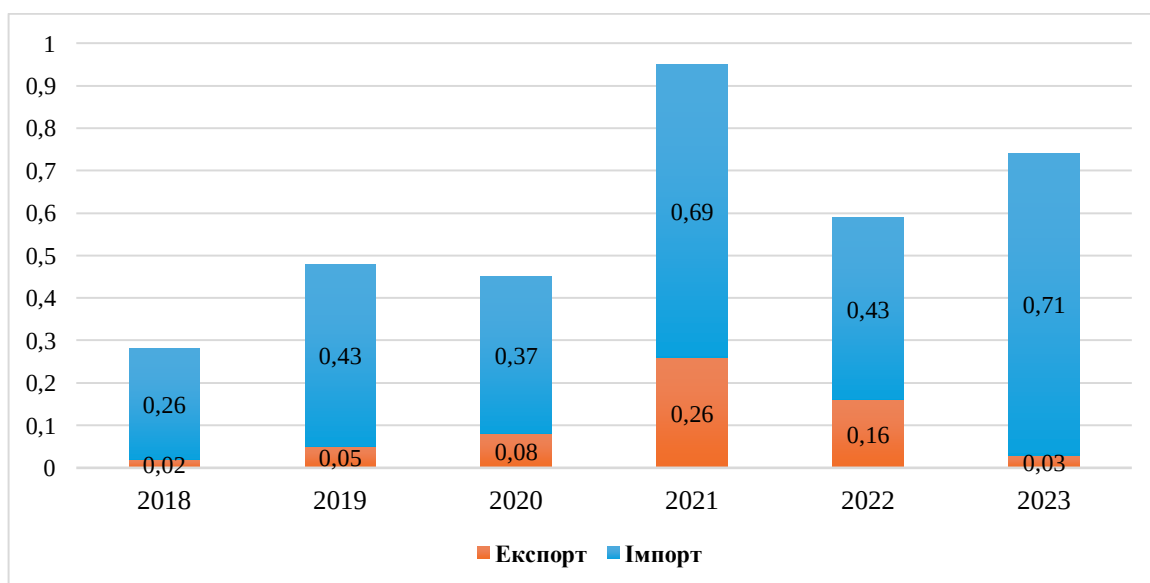

Рисунок 3.3 – Динаміка зовнішньої торгівлі добрив між Україною та ЄС з 2018-2013 рр, млрд дол.

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Експорт добрів у 2023 році скоротився на 88,46 % і становив 0,03 млрд. дол, порівнюючи з 2021 роком в якому був найбільший експорт з 2018 до 2023 рр., який становив 0,26 млрд. дол. А імпорт добрів збільшився у 2023 році на 39,44% і становило 0,71 млрд. дол, порівнюючи з 2022 роком в якому було 0,43 млрд. дол. Найменше Україна імпортувала у 2018 році, порівнюючи з показниками 2018-2023 рр. Розглянувши на прикладі виробництва та торгівлі добрів, вплив енергетичної кризи, можна зробити висновок, що були збільшенні витрати на виробництво та транспортування і це зробило український експорт менш конкурентоспроможним на ринку Європейського Союзу. Крім цього, енергетична криза в Україні завдала шкоди і європейському бізнесу, який залежить від енергоємних товарів або сировини з України.

Триваюча війна, нестача енергії та пошкоджена інфраструктура посилили економічну нестабільність України, яка серйозно вплинула на торгівлю з ЄС. Зниження виробництва товарів, через окуповані території, порушену логістику та зруйновану інфраструктуру, призвело до втрати експортного потенціалу України.

Крім цього, девальвація української гривні вплинула на купівельну спроможність українського бізнесу та споживачів. Відбулося підвищення вартості імпортованих товарів, що призвело до збільшення інфляції в Україні. Також, знецінення гривні зробило український експорт дешевшим для споживачів з Євросоюзу.

Також, економічна невизначеність, спричинена війною перешкоджає інвестиціям з ЄС у торговельну інфраструктуру та український бізнес, які є критично важливими для експортно-орієнтованих галузей. Зменшення вкладень в український бізнес європейських інвесторів впливає на скорочення обсягів виробництва товарів.

Проте, незважаючи на економічну нестабільність в Україні, криза прискорила інтеграцію України до ринку ЄС. У прес-релізі Єврокомісії зазначається - «Ініціатива «Шляхи солідарності» допомогла Україні експортувати понад 136 млн тонн товарів, таких як зерно, руда і сталь. «Шляхи солідарності» проходять через Дунайський регіон, Польщу, країни Балтії та Адріатичний регіон

через залізничні, автомобільні і внутрішні водні шляхи. Ці коридори доповнюють чорноморський коридор України, створений восени 2023 року. «Однак Дунай та польсько-балтійський коридор залишаються ключовими для всього імпорту, а Адріатика є особливо важливою для несільськогосподарського експорту України [53] »

Отже, економічна нестабільність негативно позначилася на торгівлі України з Євросоюзом через скорочення виробництва, перебої в логістиці, військові виклики та фінансові проблеми. Однак, підтримка з боку ЄС допомогла сприяти деяким торгівельним потокам та створити основу для майбутнього відновлення та розвитку українського бізнесу.

Підсумовуючи, війна в Україні значно впливає на торгівельні відносини з Європейським Союзом. Міцні економічні зв'язки, що склалися до повномасштабного вторгнення росії та логістичні, гуманітарні, міграційні і фінансові проблеми, спричинені війною, прискорили інтеграцію України до ЄС, особливо з сусідніми країнами: Польщею, Румунією, Угорщиною, Словаччиною та Болгарією. Крім того, війна спричинила серйозну зміну товарних потоків та структуру торгівлі. Насьогодні, найбільше товару Україна експортує до Польщі, Румунії та Німеччини, а імпортує з Польщі, Німеччини та Італії. Наразі, в експорті зросла частка товарів сільського господарства, харчової промисловості та чорні метали, а в імпорті суттєво домінують наземні транспортні засоби, мінеральні палива та машини, обладнання, механізми, електротехнічне обладнання. Отже, військові дії зумовили скорочення експорту традиційних товарів та зростанню імпортних товарів з Європейського Союзу.

Таким чином, останні роки висвітлили вразливі місця, зовнішньої торгівлі між Україною та Євросоюзом. як партнера ЄС. Для збільшення торгівлі між двома сторонами, Україні необхідно усунути бар'єри, які перешкоджають зростанню зовнішньої торгівлі України з Європейським Союзом. Ці перешкоди стримують розвиток торгівельних відносин між Україною та ЄС. Також, вони зменшують обсяг українського експорту (рис.3.4).

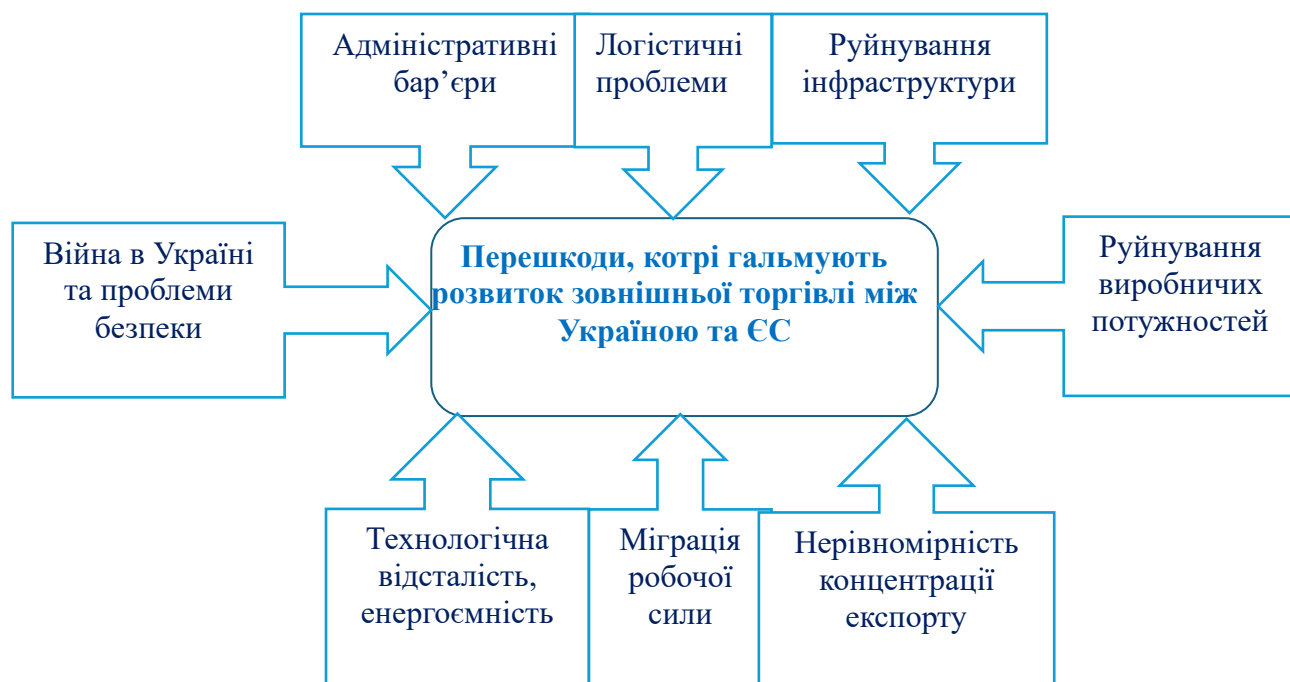

Рисунок 3.4 – Фактори, що стримують розвиток зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС

Джерело: розроблено автором на основі [53]

Подолання цих перешкод вимагає великих зусиль для відновлення інфраструктури та торговельних маршрутів. Крім цього, розбудова та розвиток українського бізнесу потребує підтримки та інвестицій з боку ЄС. З початку українсько-російської війни, країни-члени Євросоюзу та європейські фінансові установи надали майже 124 мільярди євро фінансової, гуманітарної, екстреної та військової підтримки в рамках програми Team Europe [54]. Крім цього, Єврокомісія організувала фінансову програму 'Stand Up for Ukraine', яка зібрала 9,1 мільярдів євро для українців. Членство України в Європейському Союзі зменшить торговельні бар'єри та спростить вихід українським товарам на європейський ринок. Наразі Україна працює над узгодженням свого законодавства зі стандартами ЄС.

Отже, найбільшим викликом для торгівлі між Україною та Європейським Союзом є тривала війна в нашій державі. Вона спричинила багато проблем для українського бізнесу, таких як блокада торговельних шляхів, руйнування інфраструктури, виїзд робочої сили та енергетичну кризу. Через перешкоди та труднощі, Європейський Союз став єдиним найближчим ринком збуту українських товарів та найважливішим торговельним партнером.

3.2 Перспективні напрямки розвитку торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом

Майбутнє торгівельних відносин між Україною та ЄС має значний потенціал, що обумовлюється вступом України до Європейського Союзу. Великим успіхом та кроком до економічної інтеграції України до ЄС було підписання Угоди про асоціацію України з ЄС. Угода сприяє поглибленню стосунків у всіх галузях та посилює торгівельне співробітництво між двома сторонами.

Перспективні напрямки розвитку торгівлі товарами між Україною та ЄС формуються під впливом низки стримуючих факторів і містять пріоритети для подальшого розвитку торгівельних відносин (рис. 3.5) .

Рисунок 3.5 - Перспективні напрямки подальшого розвитку торгівлі товарами між Україною та ЄС

Джерело: розроблено автором на основі [56]

Диверсифікація українського експорту до Європейського Союзу є важливою для економіки України. Вона передбачає розширення видів та асортиментів товарів, що експортуються Україною та використання нових ринкових можливостей у межах ЄС. Наразі Україна переважно експортує сільськогосподарську продукцію та сировину до Євросоюзу. Тому Україні варто розширити та різноманітнити свій експорт товарів. Вітчизняному бізнесу варто збільшити свій потенціал у виробництві промислової продукції. Для цього потрібно залучити інвестиції, щоб

покращити якість виробництва промислових товарів і бути конкурентоспроможними на європейському ринку.

Серед перспективних товарів, які Україна може експортувати до Євросоюзу наголошують на таких товарних групах, як виробництво машин і загального устаткування, меблеві товари, оптичні та вимірювальні прилади, товари пов'язані з медициною.[57]

Крім цього, Україні потрібно збільшити кількість та урізноманітнити торговельних партнерів серед країн Євросоюзу. За аналізом, який був зроблений у 2 розділі протягом десяти років найбільші торговельні партнери є тими самими. Лідерами є Польща, Німеччина та Італія. Оскільки за попередні два роки Польща показала себе, як ненадійного торговельного партнера, то варто збільшити обсяги з іншими країнами ЄС, щоб перекриття кордонів з боку Польщі та прийняття законів, щодо зменшення імпорту продуктів сільського господарства, не так впливали на економіку України і не завдавали таких негативних наслідків як у 2023 році. Тому, Україні потрібно диверсифікувати географічну структуру торгівлі товарами.

Отже, диверсифікація експорту товарів з України до Європейського Союзу є важливим кроком для зростання та відновлення економіки. Диверсифікація не тільки зміцнює економічні зв'язки, але й сприяє розширенню торговельних можливостей України та виходу на нові ринки. Наразі Україні потрібно збільшити експорт промислових товарів та охопити інші сектори для експорту. Також, потрібно збільшити обсяги торгівлі з іншими країнами ЄС.

Розвиток цифрової торгівлі є значною можливістю для розширення торгівлі товарами між Україною та ЄС. Після пандемії коронавірусу вона набула популярності по всьому світі. Наразі торгівля через онлайн платформи є гарною можливістю для українського бізнесу вийти на європейський ринок, оскільки через повномасштабне вторгнення в Україні є проблема з логістикою. Цифрові платформи дозволять українським компаніям долати традиційні бар'єри для входу на європейський ринок.

В Європейському Союзі електронна комерція розвивається швидкими темпами. Такі країни як Німеччина та Нідерланди мають високий рівень розвитку

цифрової торгівлі – 80%. «У ЄС протягом періоду з 2012 по 2022 рік частка підприємств, які мали електронні продажі, зростає з 16,4% у 2012 році до 22,9% у 2022 році. Обороти підприємств, отриманий від електронних продажів, зріс на 4,9 відсоткових пунктів протягом за цей же період, а саме з 13,1 % до 18,0 %, хоча оборот, зафіксований у 2022 зменшився на 1,8 порівняно з найвищою часткою, зафіксованою у 2019 та 2020 роках, як зазначено на рисунку 3.6. [58] »

Рисунок 3.6 – Електронні продажі та оборот від електронних продажів за 2012-2022 рр., (%)

Джерело: розроблено на основі [58].

Український бізнес має кілька електронних платформ для виходу на європейський ринок. За допомогою яких український бізнес може почати співпрацю з іншими країнами ЄС та знайти нових клієнтів. Українські підприємства можуть працювати на таких платформах: EU-Ukraine Business Matchmaking, Дія. Бізнес у Варшаві та маркетплейс Joom.

Платформа EU-Ukraine Business Matchmaking Європейської Комісії допомагає українському бізнесу налагодити співпрацю з компаніями ЄС в агросекторі. Метою проекту є підтримка українського експорту, пошук логістичних партнерів для експорту товарів і міжнародної торгівлі, встановлення нових контактів з європейськими компаніями, що спеціалізуються на транспортуванні та зберіганні товарів для організації нових логістичних ланцюжків. Business Matchmaking ЄС-Україна фокусується на співпраці з такими галузями: логістика,

виробництво та переробка; експорт та імпорт сільськогосподарської продукції, харчових продуктів та сировини. [59]

Дія. Бізнес у Варшаві допомагає українцям відкрити власну справу в Польщі. Фахівці цієї програми надають консультації, щодо законодавства Польщі, а саме: податкові норми, спрощена реєстрація та необхідні ресурси для ведення бізнесу [59].

Joop — це ринок дешевих продуктів, який був створений латвійською групою компаній. Цим маркетплейсом користуються понад 350 мільйонів людей у всьому світі. Українські продавці можуть легко вийти на онлайн – ринки Європи, США чи Ізраїлю. Перевага цієї платформи в тому, що товари можна розміщувати українською мовою, а платформа автоматично перекладає описи на 21 мову. При цьому продавцям не потрібно спілкуватися безпосередньо з покупцями, оскільки понад 500 менеджерів служби підтримки готові допомогти. Щоб почати працювати на європейському онлайн ринку, потрібно просто розмістити свою продукцію в каталозі [59].

Загалом, цифрова торгівля має великі переваги для українського бізнесу. За допомогою онлайн платформ українські підприємства можуть легко вийти на ринок Європейського Союзу. Оскільки Україна поглиблено співпрацює з ЄС, цифрова торгівля може розширити можливості співпраці.

Політика Сталого розвитку є пріоритетною для Європейського Союзу. Екологічні норми ЄС спрямовані на управління відходами та захисту навколишнього середовища та прав людей. Пріоритетами сталого розвитку у торгівлі є зменшення викидів та захист споживача. Україні потрібно розвивати виробництво продукції, яка відповідає стандартам сталого розвитку. Товари повинні бути виготовлені з екологічних матеріалів і піддаватися переробці.

Також, важливо, щоб упаковка продукції була з екологічного матеріалу. «Регламент (ЄС) № 834/2007 про органічне виробництво та маркування органічних продуктів містить основні цілі та загальні принципи органічного землеробства та описує правила виробництва, маркування, контролю та торгівлі з країнами за межами Європейського Союзу (ЄС). Загальні принципи стосуються конкретних

методів виробництва, використання природних ресурсів і суворих обмежень щодо синтетичних хімічних матеріалів.[60]»

Крім цього, Європейський Союз планує запровадити вуглецеве мито. «Після запровадження так званого «вуглецевого податку» – спеціального митного тарифу на імпорт продукції, виробництво якої не відповідає вимогам кліматичної нейтральності [61]». Тому Україні потрібно скоротити Викиди CO₂ у процесі виробництва товарів.

Отже, відповідність сталому розвитку є важливим пріоритетом для українського бізнесу, оскільки це дозволить збільшити кількість продажів та підніме довіру до українського товару у очах європейських споживачів. Також, дотримання сталого розвитку має значний потенціал для економічних, соціальних та екологічних галузей для обох сторін. Наразі українському бізнесу потрібно зменшити викиди під час виробництва товарів та використовувати технології, які не шкодять навколишньому середовищу.

Залучення іноземних інвестицій є важливою підтримкою для українського бізнесу. Залучення європейських інвесторів надасть можливість підприємцям збільшити виробництво товарів та покращити їхню якість. Наразі Європейський Союз створив фінансову програму для підтримки України, яка буде тривати протягом 2024-2027 років - Ukraine Facility. Фінансова підтримка складає €50 млрд і буде спрямована на фінансування державного бюджету, та підтримку українського бізнесу. Проте, для отримання фінансової допомоги Україні потрібно прийняти реформи, які закладуть основу для подальшого відновлення та розвитку української економіки. Крім цього, будуть відповідати європейським стандартам та полегшить вступ України до Європейського Союзу. Реформи програми розділена на три основні частини: базові реформи, економічні реформи та основні сектори. Також, План Ukraine Facility спрямований на «зелену» трансформацію, цифрову трансформацію та євроінтеграцію України, нижче в таблиці 3.2 зазначені ключові сектори, які отримають фінансову допомогу від Європейського Союзу [62].

Таблиця 3.2 - План для Ukraine Facility задачі та результати

Ключові сектори	Завдання	Результати
Агропродовольчий сектор	Цифровізація, автоматизація та прозорість. Підтримка галузі за зразком ЄС. Продуктивність сільського господарства та продовольча безпека. Національна стратегія розмінування.	Покращення продуктивності агропродовольчого сектору, зростання експорту, створення нових робочих місць, забезпечення стійкості та безпеки харчових продуктів, а також сприяння екологічному виробництву.
Підприємництво, розвиток МСП та переробна промисловість	Запровадження програм фінансового стимулювання для сприяння залученню нових інвестицій; удосконалення регулювання для покращення бізнес-середовища як для вітчизняних, так і для міжнародних компаній; зміцнення рівня співробітництва з міжнародними компаніями та одночасна розробка інструментів для зниження ризиків.	Потенціал розвитку таких галузів: виробництво зеленої сталі; машинобудування; вироби з критичних матеріалів; світлі нафтопродукти; продукція агрохімії; харчова промисловість; обробка деревини; будівельні матеріали; виробництво енергетичного обладнання; виробництво обладнання для залізничного транспорту; інші галузі промисловості.
Транспорт	Відновлення і розвиток транспортної інфраструктури, модернізація залізничного транспорту, приведення законодавства у відповідність до міжнародних стандартів, інтеграція з транспортним простором Європейського Союзу.	Модернізація транспортного сектору України та більш тісна інтеграція як з економікою Європейського Союзу, так і зі світовою економікою.
Бізнес-середовище	Розвиток культури підприємництва, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та залучення інвестицій.	Зростання зовнішніх та внутрішніх інвестицій, прискорений розвиток інноваційних секторів економіки, зростання частки МСП в економіці.

Джерело розроблено автором на основі [62-63]

Отже, фінансова підтримка з боку Євросоюзу, допоможе Україні інтегруватися до ЄС та збільшити економічні можливості. Крім цього, допоможе залучити інвестиції для малого та середнього бізнесу.

У країнах Європейського Союзу вирішальна роль у їх розвитку торгівлі товарами, приділяється стимулюванню переробної промисловості та збільшенню обсягів експорту продукції з високою доданою вартістю. Нині Україна експортує відносно високу частку товарів із низькою та середньою доданою вартістю. Експорт сировини становить 2/3 від усього експорту до ЄС. При цьому більше половини імпорту України становить готова продукція. Це є негативне торгівельне співвідношення. Тому Україні потрібно збільшити кількість експорту переробленої продукції. Чим вищий ступінь переробки вітчизняної сировини, тим швидше буде

зростати економіка держави. Для розвитку переробленої промисловості, Україні потрібно інвестувати в технології та інновації, підвищуючи якість і вартість своїх перероблених товарів. Також, переробляти використані продукти, для створення нових, щоб зменшити шкоду довкіллю. Крім цього, інвестувати в інфраструктуру, щоб модернізувати виробництво товарів.

Отже, збільшення експорту готової продукції до Європейського Союзу стимулює економіку України та зміцнює її позиції на європейському ринку. Крім цього, чим вищий рівень переробки продукції, тим менше Україна буде імпортувати готової продукції з ЄС. Це призведе до позитивного торгівельного сальдо для України.

На сьогоднішній час з розвитком цифрових технологій та з існуванням штучного інтелекту, торгівельні відносини між Україною та ЄС вимагають інноваційних рішень. За допомогою сучасних технологій можна створити більш ефективну транскордонну взаємодію та зменшити кількість бар'єрів. В Європейському Союзі до 2040 року планують всю митницю перевести в цифрову. Також, у Євросоюзі використовується Програма Авторизованого економічного оператора, яка спрощує загальний транзит.

Авторизований економічний оператор (АЕО) – це статус підприємців, для якого бізнесмени мають подати всі документи до контролюючого органу. У країнах ЄС цей процес почався не відразу, але зараз все більше і більше підприємств ЄС набувають такого статусу. Комплексне спрощення дозволяє митниці ідентифікувати справжніх підприємців у різних митних режимах, забезпечуючи тим самим максимальну вигоду для підприємців. Коли статус визнають інші країни, підприємці мають можливість використовувати його переваги на своїй митній території.[65]

Україні також варто застосовувати на митниці ІТ-ресурси, це зменшить корупцію на митниці та допоможить бізнесу швидко проходити митний контроль. Крім цього, варто інноваційні технології використовувати у виробництві продукції, щоб збільшити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на європейському

ринку. Також, варто створити спільні інноваційні центри для обміном досвідом між підприємцями ЄС та України.

Загалом, розвиток сучасних технологій полегшить для українського бізнесу митний контроль та допоможе збільшити взаємодію з державами ЄС. Також, сприяння технологічній співпраці розширить можливості та спростить митне оформлення для обох сторін.

Ознайомившись з перспективними напрямками розвитку торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом спрогнозуємо обсяги експорту та імпорту товарів на наступні 3 роки, використовуючи прогноз програми MS Excel. З метою підвищення надійності прогнозів, візьмемо часовий період 2014-2023 рр.. Результати прогнозу вказують на подальше відновлення експортно-імпоротної діяльності між Україною та Євросоюзом, але отримані оцінки можуть відрізнятися через вплив зовнішніх дестабілізуючих факторів (рис. 3.7).

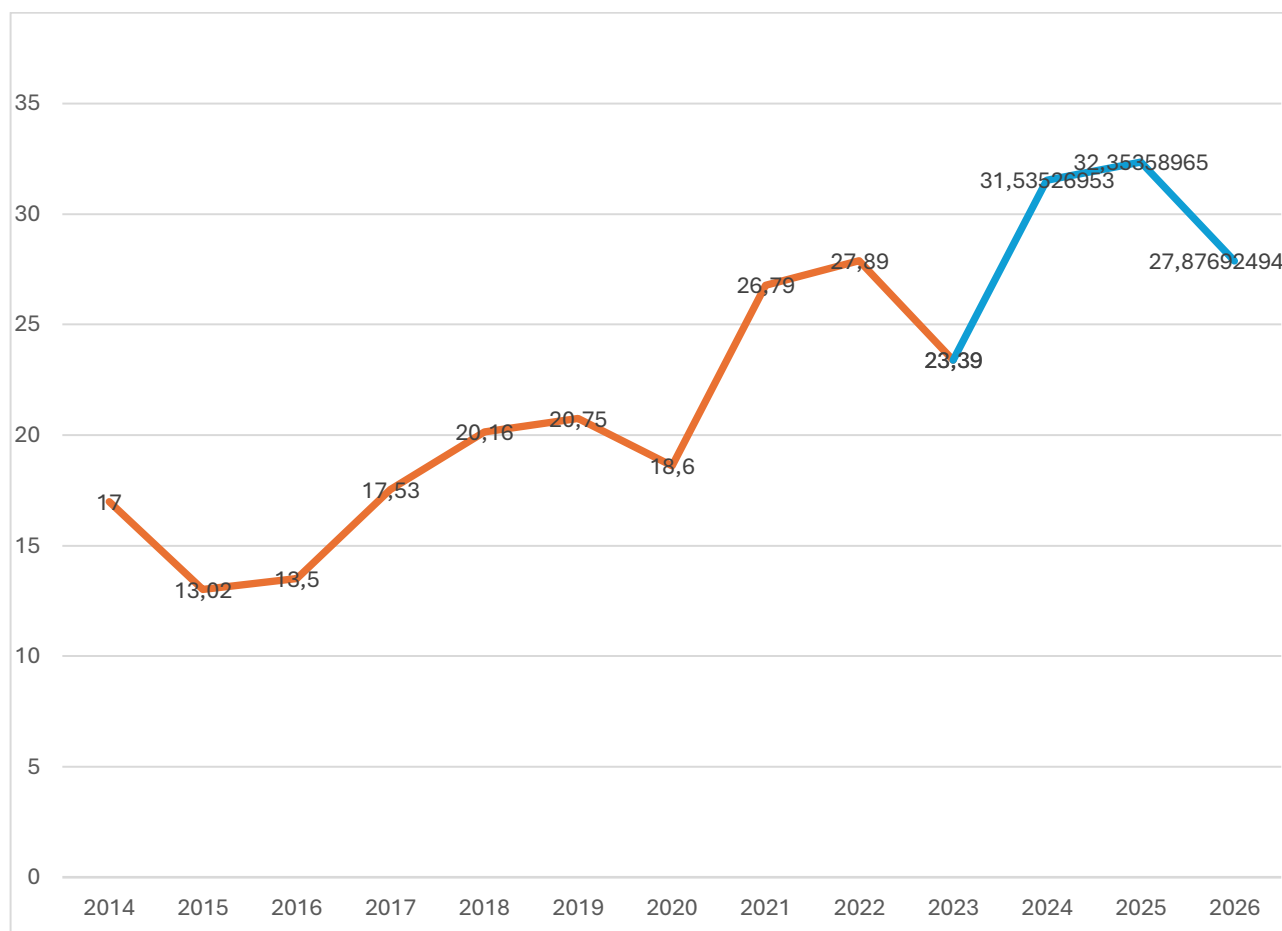

Рисунок 3.7 - Прогноз експорту вартості товарів з України до країн ЄС на 2014–2026 рр., млрд дол. США
Джерело: розроблено автором на основі [45]

Обсяг експорту товарів за наступні 2 роки може збільшитися на 38,31% у 2025 році, порівнюючи з 2023 роком. За 9 місяців 2024 року Україна експортувала до ЄС на суму 18,47 млрд дол. США, за прогнозом очікується, що вартість експорту буде становити приблизно 31,54 млрд дол. США. Для досягнення прогнозованої вартості для 2024 року, Україні потрібно продати товарів за три місяці на суму 13,07 млрд дол. США, яка становить більше половини експорту товарів до ЄС за 9 місяців. На мою думку, у 2024 році експорт не досягне прогнозованої вартості, оскільки для досягнення 31,54 млрд дол. США, потрібно продати товару на суму 13,07 млрд дол. США. Також, за прогнозами експорт товарів з України до ЄС у 2026 році знизиться на 16,03%, порівнюючи з 2025 роком (рис. 3.8).

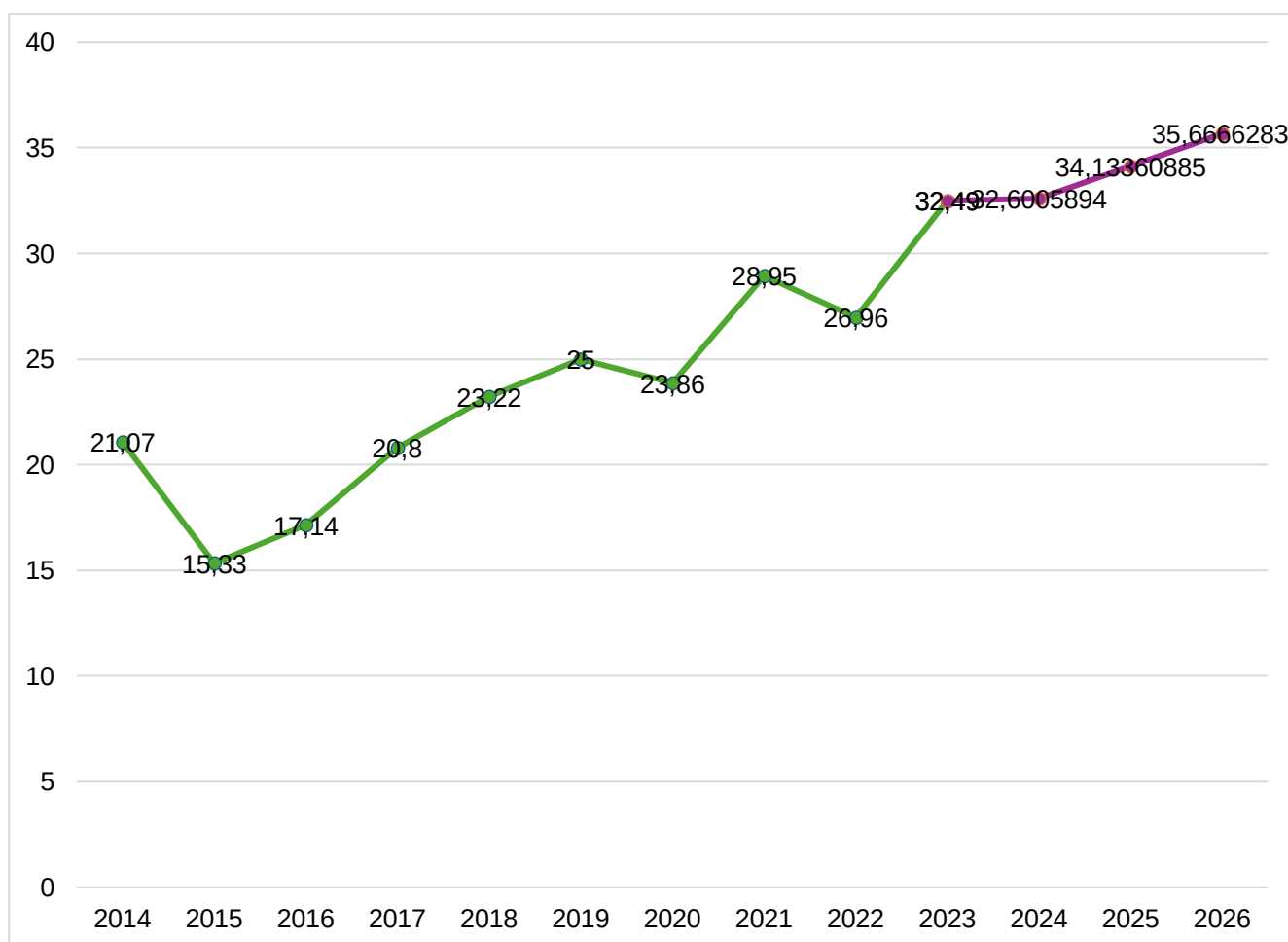

Рисунок 3.8 - Прогноз вартості імпорту товарів до України на 2014–2026 рр., млрд дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Обсяг імпорту товарів між Україною та Євросоюзом за прогнозуванням зросте за наступні 3 роки. У 2026 році імпорт товарів збільшиться на 9,79%, порівнюючи з 2023 роком. За 9 місяців 2024 року імпорт дорівнює 25,86 млрд дол. США, за прогнозом вартість імпорту товарів дорівнюватиме 32,60 млрд дол. США. До прогнозованого числа за 2024 рік не вистачає 6,74 млрд дол США, що становить майже четвертину від прогнозованого числа. На мою думку, прогноз може справдитись і імпорт у 2024 році досягне 32,60 млрд дол. США.

З прогнозувавши експортно-імпортну діяльність між Україною та ЄС можна спостерігати певні позитивні зрушення у торгівлі між двома сторонами. Проте, для досягнення економічного успіху та посилення торгівельного співробітництва між Україною та Євросоюзом потрібно зробити SWOT-аналіз. За допомогою цього аналізу ми можемо спланувати наступні дії для виконання цих перспективних напрямків. Також, ми ознайомимося з сильними та слабкими сторонами співробітництва, щоб зрозуміти як конкурувати з європейськими виробниками та що потрібно покращити для приваблення європейського споживача (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 - SWOT-аналіз торгівельного співробітництва між Україною та Європейським Союзом

Сильні сторони	Слабкі сторони
Географічне положення (сусідство з країнами ЄС)	Довготривала війна в Україні
Різноманітна кількість природних ресурсів	Застарілі технології у виробництві
Розвинутий агропромисловий сектор	Відмінності в нормах та стандартах з Євросоюзом
Підписання Угоди про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною	Низький рівень конкурентоспроможності української продукції
Фінансова підтримка з боку ЄС	Політична та економічна нестабільність
Можливості	Загрози
Вихід українських товарів на різні ринки ЄС	Збільшення конкуренції
Збільшення інвестицій	Збільшення обсягу імпорту та зменшення експорту товарів
Укладання нових угод про співпрацю	Політичні та торгівельні конфлікти з країнами-членами ЄС
Співпраця над проектами, щодо сталого розвитку	Міграція робочої сили
Науково-технічний обмін	Збільшення окупованих територій

Джерело: розроблено автором на основі [56]

У поглибленні економічного та торговельного співробітництва між Україною та ЄС є багато позитивних аспектів, зокрема: підвищення обсягів інвестицій у країни ЄС, сприяння розвитку екологічних технологій, науково-технологічний розвиток у виробництві товарів; посилення міждержавної внутрішньогалузевої кооперації. Проте, посилення співпраці вимагатиме додаткових витрат для відповідності європейському стандарту, що є проблематичним за нинішніх обставин. Також, на український ринок можуть зайти нові європейські виробники, що може призвести до загострення конкуренції на внутрішньому ринку для вітчизняного виробника. Наразі Україні потрібно розширити співпрацю з ЄС за всіма перспективними напрямками.

Виходячи SWOT-аналізу найголовніше зараз впровадження нових інноваційних рішень та технологій у виробництві. Також, важливими є інвестиції для підтримки українського бізнесу та розширенні можливостей. Крім цього, наразі в ЄС швидкими темпами розвивається цифрова торгівля, тому вітчизняним виробникам варто працювати на онлайн ринках, щоб збільшити кількість клієнтів. Оскільки, Євросоюз сприяє сталому розвитку, українським виробникам потрібно виготовляти екологічну продукцію та пакування і зменшити викиди від виробництва товарів.

Підсумовуючи, Україна та Європейський Союз мають взаємодоповнюючі переваги та величезний потенціал для зростання торгівлі. Зосереджуючись на диверсифікації експорту товарів, географічній диверсифікації, застосування цифрових технологій, впровадження нових інноваційних рішень у виробництві та підтримці малого та середнього бізнесу інвестиціями, Україна може посилити свої торговельні зв'язки з ЄС. Крім цього, інвестиційна підтримка з боку Євросоюзу, також, збільшить торговельні можливості України та допоможе ще більше інтегруватися до Європейського Союзу та бути конкурентоспроможними на європейському ринку.

ВИСНОВКИ

Дослідивши розвиток міжнародної торгівлі товарами між Україною та Європейським Союзом можна зробити такі висновки:

Міжнародна торгівля товарами – це обмін продукцією між учасниками з різних країн світу. Форми міжнародної торгівлі товарами поділяються за такими класифікаціями, як регулювання, міжнародний обмін, за критерієм об'єкта, взаємодії суб'єктів. Методи міжнародної торгівлі поділяються на: прямий, непрямий, кооперативний, зустрічна, інституційний та цифровий. За допомогою різних методів торгівлі, підприємці обмінюються товарами. Основні принципи міжнародної торгівлі товарами зазначені організацією СОТ. Вона слідкує за їх дотриманням. Принципами СОТ є справедлива торгівля, вільна торгівля та чесна конкуренція між учасниками. За допомогою принципів організація сприяє розширенню торгівельних відносин між різними країнами.

З кожним роком торгівельні відносини змінювалися. Торгівля товарами змінилася від бартеру до онлайн магазинів. Наразі глобалізація розширила можливості торгівлі товарами та створила глобальний ринок на якому всі між собою залежні. Чим вищий рівень торгівельної операції, тим легше країнам обмінюватися товарами. Тоді підприємці мають можливість торгувати без тарифних бар'єр. Цифровізація, також, значно полегшила вихід підприємців на міжнародний рівень. За допомогою онлайн платформ бізнесмени можуть торгувати без перешкод. Через розвиток електронної комерції, організація ООН створила Індекс цифровізації торгівлі, який вимірює настільки високий розвиток цифровізації у країні.

Методичні підходи до оцінювання ефективності регулювання міжнародної торгівлі товарами поділяються на якісні, кількісні та порівняльний аналіз. Якісний підхід використовується для аналізу торгівельних договорів та нормативних документів різних країн. Однак, якісний метод не використовує числових даних для аналізу торгівельного обсягу. Тому, для дослідження обсягу експорту та імпорту товарів та інших даних, вчені використовують кількісний метод. За допомогою

цього методу можна проаналізувати розвиток торгівлі товарами на ринку та товарні, географічні структури. Порівняльний аналіз використовуються для аналізу конкурентів і знайдення найкращої стратегії для продажу товарів.

Торговельні відносини з ЄС існують з початку незалежності України. У результаті досягнутої обома сторонами домовленості торгівля товарами зростає з року в рік. Зараз Україна готується до вступу в Європейський Союз. Це надасть Україні нові можливості та переваги в різних сферах, особливо сприятиме зростанню товарообігу між двома країнами. Крім того, ЄС надав торговельні преференції після початку повної війни в Україні, що допомогло вітчизняним експортерам вижити під час війни в країні та зберегти конкурентоспроможність на європейському ринку. Згідно з динамікою торговельного балансу, торгівля товарами між Україною та ЄС завжди мала негативне сальдо в аналізі протягом останніх 10 років і матиме позитивне сальдо лише у 2022 році. Експорт товарів постійно змінюється, то збільшується, то зменшується. Імпорт товарів також може змінюватися, але з 2014 по 2023 рік буде дещо зростати щороку. Протягом цього десятиліття найвищі показники експорту та імпорту будуть у 2023 році.

Структура торгівлі товарами поділяється на географічну та товарну структури. За останнє десятиліття географічна структура торгівлі товарами між Україною та ЄС зазнала певних змін. Найбільшими країнами-імпортерами у 2023 році є Польща, Румунія, Німеччина, Іспанія та Італія. Серед країн-експортерів лідерами у 2023 році є Польща, Німеччина, Італія, Болгарія та Чехія. З погляду товарної структури зріс експорт сировини та скоротився експорт готової продукції. Найбільше Україна експортує зернові культури; насіння і плоди олійних рослин; електричні машини і устаткування; деревина і вироби з деревини; чорні метали; енергетичні матеріали та руди, шлаки та зола. А імпортує з Євросоюзу: папір та картон; фармацевтична продукція; котли, машини, апарати і механічні пристрої; полімерні матеріали, пластмаси; електричні машини і устаткування; енергетичні матеріали та наземні транспортні засоби, крім залізничних. Польща є лідером серед торговельних партнерів України. Торговельні відносини України з Польщею постійно зростають. Навіть у 2021 та 2022 роках Україна мала позитивне сальдо.

Найбільше Україна експортує до Польщі: чавун та сталь; тваринні, рослинні жири та олії, продукти розщеплення; злаки; рудні шлаки і золи; олійне насіння, олійні плоди, зерно, насіння, плоди. Найбільше імпортує Україна з Польщі: мінеральне паливо, масла, продукти дистиляції; зброя та амуніція, частини та аксесуари; транспортні засоби, крім залізничного, трамвайного; машини, ядерні реактори, котли; електротехнічне, електронне обладнання.

Найважливішими факторами, що впливають на торговельні відносини України з ЄС, є тарифні бар'єри, політична ситуація в країні та її технологічний розвиток. Оскільки Україна роками воювала з Росією, ЄС залишається її головним торговим партнером. Підтримка ЄС, зниження та скасування деяких тарифів допомогли Україні вижити під час кризи. Зараз Україна збільшила експорт до країн ЄС, але через недостатній технологічний розвиток деяким українським продуктам складно конкурувати на європейському ринку.

Україна зіткнулася з великою кількістю викликів через війну в Україні. Найбільшими проблемами стали блокування торговельних шляхів, руйнування інфраструктури, відтік робочої сили та енергетична криза. Через перешкоди та труднощі, спричинені російською військовою агресією, ЄС став єдиним найближчим ринком збуту та найважливішим торговим партнером для українських товарів.

Україна має велику кількість переваг від торгівлі з Євросоюзом, проте потрібно дещо покращити для збільшення експорту товарів до ЄС. Україна може посилити торговельні зв'язки з Європейським Союзом, зосередившись на диверсифікації експорту товарів, географічній диверсифікації, застосуванні цифрових технологій, впровадженні нових інноваційних рішень у виробництві та підтримці малого та середнього бізнесу. Крім того, інвестиції з боку ЄС розширять торговельні можливості України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародна торгівля: 4-те вид. перероб. та доп підручник / Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Барановська М.І. та ін.; за ред. Козака Ю. Г., Логвінової Н. С., Барановської М. І. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 512 с.
2. Дахно І.І. Міжнародна торгівля: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2003. – 296 с. – Бібліогр.: с. 287 -289
3. Пахуча Е.В., Місце і розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин. *Економіка і суспільство. Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2017. Вип. 13.
4. Diaz D., What is international trade and its importance? 2022.
URL: <https://online.sunderland.ac.uk/what-is-international-trade-and-its-importance/>
(Accessed: 20.09.2024)
5. Heakal R., International (Global) trade: definition, benefits, criticisms.
URL: <https://www.investopedia.com/insights/what-is-international-trade/> (Accessed: 20.09.2024)
6. Pettinger T., The importance of international trade. 2021.
URL: <https://www.economicshelp.org/blog/58802/trade/the-importance-of-international-trade/> (Accessed: 20.09.2024)
7. McConnell JE., International Encyclopedia of Social & Behavioral Sciences, 2001.
URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/economics-econometrics-and-finance/international-trade> (Accessed: 20.09.2024)
8. Traded Goods. Lark Editorial Team. 2023.
URL: https://www.larksuite.com/en_us/topics/food-and-beverage-glossary/traded-goods
(Accessed: 22.09.2024)
9. Айрапетов М., Тарифні та нетарифні бар'єри у міжнародній торгівлі. 2023.
URL: <https://www.bca.education/tarifni-ta-netarifni-baryeri-u-mizhnarodnij-torgivli-bl/>
(Дата звернення: 23.09.2024)
10. International trade.
URL: https://www.oecd-ilibrary.org/trade/trade-in-goods/indicator/english_1ea6b5ed-en
(Accessed: 22.09.2024)

11. Ilhan V. Principles of International Trade. 2024.
URL: <https://www.petronaftco.com/principles-of-international-trade/> (Accessed: 22.09.2024)
12. Форми і методи здійснення міжнародної торгівлі.
URL: <https://buklib.net/books/26755/> (Дата звернення: 23.09.2024)
13. Міжнародна торгівля: поняття та основні форми.
URL: <https://studfile.net/preview/7010393/#2> (Дата звернення: 23.09.2024)
14. Bohrer L. How to create a subsidiary in a foreign market. 2024.
URL: <https://www.lano.io/blog/how-to-create-a-subsiidiary-in-a-foreign-market> (Accessed: 22.09.2024)
15. WTO. Principles of the trading system.
URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm (Accessed: 24.09.2024)
16. Теорії міжнародної торгівлі: загальний огляд.
URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19037/> (Дата звернення: 23.09.2024)
17. Шевченко Л. С. Конкурентні переваги бізнесу: управлінсько-орієнтований погляд на проблему. *Економічна теорія та право*. № 2 (49). 2022.
18. Кознк В.В., Пайкова Л.А., Давнленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини.: Навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання – Прес, 2002. – 406 с.
19. UNCTAD. Key evolutions in trade and development over the decades. 2024.
URL: <https://unctad.org/news/key-evolutions-trade-and-development-over-decades> (Accessed: 24.09.2024)
20. Циганкова Т.М., Кальченко Т. В.; Петрашко Л. П. Міжнародна торгівля. 2001 р.
21. The Evolution of International Trade: A Historical Overview.
URL: <https://tradecouncil.org/the-evolution-of-international-trade-a-historical-overview/> (Accessed: 27.09.2024)
22. Ярмач О.В., Черняєва А.О., Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі та глобалізації. *Інфраструктура ринку. Світове господарство і міжнародні економічні відносини*.

23. The Importance Of International Trade In A Globalized World. 2023.

URL: https://www.offshorecompanycorp.com/insight/jurisdiction-update/the-importance-of-international-trade-in-a-globalized-world?creative=715623588191&keywords=&matchtype=&network=g&device=c&campaignid=17689862155&adgroupid=167884614189&idAds=715623588191&loc_interest_ms=&loc_physical_ms=9198668&cidAccount=2674014994&gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAvP-6BhDyARIsAJ3uv7ZM8SwLz95xfoMFTbflKjw0HIA8wJ4nkz37TWExMvR4h92UmN1oDs0aArM9EALw_wc (Accessed: 27.09.2024)

24. Stobierski T. 6 Pros and Cons of Globalization in Business to Consider.

URL: <https://online.hbs.edu/blog/post/pros-and-cons-of-globalization> (Accessed: 27.09.2024)

25. Dithurbide D. Advantages and Disadvantages of Globalization. 2022.

URL: <https://www.motionpoint.com/blog/advantages-and-disadvantages-of-globalization-preparing-for-expansion/> (Accessed: 27.09.2024)

26. Levels of Economic Integration.

URL: <https://transportgeography.org/contents/chapter7/globalization-international-trade/economic-integration-levels/> (Accessed: 29.09.2024)

27. UNCTAD. Advancing Digital Transformation: Global Insights into the Digitalization of Trade Procedures. 2023.

URL: <https://unctad.org/news/advancing-digital-transformation-global-insights-digitalization-trade-procedures> (Accessed: 29.09.2024)

28. Аббадія А. У чому різниця: Якісні та кількісні дослідження? 2023.

URL: <https://mindthegraph.com/blog/uk/%D1%8F%D0%BA%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%96-%D1%82%D0%B0-%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%96-%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/> (Дата звернення: 29.09.2024)

29. Sharma R. What Is Quantitative Trading? Definition, Examples, and Profit. 2024.

URL:<https://www.investopedia.com/terms/q/quantitative-trading.asp> (Accessed: 30.09.2024)

30. Горбаль Н. І., Шлайфер М. Б. Оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності (на ПРАТ “Могилів-Подільський консервний завод завод”). *Менеджмент та підприємство в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. № 1 (9). 2023

31. Calculation methods Annual average growth rate.

URL: <https://hbs.unctad.org/calculation-methods/> (Accessed: 02.10.2024)

32. О. М. Котиш О.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: організація та управління: навч. посібник/ О. М. Котиш, І. В. Мілько. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 183 с.

33. Trade Performance Indicators.

URL: https://www.tips.org.za/files/basic_templates/Trade%20Indicator%20Guide.pdf (Accessed: 02.10.2024)

34. UNCTAD. Volume growth rates of merchandise exports and imports, quarterly.

URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/reportInfo/US.MerchVolumeQuarterly> (Accessed: 02.10.2024)

35. Balance foreign trade goods turnover.

URL: <https://stat.gov.pl/en/metainformation/glossary/terms-used-in-official-statistics/449,term.html#:~:text=Definition%3A,country%20or%20group%20of%20countries> (Accessed: 02.10.2024)

36. Взаємовідносини України та Європейського Союзу.

URL:<https://arm.naiaiu.kiev.ua/books/eulaw/info/lec9.html> (Дата звернення: 20.10.2024)

37. Угода про асоціацію.

URL:<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu>
Дата звернення: 20.10.2024)

38. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України: за станом на 31.03.2023. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2023. 2411 - 6

39. Кубатко О.В. Торговельна політика ЄС та Україна: навчальний посібник / О. В. Кубатко, Т.В. Пімоненко. – Суми: Сумський державний університет, 2019. – 143 с.
40. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Закон України: за станом на 20.07.2010. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2023. 2411 - 6
41. Історія відносин Україна – ЄС.
URL: https://i-lug.gov.ua/external_relations/euro-integration-element/vidnosini-ukraina-%E2%80%93-es (Дата звернення: 29.10.2024)
42. Я. Охріменко, Вільна торгівля між Україною та ЄС: перспективи та виклики. Аналітичний бриф
URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/vilna-torgivlya-mizh-ukra%D1%97noyu-ta-%D1%94s.-perspektivi-ta-vikliki-1.pdf> (Дата звернення: 29.10.2024)
43. Департамент міжнародного торговельно-економічного співробітництва.
URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail/351bbe54-d274-4a71-9141-58023629451c?lang=uk-UA&title=DoUvagiEksporteriv-Z4-Chervnia2022-RokuUTorgivliMizhUkrainoiuTasZastosovuiutsiaUmovi-PeredbacheniReglamentomvropeiskogoParlamentuTaRadi2022-870-Vid30-Travnia2022-RokuProTimchasovuLiberalizatsiiuTorgivli-YakaDopovniuTorgoviPostupki-SchoZastosovuiutsiaDoUkrainskoiProduktsiiVidpovidnoDoUgodiProAsotsiatsiiu> (Дата звернення: 29.10.2024)
44. Ukraine. EU trade relations with Ukraine. Facts, figures and latest developments.
URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en#:~:text=The%20EU%20is%20Ukraine's%20largest,trade%20in%20goods%20last%20year (Accessed: 02.11.2024)
45. Державна служба статистики України
URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення: 09.11.2024)
46. Taran S., Shepotylo O., Iavorskyi P., Bondarenko Y. EU-Ukraine Trade in commodities under the DCFTA: current state and potential for liberalization. 2022.

URL:<https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/05/DCFTA-Commodities-2022-05-Eng-Summary.pdf> (Accessed: 12.11.2024)

47. WTO. Factual presentation deep and comprehensive free trade area concluded as a part of

the association agreement between the european union and ukraine (goods and services)

Report by the Secretariat

URL:<https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/WT/REG/353-1.pdf&Open=True> (Accessed: 13.11.2024)

48. EU-Ukraine Deep and Comprehensive Free Trade Area.

URL:<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-ukraine-deep-and-comprehensive-free-trade-area> (Accessed: 13.11.2024)

49. Preferential tariff quotas.

URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/en/trade/free-area/quotas/> (Accessed: 13.11.2024)

50. Європейський Союз офіційно скасував мита на українські товари.

URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/evropejskij-soyuz-oficijno-skasuvav-mita-na-ukrayinski-tovari> (Дата звернення: 19.11.2024)

51. Як змінювалася вартість експорту української аграрної продукції до Євросоюзу.

URL:<https://www.slovoidilo.ua/2023/04/06/infografika/ekonomika/yak-zminyuvalasya-vartist-eksportu-ukrayinskoyi-ahramnoyi-produkcziyi-yevrosoyuzu> (Дата звернення: 19.11.2024)

52. Залізничні ворота у світ: в якому стані перебувають вантажні перевезення між Україною та Польщею. 2023.

URL: <https://gmk.center/ua/posts/zaliznichni-vorota-u-svit-v-yakomu-stani-perebuvajut-vantazhni-perevezennya-mizh-ukrainoju-ta-polshheju/> (Дата звернення: 19.11.2024)

53. ЄС відзначає два роки «Шляхів солідарності» – експортовано понад 136 млн тонн товарів.

URL:<https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/yes-vidznachaye-dva-roky-shlyahiv-solidarnosti-eksportovano-ponad-136-mln-tonn-tovariv/> (Дата звернення: 19.11.2024)

54. Відповідь ЄС на війну

- URL: <https://eu4ukraine.eu/en> (Дата звернення: 19.11.2024)
55. Лизун М., Віталішова К., Борсекова К. Трансформація торговельних потоків між ЄС та Україною в умовах посилення ризиків безпеки. *Журнал європейської економіки*. Том 23. №2 (89). 2024.
56. Переверзева С. О. Антикризове управління торговельно-економічними відносинами України та ЄС. *Економіка та суспільство*. Вип. №46. 2022.
57. Яворський П., Шепотило О., Ніколаєва О., Хорунжа М., Гаманюк О., Таран С., Перспективні напрямки українського експорту: Товарні групи
URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2019/10/Promising-product-groups-Trade.pdf>
(Дата звернення: 25.11.2024)
58. E-commerce statistics.
URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=E-commerce_statistics (Accessed: 23.11.2024)
59. Добірка платформ для виходу українського бізнесу на ринок ЄС.
URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/dobirka-platform-dlya-vyrodu-ukrayinskogo-biznesu-na-rynok-yes> (Дата звернення: 28.11.2024)
60. Summaries of EU legislation.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/browse/summaries.html> (Accessed: 29.11.2024)
61. Морозов Д. Україна має стимулювати розвиток переробної промисловості.
URL: <https://gmcenter.ua/opinion/ukraina-povinna-stimuljuvati-rozvitok-pererobnoi-promislovosti/> (Дата звернення: 30.11.2024)
62. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу.
URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> (Дата звернення: 30.11.2024)
63. План для Ukraine Facility. Задачі та зміст.
URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-dlya-ukraine-facility_prezentacziya.pdf (Дата звернення: 01.12.2024)
64. Круковська О.В. Позитивні та негативні наслідки ратифікування угоди зони вільної торгівлі для сільського господарства України в умовах євроінтеграції. *«Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка»*. Вип. 1. 2020.
65. Нова місія Митниці у ЄС. Які завдання постають перед Україною?

URL:<https://eu4pfm.com.ua/interviews/nova-misiya-mutnutci-u-ec-yaki-zavdannya-postaut-pered-ukrainou/?lang=uk> (Дата звернення: 01.12.2024)

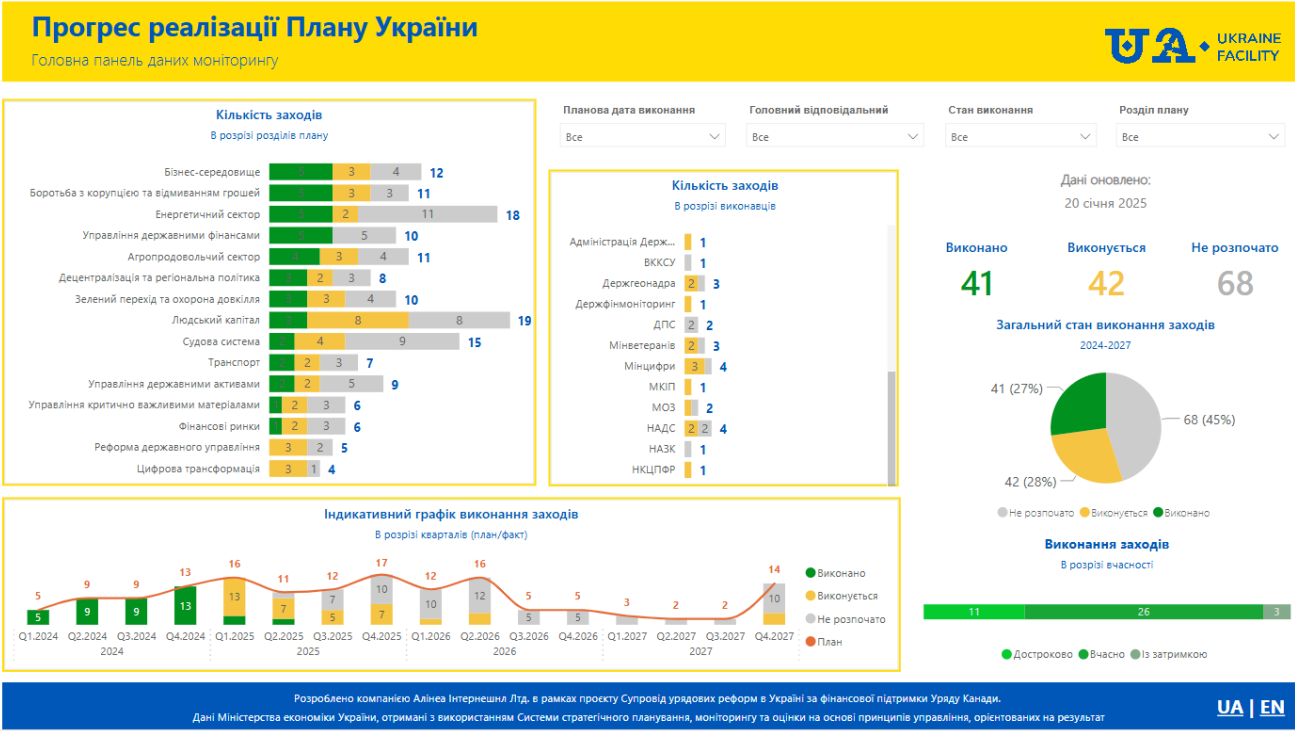
Впровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС

Джерело: Позитивні та негативні наслідки зони вільної торгівлі між Україною та ЄС

URL: <https://www.slovoidilo.ua/2016/01/12/infografika/ekonomika/pozytyvni-ta-nehatyvni-naslidky-zony-vilnoyi-torhivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>

План для реалізації Ukraine Facility

Джерело: План для реалізації Ukraine Facility

URL:<https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТЕЙ

Дата звіту 12/30/2024
Дата редагування ---

Документ прийнятий

Звіт подібності

метадані

Заголовок
Міжнародна торгівля товарами взаємодія України з ЄС

Автор Науковий керівник / Експерт
Бевз А. В. Вінська О.Й.

підрозділ
кафедра європейської економіки і бізнесу

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		42
Інтервали		0
Мікропробіли		432
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		59

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
91-ї щорічної студентської наукової конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
ТА КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

15 квітня – 19 травня 2024 р.

УДК 657:336.221]:005.4(043)

I-66

Відповідальні за випуск:

Бондарчук Л.М. – к.філол. наук, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Вінська О.Й. – к.е.н., доц, доцентка кафедри європейської економіки і бізнесу
Капуш А.В. – к.філол. наук, доцент кафедри німецької мови
Козачок Т.С. – к.е.н., доцент кафедри міжнародного менеджменту
Лобецька І.М. – ст.викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Машина Ю.П. – к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів
Сандул М.С. – к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу
Солодковський Ю.М. – к.е.н., доцент, декан факультету МЕіМ
Фурсова О.В. – к.е.н., доцент кафедри міжнародного менеджменту
Черницька Т.В. – к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Швиданенко О.А. – д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки

Рекомендовано до друку

Науково-експертною радою КНЕУ імені Вадима Гетьмана

Протокол № 6 від 20.06.2024 р.

Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.

Автори тез доповідей несуть відповідальність за їхній зміст

Інноваційні проєкти для економічного відродження та конкурентного розвитку
I-66 **України:** зб. доп. 91-ї щорічної студентської наукової конференції, 15 квітня – 19 травня 2024 р. [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2024. 366 с.
ISBN 978-966-926-492-3

Збірник тез здобувачів вищої освіти факультету міжнародної економіки і менеджменту укладено за підсумками їх досліджень, представлених на науковій конференції КНЕУ 15 квітня – 19 травня 2024 р. Доповіді здобувачів присвячено інноваційним проєктам для економічного відродження та конкурентного розвитку України.

УДК 657:336.221]:005.4(043)

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється*

ISBN 978-966-926-492-3

© КНЕУ 2024

Подорванов Вадим Юрійович	
Новітні стратегії цифровізації України у післявоєнний час	51
Лизенко Дарина Андріївна	
Формування пропозицій щодо впровадження успішних моделей та інструментарію в корпоративну культуру українських бізнесів на прикладі компанії Netflix	53
Труніліна Варвара Михайлівна	
Особливості застосування та перспективи розвитку бренд-менеджменту на українському ринку	55
Штільгойз Олександр Леонідович	
Креативна економіка як рушійна сила післявоєнного відновлення України	57
Староватова Валерія Вікторівна	
Шляхи утримання конкурентної позиції при переході до індустрії 5.0 для України	60
Андронік Оксана Валентинівна	
Інновації у повоєнному економічному відновленні України	62
Будзинська Вікторія Валеріївна	
Тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку в умовах сучасних трансформ	64
Івашко Софія Юрївна	
Повоєнна парадигма інноваційного розвитку аграрного сектору України	66
Гурманчук Сергій Романович	
Китай і його політика боргової пастки на прикладі країн Африки	69
Віштак Данило Павлович	
Інноваційні процеси у ВПК України як ключовий фактор його міжнародної конкурентоспроможності	72
Бушуйченко Даниїл Олегович	
Інноваційно-технологічні стратегії розвитку агропромислового машинобудування України	75
Артюшенко Анастасія Олександрівна	
Фактори трудової міграції молоді у країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку	77
Мельник Михайло Миколайович	
Інноваційні рішення провідних українських ІТ компаній у контексті зміцнення конкурентоспроможності та післявоєнного відновлення	80
Чумаченко Олександра Романівна	
Бренд-менеджмент в практиці діяльності компанії Jasquetus	82
Іщенко Глона Андріївна	
Електронна комерція в системі міжнародного бізнесу	84

КАФЕДРА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ І БІЗНЕСУ

ПЛАТФОРМА

«ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ТА КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

Коцюба Олександр Олександрович	
Україна на європейському ринку товарів і послуг	87
Каращук Юлія Олегівна	
Екологічна трансформація світової економіки	90
Бевз Анастасія Володимирівна	
Зовнішня торгівля України з ЄС: тенденції, проблеми, перспективи	92
Сотніченко Еріка Вікторівна	
Роль інновацій у реалізації Європейського зеленого курсу	95
Войтенко Олександра Ростиславівна	
Екологічний аналіз впливу торгівлі харчовими продуктами на навколишнє середовище	97

Література

1. Ecological Economics. [Online] Available at: [<https://www.sciencedirect.com/topics/earth-and-planetary-sciences/ecological-economics>]
2. McKinsey & Company (2022), "The Net-Zero Transition, What it Would Cost and What it Would Bring?" [Online] Available at: [<https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/business%20functions/sustainability/our%20insights/the%20net%20zero%20transition%20what%20it%20would%20cost%20what%20it%20could%20bring/the%20net-zero%20transition-report-jan-2022-es-final.pdf>]
3. Steffen, W. et al. (2015), "Planetary Boundaries: Guiding Human Development on a Changing Planet," *Science* 347 (6223): 1259855.
4. European Green Deal. European Council Council of the European Union – URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/>
5. Victor, P. A. (2019), *Managing without Growth: Slower by Design, Not Disaster*, 2nd edition, Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
6. Jackson, T. and Victor, P. A. (2020), "The Transition to a Sustainable Prosperity – A Stock-Flow-Consistent Ecological Macroeconomic Model for Canada," *Ecological Economics*, 177: 106787.

Бевз А. В.

*« Міжнародні економічні відносини » 5 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н.,*

доцент кафедри європейської економіки і бізнесу Вінська О.І.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ З ЄС: ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ. ПЕРСПЕКТИВИ

Зовнішньоторговельні відносини мають вирішальне значення для розширення ринків, отримання ресурсів і сприяння економічному зростанню. Побудова міцних торговельних відносин включає укладення торгових угод, управління тарифами та квотами, усунення нетарифних бар'єрів і зміцнення дипломатичних відносин. Країни часто беруть участь у зовнішній торгівлі, щоб збільшити дохід, підвищити конкурентоспроможність і стимулювати інновації. Підтримка хороших торгових відносин вимагає постійного спілкування, дотримання правил міжнародної торгівлі та бути конкурентоспроможним.

Зовнішньоторговельні відносини між Україною та ЄС з кожним роком посилювалися та зміцнювалися. ЄС є одним із найбільших торгових партнерів України. Торговля між Україною та ЄС значно зросла протягом багатьох років, особливо після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка включає поглиблену всеохоплюючу зону вільної торгівлі, сприяє зміцненню економічних зв'язків між двома суб'єктами. Ця угода мала на меті поглиблення політичних та економічних зв'язків між Україною та ЄС, сприяння лібералізації торгівлі та співпраці. Також, угода спрямована на сприяння торгівлі та інвестиціям, а також на підтримку економічного розвитку

та інтеграції України до ринку ЄС. Обидві сторони виграють від цих торговельних відносин, оскільки ЄС є великим ринком для українських товарів, а Україна є джерелом сировини для ЄС. Поточні зміни в торговельних відносинах включають зусилля щодо посилення спрощення торгівлі, вирішення регуляторних питань, сприяння економічній інтеграції та допомозі під час війни України з росією.

Таблиця 1

Стан торговельних відносин між Україною та ЄС з 2018-2022 рр.

Роки	2018	2019	2020	2021	2022
Питома вага торгівлі	41,1 %	40,1 %	38,8 %	39,0 %	53,6 %
ЗТО	\$ 49,7 млрд (↑14,2 %)	\$ 52,6 млрд (↑5,8 %)	\$ 46,3 млрд (↓9,0 %)	\$ 62,5 млрд (↑34,9 %)	\$ 59,3 млрд (↓5,2 %)
Експорт	\$ 23,1 млрд (↑14,6 %)	\$ 24,0 млрд (↑3,9 %)	\$ 20,8 млрд (↓9,4 %)	\$ 30,3 млрд (↑45,9 %)	\$ 30,6 млрд (↑1,1 %)
Імпорт	\$ 26,6 млрд (↑13,9 %)	\$ 28,6 млрд (↑7,5 %)	\$ 25,5 млрд (↓8,7 %)	\$ 32,2 млрд (↑26,0 %)	\$ 28,7 млрд (↓11,1 %)
Сальдо	\$ -3,5 млрд	\$ -4,6 млрд	\$ -4,7 млрд	\$ -1,8 млрд	\$ 1,8 млрд
Експорт товарів	\$ 20,2 млрд (↑15,0 %)	\$ 20,8 млрд (↑3,0 %)	\$ 17,9 млрд (↓10,9 %)	\$ 26,8 млрд (↑49,4 %)	\$ 27,9 млрд (↑4,1 %)
Імпорт товарів	\$ 23,2 млрд (↑11,6 %)	\$ 25,0 млрд (↑7,7 %)	\$ 23,1 млрд (↓4,6 %)	\$ 28,9 млрд (↑25,2 %)	\$ 27,0 млрд (↓6,7 %)
Експорт послуг	\$ 4,0 млрд (↑15,3 %)	\$ 4,3 млрд (↑7,7 %)	\$ 3,8 млрд (↓4,8 %)	\$ 4,5 млрд (↑17,5 %)	\$ 3,4 млрд (↓22,3 %)
Імпорт послуг	\$ 3,4 млрд (↑32,5 %)	\$ 3,6 млрд (↑6,2 %)	\$ 2,4 млрд (↓25,0 %)	\$ 3,2 млрд (↑34,3 %)	\$ 1,7 млрд (↓48,5 %)

Джерело: розроблено автором на основі [1–4]

Тенденція торгівлі України з ЄС з кожним роком змінювалася. Проаналізувавши зовнішньоторгівельний оборот, спостерігаємо тенденцію постійного росту експорту, крім 2020 року та 2022 року. Зниження експорту в 2020 та 2022 роках спричинено через пандемію коронавірусу та повномасштабну війну в Україні. Якщо порівнювати експорт 2022 року та 2018 року, то він збільшився на 7,5 млрд доларів. Крім цього, імпорт також зростав з кожним роком. Винятком став 2020 рік через пандемію та 2022 рік через повномасштабне вторгнення росії до України. Україна переважно експортує до ЄС сировину, сільськогосподарську продукцію та обладнання, а імпортує машини, транспортні засоби та фармацевтичну продукцію. Наступною тенденцією є негативне сальдо, через перевищення імпорту над експортом, яке змінилося в 2022 році на позитивне. Сальдо в 2022 році становить 1,8 мільярдів доларів, тому що експорт в 2022 році становив 30,6 мільярдів доларів та імпорт 28,7 мільярдів доларів. Головною негативною тенденцією експортно-імпортних операцій є постачання на експорт переважно напівфабрикати та сировини. Щодо імпорту ситуація зворотня: найбільша частина припадає на кінцеву продукцію. Загалом торгівля з країнами ЄС з кожним роком збільшується та покращується. Проте, виникають непорозуміння та проблеми з країнами ЄС які погіршують наші торговельні відносини.

Проблеми, з якими стикається Україна у зовнішній торгівлі з ЄС, включають логістичні проблеми, нормативні відмінності та політичну напруженість, що впливає на торговельні відносини. Звичайно, головна перешкода – це погана логістика. Відносини між Україною та Польщею є напруженими через заборону імпорту українського зерна та перекриття кордону польськими фермами. Загострення відносин із нашими західними сусідами є абсолютно небажаним: Польща була одним із найближчих союзників України під час війни та головним торговельним партнером Європи – з імпортом та експортом 2023 року перевищила 3 мільярди доларів. Перекриття кордону Польщею погіршує нашу логістику та заважає торгівлі з іншими державами. Ще однією проблемою є низька конкурентоспроможність українських товарів і послуг на ринку ЄС. Бо продукція вітчизняних виробників не відповідає високим європейським стандартам і технічним нормам (сертифікація, санітарні, фітосанітарні норми, екологічні вимоги). Крім цього, проблемою є війна в Україні. Ракетні обстріли з боку росії залишаються значною перешкодою для безперервного експорту з України.

Отже, головними тенденціями наразі є зростання зовнішньоторгівельного обороту, негативне сальдо через перевагу імпорту над експортом, проте в 2022 році спостерігається позитивне сальдо, що означає перевищення експорту над імпортом. Негативною тенденцією є постачання на експорт переважно напівфабрикатів і сировини. Що стосується проблем, зовнішньої торгівлі України з ЄС, то найгіршою перешкодою торгівлі є політична напруженість та проблеми з логістикою. Також Україна стикається з такими проблемами: низька конкурентоспроможність, нормативні відмінності, війна з росією. Незважаючи на проблеми зовнішньоторговельних відносин України з ЄС є перспективи та можливості для покращення торговельних відносин. Головною перспективою для зовнішньоторговельних відносин між Україною та країнами Європи – це вступ України до ЄС. Тісніша інтеграція з ЄС може прискорити економічне зростання України та стимулюватиме різні сектори економіки. Також, скасування тарифів і торговельних бар'єрів у межах ЄС, що призведе до збільшення обсягів торгівлі та зниження витрат для споживачів. Запровадження стандартів ЄС розширить правовий простір ЄС щодо України та буде показником якості українських товарів і послуг. Також, після вступу України до ЄС, буде тісніша співпраця з європейськими виробниками. Європейські компанії почнуть відкривати філії, підрозділи, заводи, через що збільшиться кількість експорту. Продовження реформ, покращення інфраструктури та поглиблення співпраці на всіх рівнях можуть ще більше стимулювати торгівлю між Україною та ЄС.

Список використаних джерел

1. Бюлетень стану торговельних відносин між Україною та ЄС у 2019 році URL:<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=96dede86-ccde-44e5-9e14863602d24934&title=BiuletенStanuTorgovelnikhVidnosinMizhUkrainoiuTasU2019-Rotsi>
2. Бюлетень стану торговельних відносин між Україною та ЄС у 2021 році URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6b2412a2-219c-4aa9-b4ef87f9690e520f&title=BiuletенPotochnogoStanuTorgovelnikhVidnosinMizhUkrainoiuTas>
3. Бюлетень стану торговельних відносин між Україною та ЄС у 2022 році URL:<https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5db05993-288d-4981-9f26-f0f6efe586e2&title=BiuletенStanuTorgovelnikhVidnosinMizhUkrainoiuTasU2022-Rotsi>
4. Бюлетень стану торговельних відносин між Україною та ЄС у 2023 році URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ae131754-36dc-4e6f-9a8f89e872b8b451&title=BiuletенPotochnogoStanuTorgovelnikhVidnosinMizhUkrainoiuTas>
5. Зовнішня торгівля України з ЄС: тенденції, проблеми, перспективи, Романенко В.А., Лебедева Л.В., Економіка і суспільство, Випуск # 9 / 2017 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/11.pdf